

Keskkonnaagentuur
Estonian Environment Agency

**ULUKIASURKONDADE SEISUND JA
KÜTTIMISSOOVITUS 2013**
*Status of Game populations in Estonia and proposal
for hunting in 2013*

Koostajad: Peep Männil
Rauno Veeroja

Tartu 2013

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	2
MATERJAL JA METOODIKA	4
SEIRE TULEMUSED JA KÜTTIMISSOOVITUSED LIIGITI	7
PÕDER (ALCES ALCES)	7
METSSIGA (SUS SCROFA)	18
PUNAHIRV (CERVUS ELAPHUS)	23
METSKITS (CAPREOLUS CAPREOLUS)	28
KARU (URSUS ARCTOS)	33
HUNT (CANIS LUPUS).....	38
ILVES (LYNX LYNX).....	46
REBANE (VULPES VULPES)	51
KÄHRIK (NYCTEREUTES PROCYONOIDES).....	54
KOBRA (CASTOR FIBER).....	57
HALLJÄNES (LEPUS EUROPÆUS).....	60
VALGEJÄNES (LEPUS TIMIDUS)	62
METSNUGIS (MARTES MARTES).....	65
MINK (NEOVISON VISON).....	68
TUHKUR (MUSTELA PUTORIUS)	70
MÄGER (MELES MELES)	72
JAHILINNUD	74
KOKKUVÕTE	78
SUMMARY.....	80

SISSEJUHATUS

Tänavu kevadel jõustunud uue jahiseaduse valguses hakkab edaspidi ulukiasurkondade kasutamise korraldamisel muutuma väikesemaks riigi ja suuremaks jahimeeste ja maaomanike roll. See puudutab ka enamuse ulukite arvukust ja küttimismahtude määra, mis otsustatakse edaspidi jahimaa kasutaja ja maaomanike vaheliste kokkulepete tulemusel. Riigi ülesandeks jääb olukorra jälgimine ja jahimeeste ning maaomanike ja nende esinduste (jahindusnõukogude) regulaarne nõustamine ulukiasurkondade kasutuse osas, ennetamaks võimalikke negatiivseid tagajärgi.

Keskkonnaagentuuri ulukiseireosakonna üheks riiklikuks põhiülesandeks on jahilukite asurkondade seisundi jälgimine ja ettepanekute tegemine asurkondade soodsa seisundi säilitamiseks ja tasakaalustatud arenguks. Ulukiseireosakond koondab jahimeeste kogutavaid seireandmeid ning teeb nende analüüsil saadud tulemuste põhjal iga-aastaselt soovitusi ulukite küttimismahtude ja –struktuuri määramiseks.

Enamuse meie jahilukiliikide puhul ei saa hinnata nende absoluutarvukust, vaid suhtelise arvukuse muutusi ehk trende. Arvamuspõhiselt saadud absoluutarvukuse numbri (siiani nn ametlik loendus) võimalik viga on enamuse liikide puhul selgelt liiga suur kasutamaks seda jahinduslike otsuste tegemisel. Jahimeeste poolt antavat hinnangut saab aga kasutada ühe näitajana arvukuse muutuste jälgimisel. Erinevate meetoditega (küttemisstatistika, ruutloendus, jahimeeste hinnang arvukusele, ulukivaatlused, kütitud isendite info) kogutud andmete võrdleva analüüsi tulemusel saab erinevate parameetrite (levik, arvukus, sooline-vanuseline struktuur) jälgimise kaudu anda hinnangu asurkonna seisundis toimunud muutustele, prognoosida seisundit enne järgmist küttemishooaega ning teha vastavalt sellele küttemisettepanekud. Enamuse liikide (peamiselt väikeulukid) kohta tehtavad küttemisettepanekud ei ole numbrilised, vaid näitavad vajalike muudatuste suunda võrreldes varasemate aastatega.

Uue jahiseaduse jõustumisega kaotasid kehtivuse jahipiirkondadele koostatud jahimaakorralduskavad. Jahimaakorralduskavadega määratud maksimaalselt lubatavad ulukite arvukused olid põhjuseks, miks jahimehed olid sunnitud teatud olukordades võimalike sanktsioonide hirmus näitama liigi arvukust madalamana, kui nad seda tegelikult hindasid. Loodetavasti ei tee tänaseks loodud maakondlikud jahindusnõukogud selliseid otsuseid, mis sama teed jätkaks. Ainult objektiivsed andmed on need, mille alusel tehtavad otsused saavad olla kasulikud nii jahindusele kui ka maaomanikele.

Detailse usaldusväärse informatsiooni puudumise (riiklikul tasemel puudub selleks ka vajadus) tõttu ei tee ulukiseireosakond ettepanekuid mitte jahipiirkondade tasemel, vaid puudutab väikseima üksusena maakondi. Jahipiirkonna põhise usaldusväärse informatsiooni saamiseks tuleks rakendada uusi seiremeetodeid, näiteks hirvlaste puhul jahipiirkondi katvat pabulaloendust.

Nende liikide puhul, kus küttemisettepanekud on väljendatud arvuliselt, peaks maakonnasisene küttemismahtude ja -struktuuri jaotus saama korraldatud jahindusnõukogudes vastavalt olemasolevale kohalikule informatsioonile ja eelnenud praktikale.

Käesolevas aruandes kirjeldatakse jahilukite asurkondade seisundis aastate jooksul toimunud muutusi ning selgitatakse nende põhjusi, antakse hinnang asurkondade seisundile 2012/2013. aastal ning tehakse küttemisettepanekud 2013. aasta jahihooajaks. Küttemisettepanekud on liigiti erinevad ning sõltuvad vastava liigi kohta kogutava informatsiooni hulgast ja vajadusest. Suurkiskjate kohta käesolevas aruandes konkreetseid küttemisettepanekuid ei tehta, kuna erinevalt teistest liikidest korraldab nende küttemist jätkuvalt riik. Detailsemad ettepanekud esitatakse eraldi dokumentidena enne liigi jahihooaja algust. Aruandes antakse vaid esmast informatsiooni hundi, ilvese ja karu asurkondades toimunud muutuste kohta ning viidatakse eeldatavale küttemismahu muutmise suunale. Uut jahilukiliiki hallhüljest käesolevas aruandes veel ei käsitleta.

Põhjalikumad liigirühma- või metoodikaspetsiifilised seirearuanded, ulukite rakendusüritingute aruanded, tegevuskava suurkiskjate kaitse- ja ohjamise korraldamiseks ning seireandmete kogumise metoodilised juhendid ja vormid on kättesaadavad Keskkonnaagentuuri kodulehelt www.keskkonnainfo.ee.

Käesolev aruanne on koostatud ulukiseireosakonna poolt, kuhu andsid lisaks koostajatena märgitud isikutele olulise panuse ka Jüri Tõnisson, Raido Kont, Inga Jõgisalu, Marko Kübarsepp ja Liisi Laos. Ulukiseireosakond tänab käesolevaga kõiki seireandmete kogumisega seotud jahimehi ja Keskkonnaameti töötajaid.

MATERJAL JA METOODIKA

Seirearuande koostamisel on kasutatud erinevate ulukiliikide küttime, ruutloenduse, vaatluste, jahimeeste hinnangupõhise loenduse ning ulukikahjustuste andmeid. Sõraliste, suurkiskjate, rebase ja kähriku puhul on kasutatud ka kogutud bioproovide analüüsides saadud tulemusi.

Järgnevalt on välja toodud aruandes kasutatud seireandmete analüüsil saadud näitajad:

Küttimismahu muutus – kütitud isendite arvu suhteline muutus (KM) protsentides võrreldes eelneva jahihooajaga. $KM = 100 * (K_{(A)} - K_{(A-1)}) / K_{(A-1)}$, kus A on aasta. Käesolevas aruandes esitatud 2012. aasta küttime muutus võrreldes 2011. a jahihooajaga.

Pesakondade arv – kasutatakse suurkiskjate karu, hundi ja ilvese puhul. Välja on toodud vaatlusandmete analüüsi käigus saadud eraldi pesakonnad maakonniti. Kui pesakondade territooriumid asuvad mitme maakonna piires, on pesakond pandud maakonda, kuhu jäi suurem osa pesakonna territooriumist (kus oli tehtud suurem hulk vaatlusi). Karu puhul on välja toodud vaid sama-aastaste poegadega pesakonnad.

Pesakondade arvu muutus – väljendatakse märkidega +, - või =. Muutuste hindamisel arvestatakse hundi ja ilvese puhul kahte viimast aastat. Karu puhul on võrdluses kasutatud kahe järjestikuse aasta pesakondade arvu keskmist $K = (P_{(A)} + P_{(A-1)}) / 2$, kuna sama emaste põlvkond sigib reeglina iga kahe aasta tagant.

Siinkohal tuleb arvestada sellega, et pesakondade arvu muutus väljendab olukorda enne jahihooaega, jäljeindeksi muutus ja jahimeeste hinnang arvukuse muutusele aga jahihooaja järgset olukorda.

Jäljeindeks (JI)

NB! Erinevalt eelnevate aastate seirearuannetest on käesolevas aruande tabelites esitatud jäljeradade võimaliku maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud jäljeindeksite väärtused. Üle-Eestilist asustustiheduse ja küttime dünaamikat iseloomustavatel joonistel on esitatud mõlemad nii jäljeradade vanuse suhtes korrigeeritud kui ka korrigeerimata jäljeindeksi muutused.

Korrigeeritud jäljeindeks on loendusmarsruudiga ristuvate jäljeradade arv 1 km loendusmarsruudi kohta jagatud jälje vanusega päevades (24h -1; 36h - 1,5; 48h - 2; 60h - 2,5).

Korrigeerimata jäljeindeks – ruutloenduse käigus loendatud keskmine jäljeradade arv 1 km loendusmarsruudi kohta.

Jäljeindeksi muutus – Erinevate ulukiliikide jäljeindeksite suhteline muutus protsentides (JM). $JM = 100 * (JI_{(A)} - JI_{(A-1)}) / JI_{(A-1)}$, kus A on aasta. Käesolevas aruandes on esitatud 2013. aasta jäljeindeksi muutus võrreldes 2012. aasta omaga. *Arvutatud korrigeeritud jäljeindeksi põhjal.*

Rohkuse indeks – on vaadeldava aasta jäljeindeksi kõrvalekalle eelneva kolme aasta indeksite keskväärtusest, millele on antud väärtus 100. Rohkuse indeks = $100 * JI_{(A)} / JK$, kus JK on aastate 2010 – 2012 jäljeradade vanuse suhtes korrigeeritud jäljeindeksite keskväärtus. Rohkuse indeksi väärtus alla 100 (punaselt) näitab vähenemist, üle 100 (roheliselt) suurenemist. *Arvutatud korrigeeritud jäljeindeksi põhjal.*

Pabulaindeks – hirvlaste pabulaloenduse käigus loendatud keskmine pabulahunnikute arv 1 km loendusmarsruudi kohta nelja meetri laiusel loendusmarsruudil.

Värske ulukikahjustus (VUK) – antud aruandes esitatud eeskätt põdra tekitatud värskete kahjustustega puude osakaal seirealadel. Värskest kahjustatud puude hulka loetakse edasise kasvu seisukohast nii olulisel kui ka ebaolulisel määral kahjustatud okaspuid.

Jahimeeste hinnang arvukusele – jahimeeste poolt antud hinnangud ulukite arvukuse kohta jahipiirkonnas. Maakondlikud isendite arvud näitavad jahipiirkondade hinnangute summat, mis on ümardatud kümneni (punahirv viieni).

Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele – suurulukite ja kopra puhul saadud jahimeeste 2013. aasta arvukuse hinnangu andmete võrdlemisel eelneva 2012. aasta omaga, väikeulukite ja suurkiskjate puhul väljendab jahimeeste otsest hinnangut arvukuse muutusele võrreldes eelneva aastaga.

Suurulukid

+ arvukus suurenenud rohkem kui 5% eelmise aasta loendusega võrreldes;

- arvukus langenud rohkem kui 5% eelmise aasta loendusega võrreldes;

= arvukus jäänud samaks. Muutus eelmise aasta loendusega võrreldes on olnud väiksem kui 5%.

Väikeulukid

Jahipiirkondlike hinnangute summana saadud näidu alusel iseloomustatakse arvukuse muutuse trendi järgnevalt:

+ arvukus suurenenud. Maakondliku loenduse summaarne tõus on olnud suurem kui 10% maakonna jahipiirkondade koguarvust;

++ arvukus oluliselt suurenenud. Maakondliku loenduse summaarne tõus on olnud suurem kui 50% maakonna jahipiirkondade koguarvust;

= arvukus jäänud samaks. Maakondliku loenduse summaarne tõus või langus on olnud väiksem kui 10% maakonna jahipiirkondade koguarvust;

- arvukus vähenenud. Maakondliku loenduse summaarne langus on olnud suurem kui 10% maakonna jahipiirkondade koguarvust;

-- arvukus oluliselt vähenenud. Maakondliku loenduse summaarne langus on olnud suurem kui 50% maakonna jahipiirkondade koguarvust.

Küttimissoovitus

↑ - küttimist võrreldes eelmise jahihooajaga suurendada;

↑↑ - küttimist võrreldes eelmise jahihooajaga oluliselt suurendada;

→ - küttida eelmise jahihooajaga sarnaselt (pole põhjust muuta varasemat küttimisstrateegiat);

→ / ↑ - küttida samas mahus või veidi enam;

→ / ↓ - küttida samas mahus või veidi vähem;

↓ - küttimismahtu vähendada;

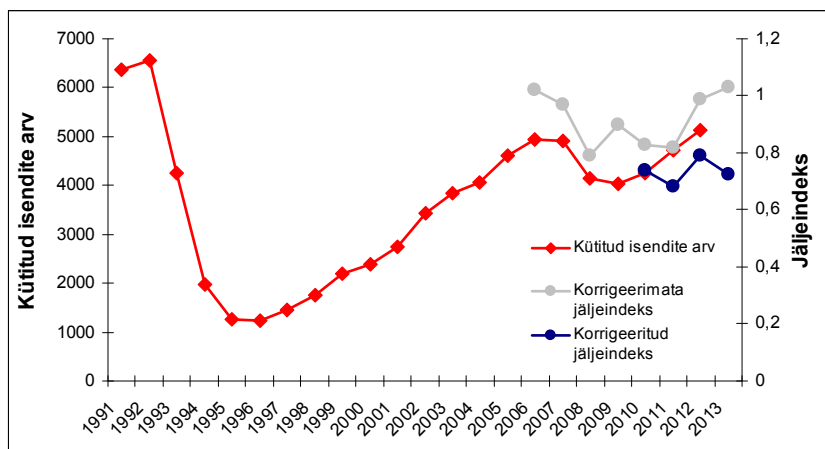
↓↓ - küttimist oluliselt vähendada.

Iga käsitletava liigi juures on hallis kastis esitatud kokkuvõttev hinnang liigi arvukuse muutusele võrreldes eelneva aastaga ja kollases kastis üldistatud soovitus liigi küttimiseks eeloleval jahihooajal võrreldes eelmisega.

Aruandes esitatud küttimise ja ruutloenduste jäljeindeksite tiheduskaardid on loodud Mapinfo Professional 11.0 tarkvara abil.

SEIRE TULEMUSED JA KÜTTIMISSOOVITUSED LIIGITI

PÕDER (*Alces alces*)

Põdra küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of moose hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

Põdra arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (küttimine, jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja üldloenduse andmetel) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukusele (n) Hunters estimation (n)			Arvukuse hinnangu muutus (%) Change in hunters estimation (%)
	2010	2011	2012		2011	2012	2013			2011	2012	2013	
Harjumaa	595	590	637	8,0	0,69	0,85	0,74	-12,0	94,62	1410	1460	1470	0,7
Hiiumaa	117	147	168	14,3	0,81	0,54	0,66	22,6	98,79	370	370	390	5,4
Ida-Virumaa	193	228	256	12,3	0,80	0,67	0,71	5,5	91,74	890	880	880	0,0
Jõgevamaa	124	173	204	17,9	0,60	0,52	0,68	29,3	143,71	640	660	720	9,1
Järvamaa	235	255	258	1,2	0,68	0,86	0,62	-28,3	74,17	620	660	700	6,1
Läänemaa	355	359	384	7,0	0,93	1,31	1,45	10,6	121,14	780	840	950	13,1
Lääne-Virumaa	303	332	345	3,9	0,57	0,68	0,67	-1,6	98,29	860	920	930	1,1
Põlvamaa	108	137	154	12,4	0,57	0,43	0,41	-6,1	91,11	510	510	530	3,9
Pänumaa	667	685	752	9,8	0,79	0,89	0,58	-34,4	68,85	1620	1590	1680	5,7
Raplamaa	368	410	459	12,0	0,90	1,25	1,11	-11,1	103,65	1020	1060	1140	7,5
Saaremaa	283	321	316	-1,6	1,02	1,02	0,91	-10,6	106,37	820	870	830	-4,6
Tartumaa	209	250	269	7,6	0,43	0,48	0,60	24,0	127,14	730	690	760	10,1
Valgamaa	177	209	212	1,4	0,43	0,37	0,44	18,5	104,95	590	600	650	8,3
Viljandimaa	339	416	481	15,6	0,61	0,83	0,81	-2,3	106,31	1040	1060	1110	4,7
Võrumaa	182	218	231	6,0	0,36	0,54	0,39	-28,6	85,17	560	570	520	-8,8
Kokku (Total)	4255	4730	5126	8,4	0,68	0,79	0,73	-8,5	98,20	12460	12740	13260	4,1

Jahimeeste hinnangul oli põdra arvukus 2013. a kevadeks tõusnud 13300 isendi ligi (asustustihedus Eestis keskmiselt >5 isendit 1000 ha kohta), mis tähendab võrreldes 2012. aastaga veel ca 4%-list arvukuse kasvu. Põdra asustustihedus ületas jahimeeste hinnangu alusel kokkuleppelist metsamajanduslikult talutavat ülempiiri 5 isendit 1000 ha kohta kümnes maakonnas. Põdra jäljeindeks, korrigeerituna jälgede vanuse suhtes, langes samal ajal võrreldes 2012. aastaga pisut, sarnanedes 2010. a tulemusega. Jäljeloenduse ja jahimeeste hinnangu vastuolu võib ühelt poolt viidata võimalusele, et jälgi loendati mõnes maakonnas (nt Pärnumaal) ajavahemikul, mil põtrade liikuvus oli piiratud. Teisalt on ka võimalik, et osades maakondades jahimeeste hinnang arvukuse tõusule tuli hilinemisega

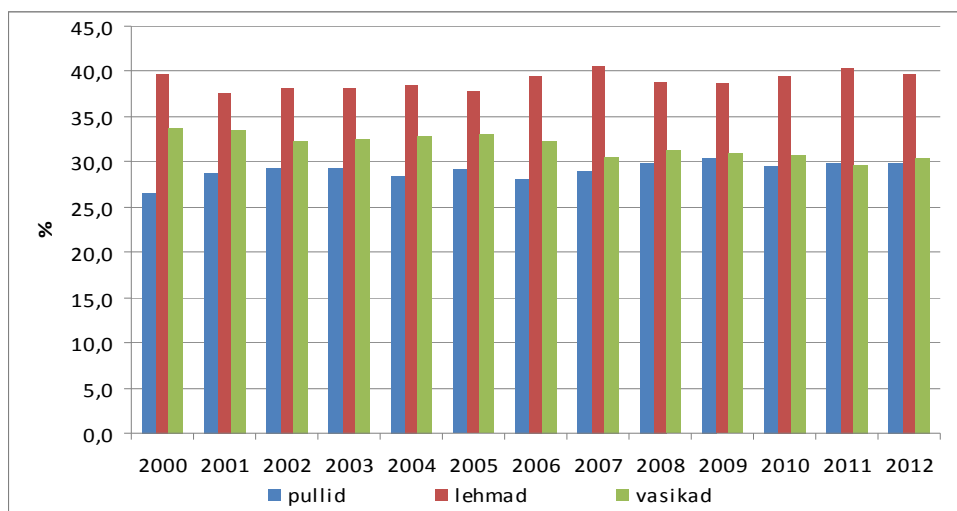
ning arvukus reaalne tõus toimus juba varem. 2013. a läbitud ruutloenduse marsruutidest (366) registreeriti põdra jäljeradade esinemine 93,5% ruutudest, mis on sarnaselt jäljeindeksi endaga veidi madalam kui eelneval aastal, mil põdrajälgi kohati 96,9% läbitud ruutudest. Maakonniti suurenes ruutloenduse jäljeindeksi väärtus kõige enam Hiiu, Jõgeva ja Tartu maakonnas. Neist kahes viimases ja lisaks ka Lääne maakonnas kasvas jõudsalt ka jahimeeste hinnang põdra arvukusele. Samas vähenesid nii jäljeindeks kui ka jahimeeste hinnang põdra arvukusele Harju, Saare ja Võru maakonnas. Rohkuse indeks (2013. a jäljeindeks võrreldes kolme eelnenud aasta keskmisega) näitas kaheksas maakonnas vähenemist, seitsmes kasvu. Seega ei tulene Eesti tasemel tervikuna neist mõnevõrra vastuolulistest näitajaist üheselt ei põdra arvukuse vähenemine ega ka kasv. Tõenäolisem on arvukuse kasv Jõgeva, Lääne, Rapla, Tartu, Valga ja Viljandi maakonna puhul ning arvukuse vähenemine Saare ja Võru maakonnas. Teistes maakondades on põdra arvukus jäänud pigem eelneva aasta tasemele.

2012 a. jahihooajal Eestis kokku kütitud 5126 põtra moodustas ulukiseireosakonna poolt soovitatud suurimast kvoodist 5350 ca' 96% ja kasutusel olnud küttimislubadest (KKA andmeil 5442) ca' 94%. Tasub märkida, et 2012. a põtrade küttimehaht oli viimase 20. aasta suurim. Võrreldes eelnenud aastaga ühildusid realiseerunud ja soovitatud küttimestruktuur maakondades suhteliselt hästi. Nii positiivne haakuvus võis osaliselt tuleneda 2012. a rakendatud karmide küttimestruktuuri täitmise nõuetega kaasnedu võinud sanktsioonide hirmus andmete „ilustamisest“.

Põdra küttimestruktuur maakonniti 2012. a jahihooajal, jahiaegsed vaatlusandmed, viljakusnäitajad kütitud põdralehmadel (sigimises osalevate emasloomade osakaal ja keskmine loodete arv) ning prognoositav asurkonna suurus 2013. a sügiseks enne põdrajahti.

Maakond County	Kütmine 2012 Content of Hunting bag in 2012			Vaatlused 2012 Observations in 2012		Viljakus 2012 Potential productivity			Prognoositav asurkonna suurus 2013 sügisel Prognoses for population size in autumn in 2013
	pulle (%) bulls	lehmi (%) cows	vasikaid (%) calves	♀/♂	vasikate % calves	Sigivate emaste osakaal Proportion of reproductive females	Loodete arv No of embryos per female	Standard- hälve SD	
Harjumaa	34,9	35,3	29,8	1,48	27,0	82	1,23	0,78	~1980
Hiiumaa	33,3	32,7	33,9	1,13	24,9	86,7	1,55	0,69	~530
Ida-Virumaa	37,5	28,1	34,4	1,22	29,1	96,7	1,52	0,73	~1200
Jõgevamaa	35,8	29,9	34,3	1,19	33,5	96,4	1,55	0,6	~980
Järvamaa	33,3	31,4	35,3	1,53	33,3	96	1,56	0,77	~970
Läänemaa	34,9	33,1	32,0	1,15	24,8	100	1,38	0,62	~1290
Lääne-Virumaa	34,5	30,4	35,1	1,69	32,5	91,5	1,57	0,66	~1280
Põlvamaa	31,2	31,2	37,7	1,66	36,6	96,2	1,43	0,75	~730
Pärnumaa	34,2	31,9	33,9	1,15	30,6	90,7	1,39	0,64	~2290
Raplamaa	32,9	34,0	33,1	1,54	32,1	92,7	1,34	0,75	~1550
Saaremaa	32,3	35,1	32,6	1,14	25,3	93,5	1,33	0,64	~1120
Tartumaa	33,1	32,0	34,9	1,27	32,5	100	1,67	0,55	~1050
Valgamaa	35,4	33,5	31,1	1,15	32,3	87	1,39	0,5	~890
Viljandimaa	34,5	32,4	33,1	1,44	32,2	93,5	1,53	0,7	~1540
Võrumaa	32,9	31,2	35,9	1,48	34,4	93,5	1,57	0,72	~720
Kokku (Total)	34,1	32,5	33,4	1,33	30,4	92,2	1,46	0,68	~18120

2012. a jahiaegsed vaatlusandmed osutavad maakonniti lehmade-pullide suhteliselt tasakaalukale suhtarvule asurkonnas. Kuna põdralehmi polnud reeglina pullidest mõõdukast määrast rohkem (keskmiselt 1,33 lehma põdrapulli kohta), siis on ka vasikate osatähtsus olnud enamasti mõõdukas ning normaalseks asurkonna uuenemiseks üldjuhul piisav.

Põdraasurkonna struktuur jahiaegsetes vaatlustes (%).

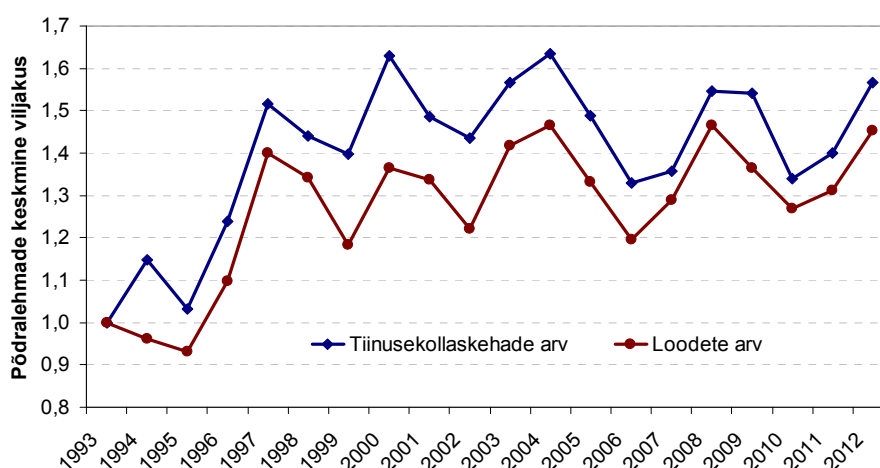
Population structure of moose based on observations made by hunters during hunts.

Adult males – blue; Adult females – red; calves – green.

Normaalse vanusrühmade uuenemise tagamiseks on püütud vältida liialdusi soo- ja vanusrühmade küttemises, arvestades samas maakondlike erisustega küttemise korraldamisel. Tulemuseks on struktuuri mõningane ühtlustumine: 2012. a ei täheldatud üheski maakonnas, et põdralehmade osakaal oleks pullide osakaalust asurkonnas väiksem. Mitmes maakonnas kütiti siiski põdralehmi pullidest rohkem. Harju ja Rapla maakonnas tulenes taoline kütmine põdralehmade märgatavast ülekaalust (1,7 lehma pulli kohta) ja vajadusega arvukust ja soolist struktuuri normaliseerida. Saaremaal püüti aga tõenäoliselt trofeemajandust edendada samaaegselt põdra arvukuse piiramisega. Siiski tasuks mõelda, kas a) trofeemajanduse kaalutlusel tasub pidada allasurutud juurdekasvuga põhikarja, mille järelkasvu kvaliteet halveneb (toimib mõjuahel nooremad põdralehmad - madalam viljakus – venivam inna- ja poegimisaeg - kessem lõimetishoole ja vasikate konditsioon - kehvem sarvede kvaliteet); või b) hoida vähese lehmade ülekaaluga asurkonnale omast juurdekasvupotentsiaali, mis ei välista pullidel sarvekasvu potentsiaali teostumist hea konditsiooni pinnal, kuid looduslähedasemal moel, selektiivsust eraldi rõhutamata. Viimane lähenemine ei välista jahihendustel endil hobikorras trofeemajandusega

tegelemist, lähtudes mitte niivõrd jahi selektiivsusest, kuivõrd tasakaaluka ja heas seisundis asurkonna võimekusest, mida mõjutavad ka paljud välistegurid, nt talvitumistingimused, sarvede kasvuaegne ilmastik jpm.

2012. a põdrajahi käigus kütitud põdralehmadel registreeritud potentsiaalse viljakuse näitajad (keskmine tiinuse kollaskehade arv ja keskmine loodete arv) olid tunduvalt paremad kui aastail 2010 ja 2011, mil eriti madalad olid mullikate viljakusnäitajad. Varasema kehvema viljakuse peamiseks põhjuseks võis tõenäoliselt pidada eelnevate aastate lumerohkeid ja pikki talvi, mis oluliselt suurendasid põtrade energeetilisi kulutusi, pärssides seeläbi noorloomade kehakasvu ning lükkasid edasi neist paljude suguküpsuse saabumise. 2012. a talv oli oluliselt soodsam ning põtradele kosumiseks oli järgnev suvi väga soodne – kuumalaineteta, põuata, veerohke ja taimekasvuks soodne.

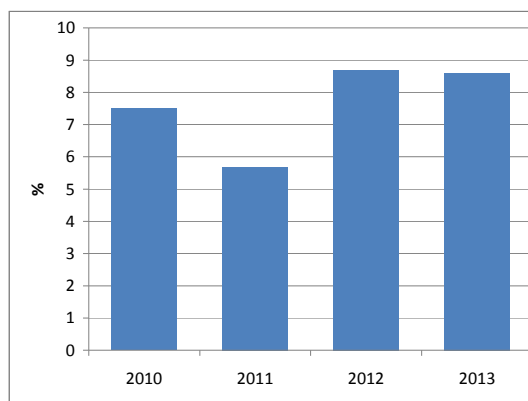
Põdralehmade viljakusnäitajad. Keskmine tiinuse kollaskehade arv (viljastatud munarakkude arv) ja keskmine loodete arv kütitud põdralehmadel.

Estimates of potential productivity of moose. Mean number of corpora lutea (blue) and mean number of embryos (red) per female.

2013. a kevadel viidi koostöös USO ja KKA jahindusspetsialistidega läbi juba mitmendat aastat värsket põdrakahjustuse seire 606-l proovitükil männinoorendikes ja 263-l proovitükil koorimiskahjustuste eas kuusikuis (ca 30-60 a, puud laasumas või laasunud, ent korbastumata).

Männinoorendikes värsket kahjustusega mändide osakaal aastal 2013 võrreldes 2012. a oluliselt muutunud ei olnud, küll aga küündis see $\geq 10\%$ juba üheksas maakonnas (2012. a neljas), olles kõrgeim Hiiu-, Rapla- ja Viljandimaal. Nimetatud maakondades küündis üle 10% ka puude kasvule oluline värsket kahjustus, mis Eesti keskmisena hõlmas 5,1% uuritud

mändidest (n=60600). Seega põdrakahjustused männinoorendikes pigem süvenesid. Hiiu, Pärnu- ja Viljandimaa on olnud männinoorendike kahjustuste tõttu esirinnas juba kolm viimast aastat.

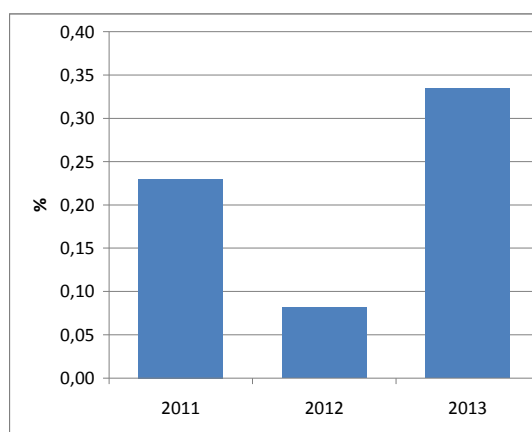

	2010		2011		2012		2013	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Harjumaa	23	2	24	2,3	49	6,8	67	6,7
Hiiumaa			7	35,4	18	29,1	5	34,2
Ida-Virumaa	31	5,8	44	4,2	43	1,7	54	5,3
Jõgevamaa	19	12,6	29	2,2	22	4,3	24	11,1
Järvamaa	10	21	20	5,3	26	9,8	10	10,0
Läänemaa			33	7,5	18	7,7	7	1,0
Lääne-Virumaa	31	6,4	55	4,7	58	12,4	53	10,2
Põlvamaa	31	0,7	15	4,3	36	0,1	69	2,7
Pärnumaa	7	21	12	23,3	32	28,7	52	10,3
Raplamaa	14	8,6	28	4,5	26	5,3	44	16,7
Saaremaa			47	4,1	35	7,4	56	13,6
Tartumaa	31	7,8	33	3,6	27	2,4	44	10,8
Valgamaa	46	6,4	39	4,3	28	6,3	31	2,2
Viljandimaa	13	0	22	18,4	24	14,5	29	14,3
Võrumaa	32	0,2	38	1,2	36	3,2	59	3,0
EV kokku	288	7,5	446	5,7	478	8,7	606	8,6

Värske kahjustusega mändide osakaal (%) noortes männikutes seirealadel ja inventeeritud noorendike arv (N).

Proportion of newly damaged (by moose) pine trees in young pine stands in survey plots and the number of studied survey plots.

Kahjustuste seire kuusikuis näitas kuuskede koorimise sagenemist. Kuna suurusjärguna hõlmasid värsked koorevigastused keskmiselt mõnda üksikut puud tuhandest (0,33%), siis jäi intensiivsus valdavalt madalaks. Seda ei saa väita aga Harju, Lääne-Viru, Rapla ja Viljandi maakonna kohta, kus värsked kahjustusega kuuskede osakaal proovitükkidel küündis tasemele üks või enam kahjustatud puud saja uuritud kuuse kohta.

	2011		2012		2013	
	N	%	N	%	N	%
Harjumaa	8	0,50	13	0,08	14	1,43
Hiiumaa	3	0,33	14	0,00		
Ida-Virumaa	11	0,18	17	0,06	9	0,22
Jõgevamaa	7	0,00	27	0,00	22	0,23
Järvamaa	25	0,24	7	0,00	8	0,00
Läänemaa	3	0,33	2	0,00	1	0,00
Lääne-Virumaa	7	0,29	24	0,17	10	1,10
Põlvamaa	3	0,00	3	0,00	30	0,27
Pärnumaa	11	0,00	36	0,06	39	0,10
Raplamaa	19	0,68	23	0,26	29	0,76
Saaremaa	4	0,00	15	0,00	10	0,00
Tartumaa	6	0,00	12	0,42	23	0,00
Valgamaa	1	0,00	13	0,00	15	0,00
Viljandimaa	13	0,00	18	0,00	24	0,67
Võrumaa	5	0,00	8	0,00	29	0,00
EV kokku	126	0,23	232	0,08	263	0,33

Värske kahjustusega kuuskede osakaal (%) keskealistes kuusikutes seirealadel ja inventeeritud kuusikute arv (N).

Proportion of newly damaged (by moose) trees in the studied survey plots of mid-aged spruce stands and the number of studied spruce stands.

Kuna erinevate näitajate põhjal otsustades põdra asustustihedus 2013. a. talveks vaatamata suurenenud küttemissurvele ei langenud oodatud tasemele (asustustiheduse mõõduka languseni), viidi läbi arvukuse muutuse hindamiseks ka nn käibepõhine tagasiarvutus. Arvestades jahieelse juurdekasvu ja põtrade suremusega (kütmine ja muud tegurid), kasutades arvutustes 2012. a küttemist, asurkonna soolist struktuuri ja juurdekasvu näitajaid, pidi põdraasurkond 2012. a talvel olema ca 500 isendi võrra suurem ja ning tegelik arvukus 2013. a ei muutunud. Maakonniti käivet analüüsidis saadi hinnangute summale lähedane tulemus, kuid esines ka lahknevusi: 2013. a hinnangu saamiseks pidi põtru olema 2012. a Hiiu ja Pärnu maakonnas mõnevõrra rohkem (alaloenduse tendents), 2012. a Jõgeva, Ida-Viru, Lääne-Viru, Põlva ja Võru maakonnas aga vähem (üleloenduse tendents), ülejäänud kaheksas maakonnas enam-vähem sama, mida näitas jahihühenduste hinnang.

2013. a küttemise eesmärgiks on viia põdra asustustihedus metsanduse seisukohast märksa mõõdukama tiheduseni, tagades sealjuures asurkonna soodsa struktuuri säilimise. Sellest tulenevalt valmistati ette neli näitlikku küttemiskvoodi varianti kogumahus 6000, 6500, 7000 või 7500 põtra. Kõik variandid ületavad 2012. a maksimumi (5350) ning samuti ka 2013. a jahihühenduste küttemissoovi (ca 5500 isendit) märgatavalt. Kui ulukiseire soovituslike määrade realiseerumisel jääks talvituma 10000 - 11500 põtra, siis jahihühenduste soove rakendades jääks alles minimaalselt 12000 isendit, mis pole metsanduse jaoks piisavalt turvaline. Iga kvoodivariandi puhul prognoositi ning lisati ka kvootide tabelisse kvoodi rakendamise järgselt talvituma jäävate põtrade minimaalne arv. Küttemissoovitus võtab arvesse viimaste aastate küttemise ebapiisavust arvukuse kasvu pidurdamisel, rahulolematu hoiaku süvenemist kahjustuste suhtes järjest intensiivsemal metsa majandamisel ning vajadust tagada uue jahiseaduse tingimustes põdraasurkonnale võimalikult avar inimese poolne tolerant. Tuleb aga lisada, et kvoodi variante 7000 ja 7500 isendit tasub siiski rakendada pigem erandjuhtudel ja nendes piirkondades, kus esineb ulatuslikke värskeid kahjustusi. Kuigi erinevate huvigruppide soovidele kaugemas tulevikus vastav asustustiheduse tase võib olla mõnevõrra madalam sellest, milleni antud küttemismahtude rakendamine järgnevat talveks viib, tuleb püüda tihedust vähendada samm-sammult. Liialt järsk asustustiheduse langetamine (vastav kogemus olemas 1990-te aastate algusest) võib kaasnevate negatiivsete kõrvalmõjude tõttu asurkonna asustusstruktuurile paisata liigi aastateks oluliselt madalamale tasemele kui seda algselt sooviti.

Põtrade soovituslik kütmissstruktuur ja küttimismaht 2013. aasta jahihooajaks. Tabelis esitatud neli erinevat küttimismahu varianti (kvooti) ning jahihooaja järgne prognoositav minimaalne asurkonna suurus. Roheliselt märgitud on USO poolt enim eelistatud variandid.

Maakond County	Kütmissstruktuur Hunting structure for 2013			Kvoot 1 Hunting quota 1		Kvoot 2 Hunting quota 2		Kvoot 3 Hunting quota 3		Kvoot 4 Hunting quota 4	
	pullid (%) bulls	lehm ad (%) cows	vasikad (%) calves	Küttimismaht (isendit) Number to hunt	Talvituva asurkonna minimaalne suurus Remaining population size	Küttimismaht (isendit) Number to hunt	Talvituva asurkonna minimaalne suurus Remaining population size	Küttimismaht (isendit) Number to hunt	Talvituva asurkonna minimaalne suurus Remaining population size	Küttimismaht (isendit) Number to hunt	Talvituva asurkonna minimaalne suurus Remaining population size
Harjumaa	34	34	32	770	1130	800	1120	860	1070	910	1020
Hiiumaa	33	32	35	190	310	210	300	210	300	230	280
Ida-Virumaa	33	32	35	300	850	330	830	360	800	410	750
Jõgevamaa	33	32	35	260	700	270	680	290	660	310	640
Järvamaa	33	32	35	330	610	360	580	410	540	460	490
Läänemaa	33	32	35	440	760	510	740	560	690	610	640
Lääne-Virumaa	33	32	35	400	840	410	830	460	780	510	730
Põlvamaa	32	32	36	190	520	210	500	240	470	250	460
Pärnumaa	33	32	35	850	1380	910	1310	970	1250	1030	1190
Raplamaa	32	33	35	550	950	640	870	680	830	710	800
Saaremaa	33	32	35	330	720	330	750	370	710	400	690
Tartumaa	33	32	35	330	690	360	660	370	650	380	640
Valgamaa	33	32	35	270	590	290	570	300	560	310	550
Viljandimaa	32	33	35	600	890	660	840	700	800	750	750
Võrumaa	32	32	36	190	500	210	480	220	470	230	460
Kokku (Total)	32-34	32-34	32-36	6000	11440	6500	11060	7000	10580	7500	10090

Juba 6500 isendi kütmine tähendab, et kütamisele läheb ligi 50% talvitunud põrade arvust ja enam kui kolmandik jahiaegsest. Nõnda säiliks heas struktuuris asurkond minimaalsuurusega 11000 is, keskmise maakondliku tihedusega elupaikades 4-5 (min 3-4) isendit 1000 hektari kohta.

Iga maakonna ja kvoodi variandi jaoks on jahindusnõukogudele kaalumiseks koostatud tasakaalukas kvoodi jaotus, mida on võimalik kohalikke lisatingimusi arvesse võttes täiendada. Lisatingimustena tulevad jahipiirkonniti arvesse põdrakahjustused, põtrade liikuvus seoses elupaikade sesoonse eripäraga ja looduskaitseala naabrusega, kütamise võimalused naaberaladel, suurem kiskluse läbi jne. Kui jahipiirkond on näiteks põtrade talvine koondumiskoht ja talviste metsakahjustuste riskipiirkond, siis on: a) soovitatav moodustada ohjamisala, mis hõlmab ka siirdealaks olevaid naaberjahipiirkondi, b) määrata sellele piirkonnale kõrgem küttemiskvoot, c) jaotada kvoot vastavalt sellele, kuidas põdrad talvitumise eelsel jahiajal paiknevad. Kuna paljudes maakondades võivad looduslikud tingimused ja põdra asustustihedus ositi erineda, on võimalik neis ohjamisala põhiselt erinevat küttemiskoormust rakendada.

Ohjamisala põhiselt on põdra arvukuse üle kontrolli saavutamine tõhusam, sest kütmine hõlmab kohalike põtrade kõrval tegusamalt ka talvituma siirdujaid. Seevastu püüd kvooti suurendada ainult „kahjustuskohas“ ei tarvitse sama tulemust anda, vaid pigem: a) tekitab kahju kohaliku asurkonna struktuurile, b) paneb liiga suure vastutuse ühele jahipiirkonnale, c) võib põhjustada kvoodist märgatava osa põtrade küttemata jätmise, kuna neid jahiajal

lihtsalt ei jätku. Jahindusnõukogudel on soovitatav koguda enne oktoobri lõppu kõigi jahiühenduste küttemistulemused ja täiendavad taotlused ning nende analüüsi tulemusena määrata täpsustatud või täiendatud küttemiskvoot 1. novembriks, jättes nõnda piisavalt aega selle realiseerimiseks. Kvoodi täitmist soodustaks võimalikult varajane kõigi soo- ja vanusrühmade küttemisega alustamine.

Soovituslik küttemisstruktuur eri maakondades 2013. a jahihooajaks jääb vahemikku 32-34% pulle, 32-34% lehti, 32-36% vasikaid. Soovitatud küttemisstruktuuri eesmärgiks on mitte ajendada järskke struktuurimuutusi, mida hiljem küttemisega tasandada oleks problemaatiline. Samuti aitab see tagada, et vasikate osakaal talvituvais maakonnasurkondades oleks ca 25%, mis säilitab asurkonna proportsionaalse uuenemise. Soovitatud küttemisstruktuurist jahipiirkonna tasandil alati kinni pidada ei ole võimalik, küll aga saab struktuuri järgida mitut jahipiirkonda hõlmava ohjamisala tasandil ja maakondlikul tasemel ning vajadusel lünki korrigeerida. Ohjamisala ja maakonna tasemel on muudatused ± 3 ühikut soovitusest (näiteks 33% puhul 30 kuni 36%) talutavad, küll aga mitte ettekatsetud mistahes soorühma üle- või alakütmine.

Jahipiirkondlikud erinevused küttemismahus ja -struktuuris on täiendav argument rakendada ohjamisalasid ka soodsa struktuuri hoiuks, lihtsustades soovitatud küttemisstruktuurist kinnipidamist. Seda silmas pidades võiks 2013. a moodustada küttemisstruktuuri järgimiseks vähese küttemismahuga jahipiirkondadest ka jahiühenduste ettepanekuid arvestades ohjamisalad suurusega min 50 kütitavat põtra, ning jahiühenduste koostöös tagada neis soovitusliku struktuuri järgimine. Kuna igal jahipiirkonnal selles ringpiiris jääks oma kvoot, siis siin vastuolu jahiseadusega arvatavasti ei teki. Toimida võiks järgmiselt: oktoobri lõpuni järgib iga jahipiirkond etteantud kvooti ja struktuuri, seejärel selgitatakse vahetulemus ja jahihooaja teises poole püütakse ohjamisalas tabada ülejäänud põdralehmad, -pullid ja -vasikad sellises vahekorras, et tulemus ohjamisalas tervikuna vastaks soovitusele.

Üks olulisemaid lisatingimusi, millega kvoodi määramisel ja ohjamisalade moodustamisel arvestada, on kindlasti värsked põdrakahjustuse esinemine ja probleemsus igas jahipiirkonnas. Küttemise korraldamise pearõhk ei pea olema sellel, kui palju põtru kütitakse, vaid kas neid jääb järele parajal tihedusel ja tasakaalukas struktuuris. Nii metsanduse ja elupaigahoiu kui ka isendite hea konditsiooni, tervisliku seisundi, viljakuse ja sarvekasvu huvides on hoida põhipopulatsiooni asustustihedust 3,5 - 5 is/1000 ha talle

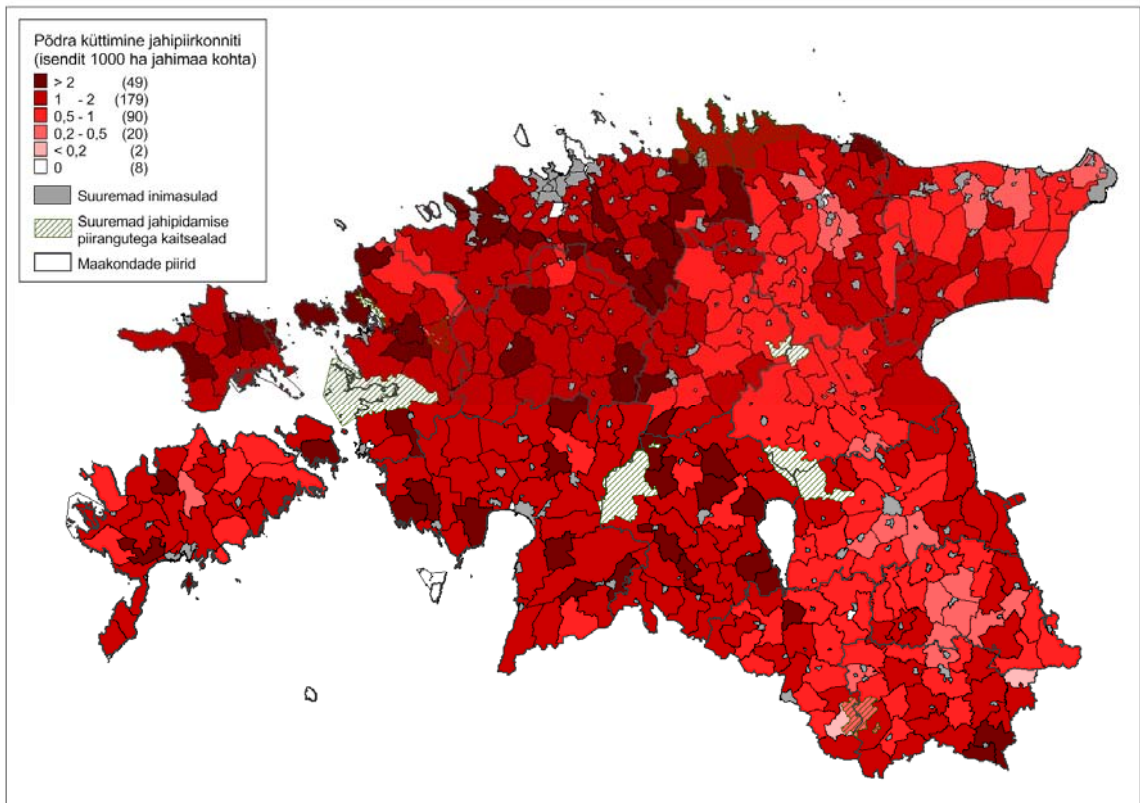
sobivates elupaikades. Pikaajalise kogemuse põhjal ei tulene sellisel juhul kahjustused ja ohjamisvead mitte tihedusest, vaid vigasest hinnangust arvukusele ja tihedusele, millest tuleneb vigane hinnang küttime vajadusele. Selliste juhtumite vältimisel on põdra mõju teadmine jahipiirkonniti esmatähtis.

Täiskasvanud loomade osakaalu küttimekvoodis ei ole soovitatav tõsta üle 70% ka vasikate nappuse korral ning pigem tasuks sellistes piirkondades kogu kvooti vähendada. Põdralehmadest on eeliskütitavad (valdavalt noored) vasikata lehmad; pesakonda küttime jäägu lehm alles või kütitagu viimasena. Kaksikutega pesakondi kütitagu mõõdotundega, näiteks üks vasikas kahest või kolmest. Sarnaselt eelmise aasta soovitustega on piik- ja harksarvedega pulle soovitatav küttime kuni 75%, keskmisi 20 - 25%, vanemaid ja täiskühvelsarvedega pulle aga pigem hoida või küttime erandina ja mitte üle 5% pullidest. Dominantsete, enam kui meetrise laiuseid sarvi kandvate pullide küttime vastu valitseb jahimeestel suur huvi. Selliste isendite vähesust arvestades vajaksid nende küttime võimalused täpsustamist. Nende küttimekvoodiks võiks olla 2013. a Eesti kohta 80 - 100, võrdeliselt maakondlikule küttimekvoodile, jättes loasaajad otsustada jahihendustele ja peatades nende küttime, kui piirarv on saavutatud.

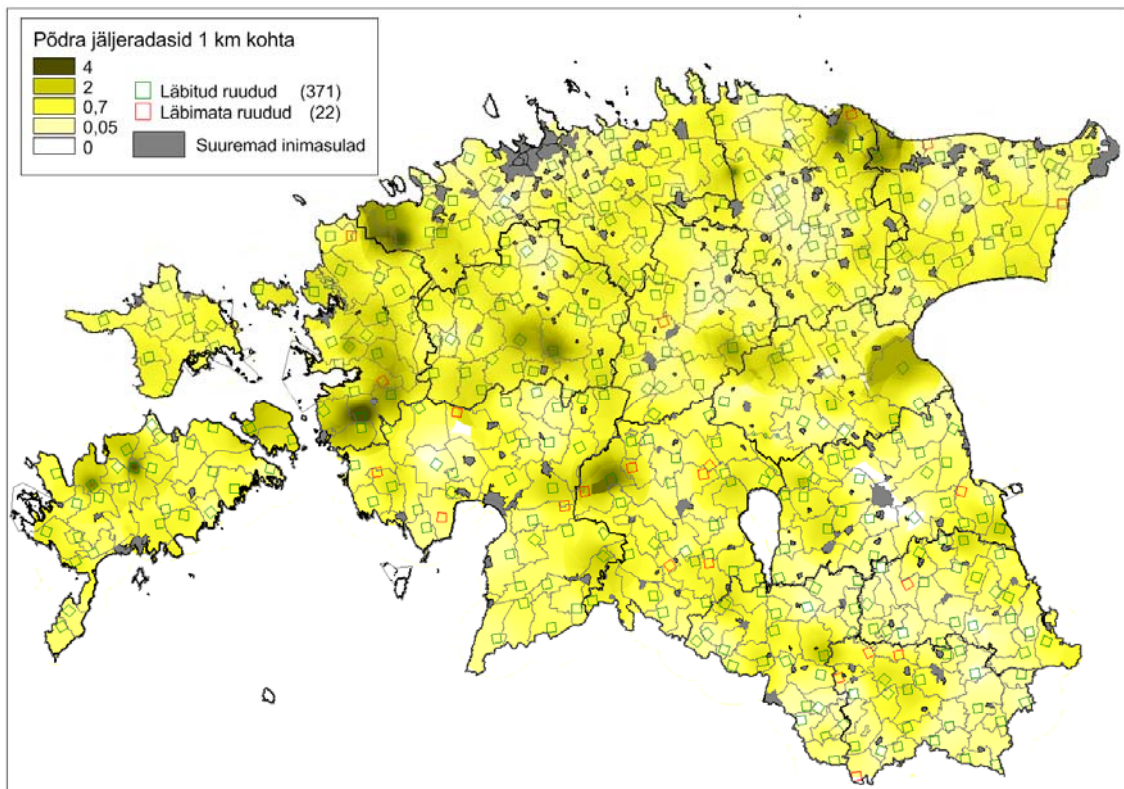
Täiskühvelsarvi kandvate pullide (kelle sarve kühvliosa moodustab kummagi sarvelaba valendikust enam kui poole) küttime, olenemata sarvede suurusel, tasub pigem hoida, eesmärgiga meie põdraasurkonna looduslähedust suurendada. Kuna kühvelsarved omavad kõrget trofeeväärtust, kipub neid kandvate isasloomade osakaal intensiivse küttimeurve all olevates Euroopa põdrapiirkondades pidevalt vähenema. Praeguste ja tulevaste võimalike dominantsete pullide - suuremate kehamõõtmega ja parema sarvekasvuga, sh kühvelsarvedega pullide - hoid annaks neile võimaluse elada vähemalt 7 - 8 aastat, jätta endast 3 - 5 põlvkonda järglasi ning näidata sarvekasvu täit potentsiaali. Küttimeeelistus võiks kehtida kõige kehvemate sarvede kandjate suhtes, kelleks on kehva konditsiooni tõttu välja arenemata või silmnähtavalt asümmeetriliste (välja arvatud jooksuajal vigastatud) sarvede kandjad olenemata vanusest, samuti ka mullikaeast välja kasvanud 1-2-haruste sarvede kandjad. Vahepealsete, määramata staatusega sarvedega isendite puhul annab valikküttime pigem subjektiivse tulemuse, kuna enamik sarvede parameetreid, näiteks sarvede laius, harude arv, sarve pikkus, asend (normaalne-kausjas) jne, varieerub laiades piirides. Igati õigustatud on jätta alles suuremate kehamõõtmega isendeid, kuna nende puhul on eeldused kasvatada suuremaid ja sümmeetrilisi sarvi ning tuua ilmale tugevamaid järglasi.

Seega on mõttekas mõlema soorühma kütimisega mitte liialdada, ning säästa dominantseid isendeid. Asurkonna soolist struktuuri on mõistlik hoida vahemikus 1,3 - 1,5 lehma pulli kohta. Sel moel soodustame soolis-vanuselise asustusstruktuuri püsimist, sugulise valiku toimimist ning geneetilise mitmekesisuse ja keskkonna stressoritele vastupanuvõime püsimist. Kui aga on põdralehmade osakaal asurkonnas on kõrgem, suureneb võimalus, et pääsevad "löögile" liiga noored pullid, jooksuaeg jääb venima, osa põdralehmadest jääb partnerit leidmata viljastamata või saab viljastatud alles kujunemisjärgus infantiilsete pullide poolt või tavapärasest hiljem. Mõõdukas sooline struktuur jahipiirkondades seevastu soodustab inna ja poegimise sobivaimale ajale sattumist, järglaskonna kõrgemat elumust, ühtlasemat soojaotumust, parema talvitumiskonditsiooni saavutamist ja poegimist parimal ajal. Lisaks on mõõduka põdralehmade ülekaaluga asurkond parema juurdekasvu läbi nii kiskluse kui kütamise mõju suhtes paremini turvatud.

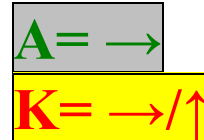
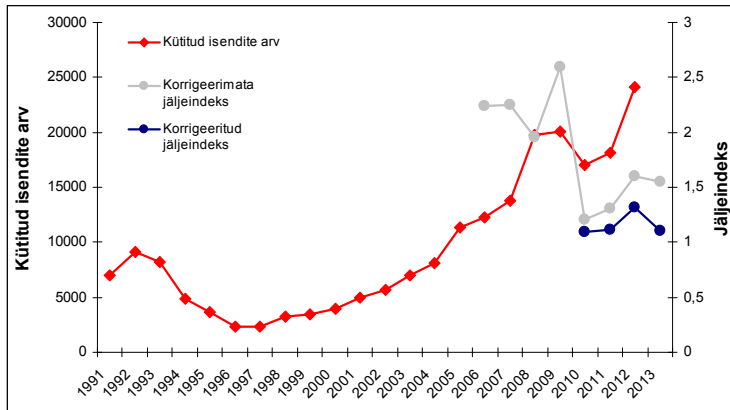

Hunting of moose (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of moose (winter track index) in 2013.

METSSIGA (*Sus scrofa*)

Metssea küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of wild boar hunted in 1991 – 2012 and winter track index (tracks per 1 km) in 2006 - 2013.

Metssea arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnanguline loendus) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukusele (n) Hunters estimation (n)			Arvukuse hinnangu muutus (%) Change in hunters estimation (%)
	2010	2011	2012		2011	2012	2013			2011	2012	2013	
Harjumaa	1238	1266	1504	18,8	0,95	1,12	1,01	-9,5	100,3	2120	2020	2110	4,5
Hiiumaa	894	647	1015	56,9	1,23	1,19	1,05	-11,7	100,0	630	680	660	-2,9
Ida-Virumaa	281	314	375	19,4	0,53	0,68	0,82	19,6	148,2	1120	1110	780	-29,7
Jõgevamaa	771	841	901	7,1	1,28	0,80	0,76	-4,5	77,1	1510	1420	1540	8,5
Järvamaa	1617	1566	1847	17,9	1,53	1,51	0,79	-47,3	51,1	1510	1400	1380	-1,4
Läänemaa	1508	1116	1825	63,5	1,70	1,88	2,24	19,3	135,3	1260	1180	1430	21,2
Lääne-Virumaa	889	1114	1396	25,3	1,00	1,16	0,88	-24,1	87,0	1710	1790	1900	6,1
Põlvamaa	990	1417	1722	21,5	1,35	1,32	0,98	-25,8	70,2	1400	1460	1540	5,5
Pärnumaa	1730	1724	2291	32,9	0,92	0,98	0,72	-26,1	76,7	2590	2410	1930	-19,9
Raplamaa	1353	1311	1836	40,0	1,24	1,90	1,64	-13,7	112,9	1840	1760	1930	9,7
Saaremaa	2200	2411	3765	56,2	1,14	1,72	1,41	-17,9	119,0	1200	1280	1260	-1,6
Tartumaa	727	901	1167	29,5	1,32	0,96	1,27	32,1	96,7	1320	1360	1500	10,3
Valgamaa	886	1003	1214	21,0	1,11	1,16	1,08	-7,2	82,0	1110	1020	1020	0,0
Viljandimaa	1196	1426	1839	29,0	0,93	1,68	1,21	-28,3	98,4	2220	2270	2310	1,8
Võrumaa	748	1102	1383	25,5	1,11	1,63	0,80	-50,8	63,2	1070	1160	1080	-6,9
Kokku (Total)	17028	18159	24080	32,6	1,11	1,32	1,11	-15,9	94,3	22610	22320	22370	0,2

Metssea küttimisstruktuur maakonniti 2012. aasta jahihooajal, sügised (september-detsember) vaatlusandmed ja Keskkonnaagentuuri ulukiseiresakonna poolne soovituslik küttimiskvoot 2013. aastaks.

Maakond County	Küttimine 2012 Content of hunting bag in 2012						Sügised vaatlused 2012 Observations in autumn 2012			Soovitatav küttimiskvoot 2013 jahihooajaks Suggestion for quota in 2013			
	Kuldid % adult males	Emised % kult adult females	Kesik- % kult yearling males	Kesik- % emis yearling females	Pörsad % piglets	Sugude suhe (kult /emis) sex ratio (male / female)	Üksikud % single males	Karjalised ad. ja kesikud % adults and yearlings in sounders	Pörsad % piglets	Emiste osakaal kütitavate kesikute ja adultide seas Females among hunted adults and yearlings	Pörsaste osakaal kütitavate isendite seas Piglets among hunted	Minimaalne maht (is) Minimum no to hunt	% eelmise aasta kütimisest % of bag 2012
Harjumaa	12,8	8,6	14,9	17,8	46,0	1,05	4,9	39,1	56,0	~50%	45-55%	1900	126
Hiiumaa	9,8	7,5	10,0	16,6	56,3	0,82	4,1	27,4	68,5	~50%	55-65%	950	94
Ida-Virumaa	17,1	12,8	9,6	11,2	49,3	1,11	4,4	43,9	51,7	~50%	50-60%	400	107
Jõgevamaa	3,6	3,0	24,4	23,2	45,8	1,07	3,9	34,8	61,3	~50%	50-60%	950	105
Järvamaa	5,8	4,7	21,3	25,5	42,6	0,90	4,5	34,7	60,7	~50%	50-60%	1650	89
Läänemaa	13,5	10,4	10,4	13,2	52,5	1,01	4,8	32,8	62,5	~50%	50-60%	2000	110
Lääne-Virumaa	10,7	9,0	15,4	13,7	51,3	1,15	4,3	39,8	55,9	~50%	45-55%	1500	107
Põlvamaa	5,2	4,5	12,7	16,0	61,6	0,88	2,9	32,9	64,2	~50%	55-65%	1700	99
Pärnumaa	14,9	13,7	7,5	11,0	52,9	0,91	4,5	34,8	60,7	~50%	50-60%	1900	83
Raplamaa	9,0	8,6	12,9	16,9	52,6	0,86	3,9	33,7	62,5	~50%	50-60%	1900	103
Saaremaa	8,9	5,9	18,2	17,2	49,8	1,17	3,1	34,2	62,7	~50%	50-60%	3200	85
Tartumaa	9,3	8,1	15,8	16,8	50,0	1,00	4,1	41,0	54,9	~50%	45-55%	1400	120
Valgamaa	15,3	12,4	8,6	12,3	51,5	0,97	4,7	31,7	63,7	~50%	50-65%	1150	95
Viljandimaa	12,3	9,8	11,5	13,7	52,6	1,02	5,3	32,3	62,4	~50%	50-60%	1900	103
Võrumaa	8,6	6,8	14,0	14,2	56,4	1,08	3,9	32,2	63,8	~50%	50-65%	1150	83
Kokku	10,2	8,2	14,1	16,1	51,5	1,00	4,2	35,2	60,5	~50%	45-65%	23650	98

Metssigade asustustihedus Eestis püsib stabiilselt väga kõrgel tasemel, mistõttu püsib 2013. a jätkuvalt kõrgel ka oht eelnevate aastatega võrreldavate põllu- ja kultuurmaastiku kahjustuste tekkeks.

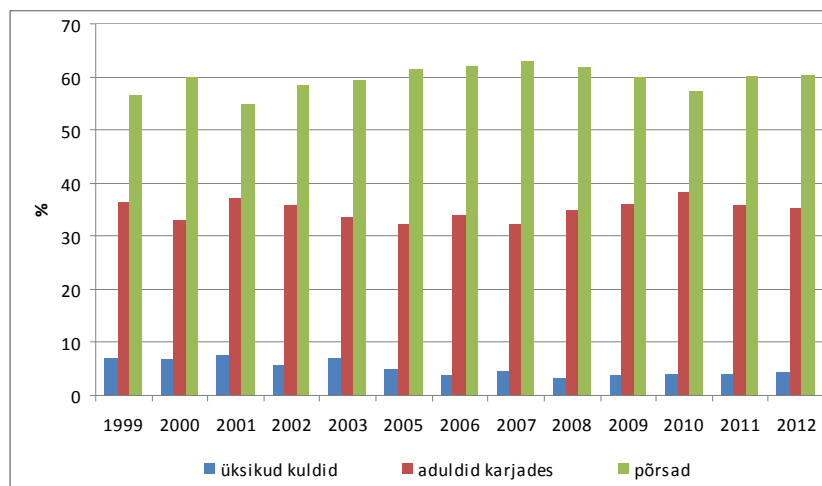
Läbi ajaloo ei ole teadaolevalt kunagi varem metsseasurkond Eestis olnud niivõrd suurearvuline kui seda viimase viie aasta jooksul. Ekstreemsete lumeoludega 2009/2010 ja 2010/2011 aasta talved, mis paiskasid näiteks Eesti metskitse asurkonna kiiresti madalseisu, metsseasurkonnale valdavalt väga olulist mõju ei avaldunud ning suurenenud noorloomade ning viletsamas konditsioonis isendite suurem kogumise poolt vähendatud küttemissurvega aastatel 2010 ja 2011. Kui aastal 2012 metssigade küttemissurve võrreldes eelnenud aastatega suurenes koguni kolmandiku võrra, siis vähenenud loodusliku suremuse ja paranenud juurdekasvunäitajate juures see arvukuse märkimisväärselt langust tõenäoliselt kaasa ei toonud ning ka jahimeeste jahihooaja järgne hinnang metssea arvukusele jäi samale tasemele kui eelnevatel aastatel. 2013. a ruutloenduse jäljeradade vanuse suhtes korrigeeritud jäljeindeks oli Eestis keskmiselt küll mõnevõrra madalam kui 2012. a, kuid sisuliselt sama mis 2011. aastal. Karjalise eluviisi ja tugevalt lisaõõtmisest ja söödaplatsidest mõjutatud metssea puhul on nende talvine liikumine tugevalt mõjutatud nii lumeoludest kui ka temperatuurist, mistõttu ei pruugi jäljeindeksi väikesed kuni mõõdukad kõikumised anda päris adekvaatset pilti metssea asustustiheduse tegelikest muutustest. Kuna 2013. a ruutloenduste aegsed ilmastikuolud olid sõraliste liikumiseks keskmiselt ebasoodsamad kui 2012. aastal, ei ole põhjust ka jäljeindeksi mõningasest langusest veel tegelikku asustustiheduse langust järeldada.

Jahimeeste poolt esitatud küttemissurve kütiti 2012. a jahihooajal Eestis läbi ajaloo suurim hulk – enam kui 24 000 metssiga. Siiski võis tegelik kütitud isendite arv olla mõnevõrra väiksem, sest riigi kehtestatud range küttemissurve soolisest struktuurist kinnipidamise nõue viis mõnel pool selleni, et osa lube kanti maha ilma neid isendeid tegelikult küttemata. See on tõenäoliselt ka üheks põhjuseks, miks 2012. a jahindusstatistikas väljendub väga täpselt kütitud kesikute ja täiskasvanud isendite nõutud sooline vahekord 50:50. Kuigi sellise tegevuse üksikjuhud on teada, on selle ulatus siiski teadmata.

Metssigade loendus (jahimeeste hinnang arvukusele) ei ole kõikjal otsuste tegemiseks piisavalt usaldusväärne, kuna eelmise jahiseaduse järgi oli arvukus seotud kahjude kompenseerimise kohustusega, mistõttu paljudes piirkondades näidati arvukust meelega tegelikust oluliselt madalamana (lubatava ülempiiri sätestas jahimaakorralduskava). Seda tõestab kütitud isendite arv, mis kohati ületas isegi täiskasvanud sigade osas oluliselt

kevadepõhikarja suuruse. Selle ekstreemne näide on Saaremaa, kus metssea tegelik kevadine arvukus pidi olema läbi aastate umbes kolm korda kõrgem, kui loendusandmed seda näitasid. Üldjuhul võib eeldada, et vaatamata erinevustele jahimeeste poolt antavate arvukuse hinnangute ja tegelike arvukuste vahel väljendavad need siiski küllaltki hästi muutuste suunda ja ulatust. Sellistel ekstreemsetel juhtudel, kus tegelik arvukus on juba aastaid ületanud kordades lubatavaid suursi, ei iseloomusta see arvukuse hinnang mitte midagi enam kui lubatud piirväärtust ennast. Võib siiski loota, et kuna uues jahiseaduses ulukite arvukuse ja kahjustuste kompenseerimise kohustuse vahel enam seost ei ole, muutuvad jahimeeste hinnangud arvukusele märksa objektiivsemaks ja usaldusväärsemaks ning seetõttu paremini kasutatavaks ulukiasurkondade arvukusdünaamika hindamisel ja kütmissoovituste koostamisel.

Mitmel viimasel aastal on ulukiseire aruandes tehtud soovitusi kütida kesikute ja täiskasvanud isendite hulgast vähemalt pooles ulatuses emiseid ja üritada säilitada samal ajal üksikuna elutsevaid kulte. See on kaasa toonud ka kergelt nähtava tulemuse, kus üksikute isendite osakaal populatsioonis on pisut suurenenud. Siiski ei ole veel viimaste aastate positiivsed muutused kütmissstruktuuris suutnud siluda enam kui kümme aastat kestnud tugeva kultidele suunatud kütmissurvega kaasnenud asurkonna soolise ja vanuselise struktuuri muutusi, mille üheks selgemini märgatavaks ilminguks oli just üksikute täiskasvanud kultide osakaalu süvenev langus asurkonnas. Seetõttu on vajalik jätkuvalt sedasama soovitatud kütmissstruktuuri, kus kesikute ja täiskasvanud isendite hulgast kütitakse emiseid umbes 50 %, järgida ka edaspidi. Üksikud sead võiks aga võtta ajutiselt sisuliselt „looduskaitse“ alla.

Metsseasurkonna struktuur sügiseste vaatluste põhjal (%).

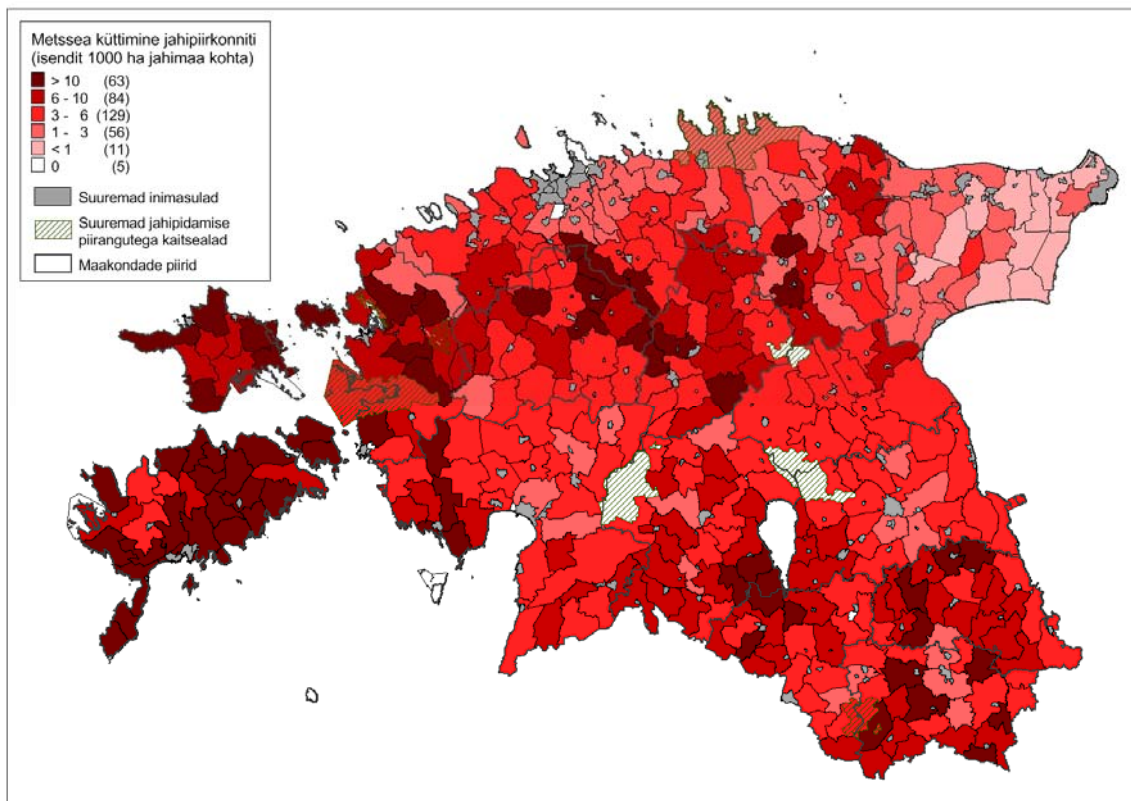
Population structure of wild boar based on observations made in autumn.

Single males – blue; adults and subadults in sounders – red; piglets – green.

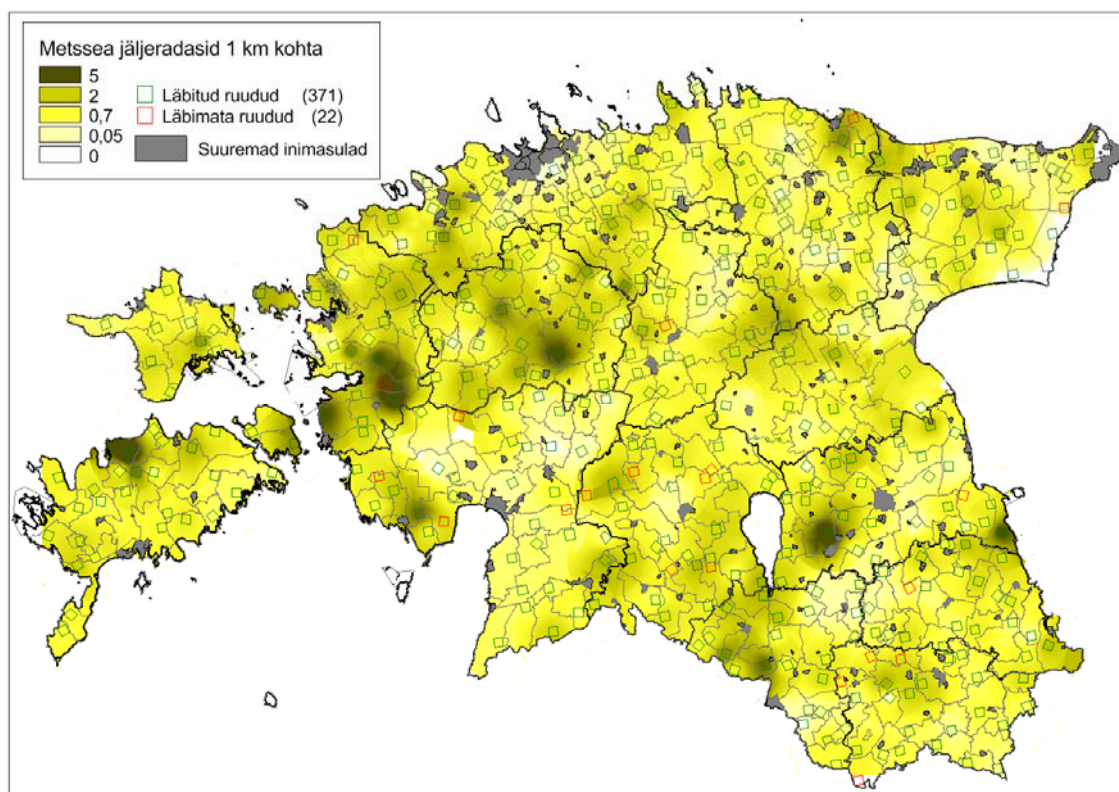
Põrsaste osakaal kütitavate isendite seas peaks 2013. a jahihooajal üldjuhul jääma vahemikku 45-65%. Siinkohal tasub aga rõhutada, et piirkondades, kus põrsaste rohkuse tõttu nende osakaal kütitavate loomade seas ületab 60%, on jahipiirkondade kasutajatel soovitatav asurkonna ohjamiseks suurendada ka kütitavate isendite koguarvu. Nimelt on noorloomade kütimisega kaasnev efekt asurkonna arvukusdünaamika mõjutajana nende oluliselt suuremast loodulikust suremusest tingituna märksa nõrgem. Kütitavate isendite seas on palju neid, kes oleksid ka kütimata hukkunud ehk tegemist oleks nn kompensatoorse suremusega.

Kuna metssea arvukushinnangud on väga erineva usaldusväärsusega ja seda eriti jahipiirkondade lõikes, samuti võivad olla erinevad metssea majandamise/ohjamise eesmärgid, on ulukiseireosakonnal numbrilisi soovitusi keeruline koostada ning lõplik otsus küttimismahu osas peaks jääma jahipiirkondadele. Eelpool esitatud ulukiseireosakonna poolne soovitusliku maakondlik minimaalne küttimismaht on pigem orientiiriks, mille rakendamine peaks ära hoidma metssea arvukuse jätkuva suurenemise. Arvukuse märkimisväärseks langetamiseks oleks aga vajalik kütida sellest enam. Seda eeskätt sellisel juhul, kui jätkatakse senisel tasemel talvise lisaõõtmisega ning juhul kui järgnev 2014. a talv ei tule keskmisest oluliselt karmim. Siiski ei ole ka välistatud, et mõnedes piirkondades, kus eelnevatel aastatel on õnnestunud metssigade arvukust mõnevõrra piirata, kuid arvukushinnangud seda muutust eelpool mainitud põhjustel ei kajasta, viib ka soovitatud minimaalne küttimismaht metssea asustustiheduse mõningase languseni.

Kahjustuspiirkondade metsseakarjade ohjamiseks küttimismahtude seadmiseks tuleb sarnaselt põdraga ka metssea puhul arvestada naaberjahipiirkondade osaga kahjustuste ohjamisel. Kindlasti tuleb arvestada ka võimalike suviste toitumisrännetega suurema metsasusega jahipiirkondadest suurema põldude osakaaluga jahipiirkondadesse.

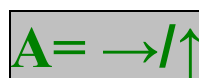
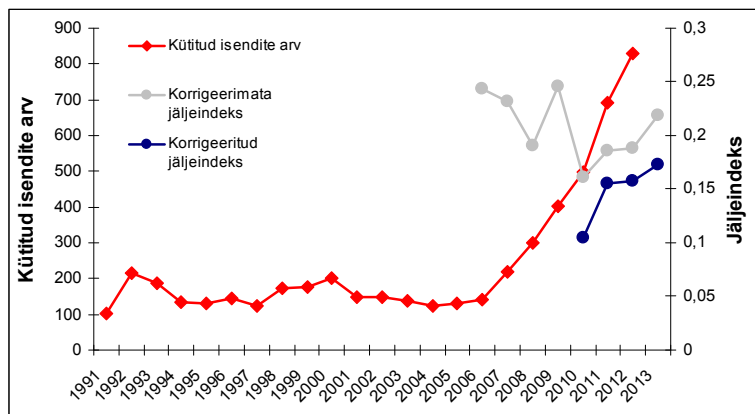

Hunting of wild boar (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of wild boar (winter track index) in 2013.

PUNAHIRV (*Cervus elaphus*)

Punahirve küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of red deer hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

Punahirve arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukusele (n) Hunters estimation (n)			Arvukuse hinnangu muutus (%) Change in hunters estimation (%)
	2010	2011	2012		2011	2012	2013			2011	2012	2013	
Harjumaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000			0	0	0	
Hiiumaa	134	153	203	32,7	1,438	0,960	0,819	-14,8	77,98	840	808	774	-4,2
Ida-Virumaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000			0	0	0	
Jõgevamaa	1	0	0		0,059	0,038	0,009	-75,5	19,20	30	35	45	28,6
Järvamaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000			0	0	0	
Läänemaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000			0	0	0	
Lääne-Virumaa	3	9	12	33,3	0,049	0,025	0,026	4,5	82,09	110	101	83	-17,8
Põlvamaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000			5	3	5	
Pärnumaa	23	21	23	9,5	0,014	0,034	0,047	36,4	92,52	200	194	180	-7,2
Raplamaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000			0	1	0	
Saaremaa	297	478	537	12,3	1,482	1,602	1,806	12,7	138,80	1700	1672	1720	2,9
Tartumaa	0	0	0		0,000	0,000	0,000			0	0	0	
Valgamaa	11	8	12	50,0	0,010	0,039	0,057	45,4	345,25	140	96	92	-4,2
Viljandimaa	24	20	37	85,0	0,032	0,056	0,065	15,2	182,72	220	125	118	-5,6
Võrumaa	4	4	5	25,0	0,044	0,061	0,003	-95,5	7,28	40	61	47	-23,0
Kokku (Total)	497	693	829	19,6	0,156	0,158	0,173	9,6	124,02	3285	3096	3064	-1,0

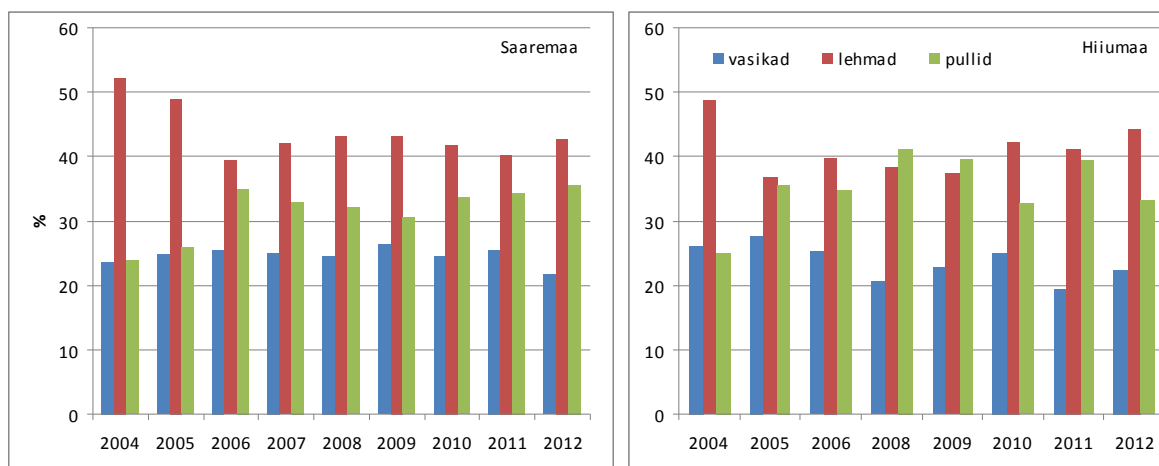
Punahirve küttimisstruktuur maakonniti 2012. aasta jahihooajal ja 2012. aasta jahiaegsete vaatluskaartide andmed.

Maakond County	Küttimine 2012 Content of hunting bag in 2012			Vaatlused 2012 Observations in autumn 2012		
	pulla (%) bulls	lehmi (%) cows	vasikaid (%) calves	Vaatluste arv No of observations	♀♂	vasikate % calves
Saaremaa	32,4	39,7	27,9	2742	1,20	21,7
Hiiumaa	31,0	39,9	29,1	1079	1,33	22,4
Pärnumaa	43,5	30,4	26,1	97	1,09	24,7
Viljandimaa	43,2	32,4	24,3	69	1,40	30,4
Valgamaa	75,0	16,7	8,3	61	0,72	29,5
Võrumaa	100,0	0,0	0,0	4		
Lääne-Virumaa	41,7	33,3	25,0			
Kokku (Total)	34,0	38,5	27,5	4052	1,22	22,2

Eelnevalt juba pikema perioodi jooksul pidevalt kasvanud punahirve arvukus on jahimeeste hinnangul juba teist aastat järjest jäänud samale tasemel, samas kui suhtelist asustustihedust iseloomustav ruutloenduse jäljeindeks on veidi suurenenud. Tasub siiski rõhutada, et kuna üle poole Eesti punahirvedest elab jätkuvalt Saaremaal ning samuti jääb sellesse maakonda ka üle poole ruutloenduse marsruutidest kus hirvejälgi ruutloenduste käigus kohatakse, siis on punahirve Eesti keskmised näitajad tugevalt mõjutatud just Saaremaa hirveasurkonnas toimuvast. Maakondade võrdluses ongi näiteks viimasel aastal nii jahimeeste hinnang arvukusele kui ka jäljeindeks suurenenud Saaremaal. Samal ajal on mõlemad näitajad langenud Hiiumaal. Mandri-Eesti hirvepiirkondades on ruutloenduse jäljeindeks valdavalt suurenenud, jahimeeste hinnang arvukusele on aga jäänud eelmise aastaga võrreldes samale tasemele ning paiguti veidi isegi langenud. Samas viitavad nii ruutloenduse andmed kui ka pidevalt lisanduvad teateid hirvede vaatlustest jahipiirkondades, kus neid varem kohatud ei ole, hirve levila jätkuvast laienemisest Eesti mandriosas. Sealjuures laekub üha sagedamini ka teateid hirvede kohtamisest mõnedest sellistest jahipiirkondadest, mis jäävad seni teadaolevatest hirvepiirkondadest üsna kaugele. Selle põhjuseks on punahirve kõrge asustustihedus naabruses Lätis kui ka kohaliku asurkonna kinnistumine ning tugevamate hirvekarjade püsivama asustusstruktuuri kujunemine Viljandi-, Pärnu- ja Valgamaal. Oma mõju on „rändurite“ levitamisel kindlasti ka Lääne-Virumaa hirveasurkonnal ning Jõgevamaal elutseval hirvede grupil. Viimati nimetatud on isendite arv jahimeeste hinnangul viimasel paaril aastal ka jõudsalt kasvanud.

Jätkuvalt suurenenud on ka hirvede küttimine. Kui 2011. a kütiti Eestis 693 hirve, siis 2012. a jahisaagiks oli 829 isendit, sealjuures kütiti neist 2/3 Saaremaal. Mandri osas toimus hirvede küttimismahu märgatav suurenemine vaid Viljandimaal. Hirvede küttimisel survestati saartel enam hirvelehma, mandril olid kütitud loomade seas ülekaalus hirvepullid. 2012. a jahtide käigus kogutud vaatlusandmetel valitses hirveasurkonnas mõõdukas emasloomade ülekaal (va Valgamaa). Sellist mõõdukat emasloomade ülekaalu (sarnane põtrade omaga) võib asurkonna jätkusuutlikkuse seisukohast pidada küllaltki heaks, kuid kui arvestada eelnevatel aastatel kehtestatud hirvelehma rohkem survestava küttimisstruktuuriga (eriti saartel), on selline tulemus mõneti isegi üllatav. Veelgi üllatavam on sooline jaotumus Hiiumaal 2012. a kütitud hirvevasikate seas, sest 59-st kütitud vasikast koguni 40 olid lehmvasikad, mis võib viidata emasloomade ülekaaluga järglaste produtseerimisele asurkonnas.

Hirve asurkonna struktuur Saare- ja Hiiumaal 2004 – 2012 a. jahiaegsete vaatluste põhjal (%).

Population structure of reed deer in Saaremaa and Hiiumaa based on observations made by hunters during hunts. Bulls – blue; cows – red; calves – green.

Ei ole välistatud, et aasta-aastalt suurenenud kütmissurve, mis Hiiumaal on viimastel aastatel ületanud asurkonna aastast juurdekasvumäära, on oluliselt langetanud hirvede keskmist vanust. Selgelt väljendunud soolise dimorfismiga polügaamsetel imetajatel, kelle klassikaliseks näiteks ongi punahirv, sõltub aga produtseeritavate järglase sugu üsna suurel määral emaslooma konditsioonist, vanusest ja sotsiaalsest staatusest - vanemad ja paremas konditsioonis isendid produtseerivad rohkem isaseid ning nooremad ja viletsama konditsiooniga isendid rohkem emaseid järglasi. Eriti emasjärglaste poole kaldu kipub olema just noorte esmassigijate järglaskond. Selliste seoste esinemist kinnitavad ka näiteks meie teise suure hirvlase põdra kohta kogutud mahukad viljakusandmed. Seega võib emasloomade osa tugevam survestamine küttemiskoormuse juures, mis on ligilähedane asurkonna juurdekasvumääradele või seda ületav, soolise struktuuri „kujundamisel“ kaasa tuua loodetust märksa ebasoodsama tulemi.

Hirvede soovituslik kütmissstruktuur ja küttemismaht 2013. aasta jahihooajaks. Tabelis esitatud kolm erinevat küttemismahu varianti (kvooti) ning jahihooaja järgne prognoositav minimaalne asurkonna suurus.

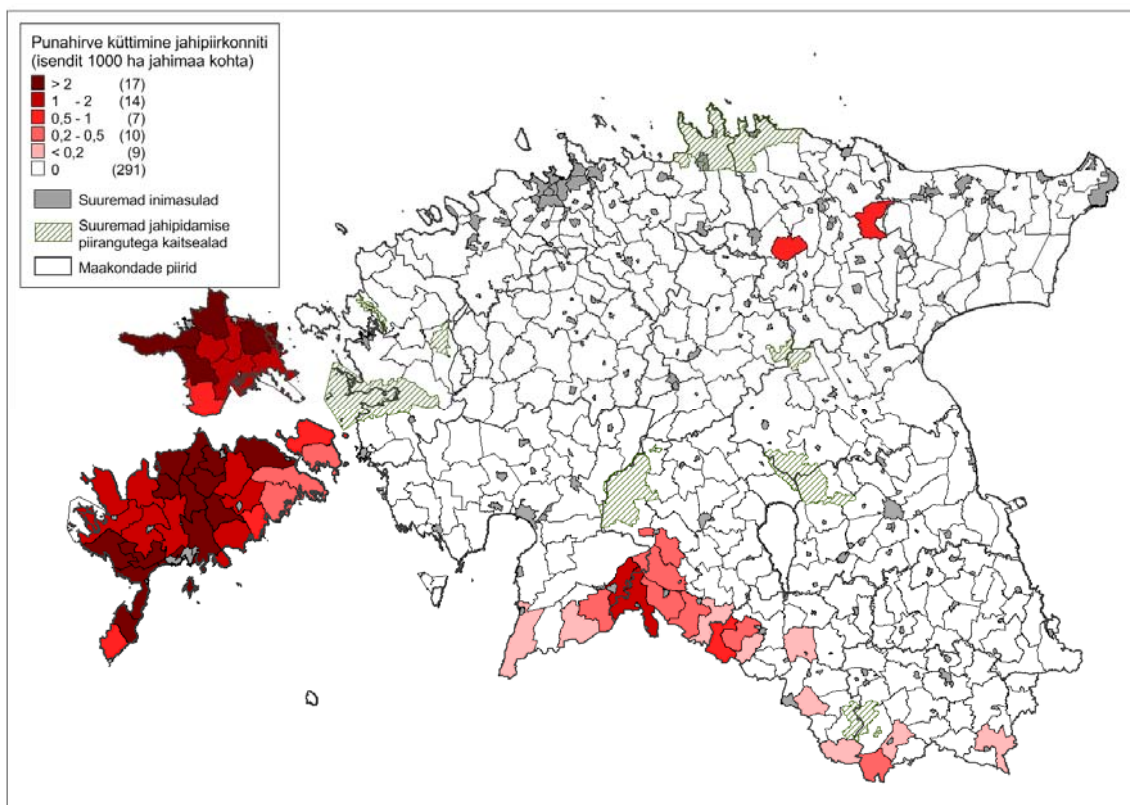
Maakond County	Kütmissstruktuur Hunting structure for 2013			Kvoot 1 Hunting quota 1		Kvoot 2 Hunting quota 2		Kvoot 3 Hunting quota 3	
	pulle (%) bulls	lehmi (%) cows	vasikaid (%) calves	Küttemismaht (isendit) Number to hunt	Talvitava asurkonna minimaalne suurus Remaining population size	Küttemismaht (isendit) Number to hunt	Talvitava asurkonna minimaalne suurus Remaining population size	Küttemismaht (isendit) Number to hunt	Talvitava asurkonna minimaalne suurus Remaining population size
Saaremaa	~35	~35	~30	550	1540	610	1490	650	1450
Hiiumaa	~35	~35	~30	180	760	200	740	230	710
Pärnumaa	~35	~35	~30	10	90	15	85	25	75
Viljandimaa	~35	~35	~30	40	180	50	170	60	160
Valgamaa	~35	~35	~30	40	110	50	100	60	90
Võrumaa	~35	~35	~30	20	95	30	85	40	75
Lääne-Virumaa	~35	~35	~30	10	45	15	40	20	35
Jõgevamaa	~35	~35	~30	5	45	10	40	15	40
Kokku (Total)	~35	~35	~30	875	2845	1000	2730	1100	2635

Sarnaselt põdraga on ka hirve puhul antud ülevaates esitatud mitu erinevat näitliku kvoodi varianti ning nende rakendamise järgselt allesjääv minimaalne talvitava asurkonna suurus (tänapäevaste teadmiste juures). Küttemiskvoodi kehtestamine on vajalik aga eeskätt saartel, kuid mandri-Eesti erinevate maakondades tasuks ehk teatavat minimaalset küttemismahtu ning soovituslikku küttemisstruktuuri rakendada vaid nendes jahipiirkondades, kus hirvede arvukus on kõrgem, vältimaks edasist kontrollimatut arvukuse kasvu ning sellega kaasnevat metsa- ja põllukahjustusi.

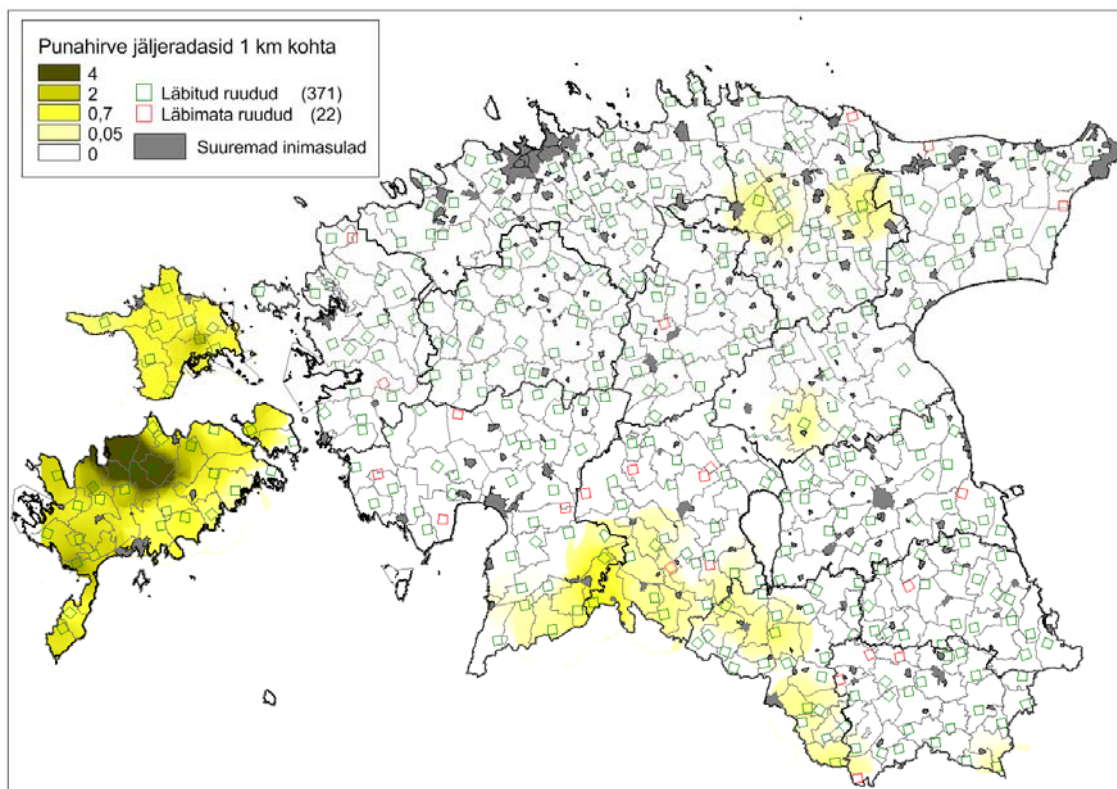
Küttemisstruktuuris on mõistlik hoida mõlema soo esindajate kütmine tasakaalus ning hirvevasikate osakaal küttemises võiks moodustada ca 30%. Saaremaa ja Hiiumaa asurkondades tasuks võimalusel küttemisel säästa tugevamaid, täiskasvanud ja vasikatega emasloomi. Samuti tasuks saartel punahirve arvukuse ohjamise meetmena pigem eelistada kogu küttemismahu mõningast suurendamist potentsiaalselt ebasoodsate tagajärgedeni viiva hirvelehmade ülekaalus küttemiskvootide rakendamisele (vt paralleelselt ka põdra kohta käivas peatükis kirjutatud).

Küttemise korraldamisel Eesti mandriosas tuleb silmas pidada, et valdavalt on siinsete hirvede näol tegemist Läti erinevatest Euroopa hirve asurkondadest inimese poolt introductseeritud isendite baasil tekkinud naturaliseeruva asurkonnaga, mitte aga põllisasukatega. Samuti tuleb arvesse võtta, et punahirv võib tihedama asustuse korral ja märksa alusmetsavaesemais mandritingimustes muutuda Mandri-Eesti kõige olulisemale jahilukile – põdrale oluliseks toidu- ja elupaigakonkurendiks. Hirveasurkonna asustustiheduse märgatav tõus mandril tooks kaasa põllu- ja metsakahjustuste suurenemise, mis paratamatult sunniks hirverohketes jahipiirkondades oluliselt vähendada ka meie põllisasuka põdra asustustihedust. Sellest lähtuvalt tuleks hirvede küttemisõigus ja võimalus jätta kõikidele jahipiirkondadele. Samuti peaks hõreda hirve asustustihedusega ja katkendliku levikuga piirkondades hirvede küttemismaht ja struktuur jääma täielikult jahipiirkonna kasutaja enda määrata.

Veel eelmisel jahihooajal tuli nendel jahipiirkondadel, kes soovisid hirvele jahti pidada, tasuda märksa kõrgemat jahimaa kasutusõiguse tasu võrreldes jahipiirkondadega, kus hirvejahti ei peetud. Uue jahiseaduse jõustumisega kadusid jahimaa kasutusõiguse tasu ja sellega seoses ka hirvejahiga seonduvad jahipiirkondade vahelised erisused. Seega võib eeldada teatavat hirvejahi intensiivistumist ka tema hõredama asustustihedusega Mandri-Eesti jahipiirkondades.

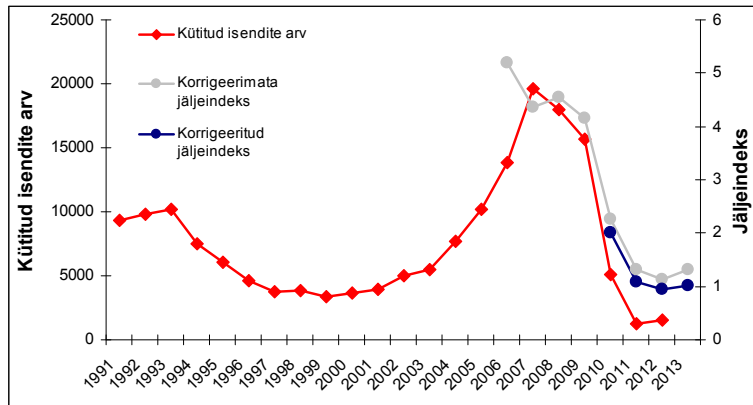

Hunting of red deer (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of red deer (winter track index in 2013).

METSKITS (*Capreolus capreolus*)

Metskitse küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of roe deer hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

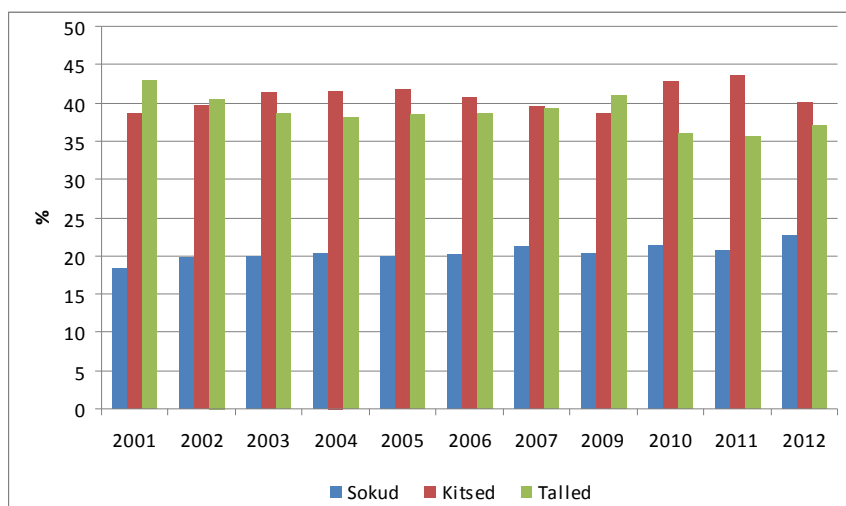
Metskitse arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Muutus jahimeeste poolt hinnatud arvukuses (%) Change in abundance (hunters est)
	2010	2011	2012		2011	2012	2013			
Harjumaa	437	61	50	-18,0	1,05	0,56	0,66	19,2	51,8	8,7
Hiumaa	132	13	9	-30,8	0,48	0,36	0,75	107,4	107,8	12,8
Ida-Virumaa	75	31	21	-32,3	0,48	0,38	0,26	-30,9	52,0	0,2
Jõgevamaa	370	112	189	68,8	1,79	1,00	1,24	23,0	71,2	12,6
Järvamaa	300	40	18	-55,0	0,76	0,42	0,46	8,2	42,3	5,3
Läänemaa	331	51	54	5,9	1,21	1,36	1,16	-14,5	73,4	4,7
Lääne-Virumaa	171	14	17	21,4	0,74	0,52	0,51	-1,5	59,0	16,3
Põlvamaa	396	163	131	-19,6	1,95	1,36	1,80	31,8	95,3	13,8
Pärnumaa	414	20	27	35,0	0,90	0,82	0,57	-29,7	37,7	7,5
Raplamaa	316	36	22	-38,9	0,79	0,67	0,68	1,1	56,0	-0,8
Saaremaa	421	173	265	53,2	1,16	1,92	2,16	12,8	150,8	8,0
Tartumaa	575	233	328	40,8	1,36	1,37	1,42	3,7	87,5	16,5
Valgamaa	350	81	154	90,1	1,22	0,70	1,05	49,6	94,9	13,7
Viljandimaa	319	44	84	90,9	0,85	0,97	0,76	-21,8	60,3	11,8
Võrumaa	468	139	179	28,8	1,81	1,91	2,10	10,1	88,5	4,7
Kokku (Total)	5075	1211	1548	27,8	1,08	0,95	1,01	5,4	74,7	9,6

Metskitse küttimisstruktuur maakonniti 2012. aasta jahihooajal, vaatluskaartide andmed (august-oktoober) ja KTK ulukiseiresakonna poolne soovitus küttimiseks 2013. aastal.

Maakond County	Küttimine 2012 Content of hunting bag in 2012			Vaatlused 2012 Observations in 2012		Soovitus küttimiseks 2013 aastal Suggestion for hunting in 2013	
	sokud (%) adult males	kitsed (%) adult females	talled (%) fawns	♀/♂	tallede % fawns	sokud (%) adult males	Maht võrreldes 2012 jahihooajaga amount compared to 2012
Harjumaa	34,0	34,0	32,0	1,9	28,9	≤35	→
Hiumaa	55,6	22,2	22,2	1,7	31,1	≤35	↑
Ida-Virumaa	100,0	0,0	0,0	1,7	35,5	≤35	→
Jõgevamaa	32,8	35,4	31,7	1,5	39,3	≤35	→/↑
Järvamaa	61,1	16,7	22,2	2,1	39,6	≤35	→/(↑)
Läänemaa	38,9	27,8	33,3	1,5	36,2	≤35	→
Lääne-Virumaa	82,4	5,9	11,8	1,7	36,9	≤35	→/(↑)
Põlvamaa	34,4	36,6	29,0	2,3	37,1	≤35	↑
Pärnumaa	55,6	11,1	33,3	1,7	38,1	≤35	→
Raplamaa	54,5	22,7	22,7	1,9	38,3	≤35	→
Saaremaa	33,2	37,4	29,4	1,8	35,2	≤35	↑
Tartumaa	37,8	27,1	35,1	1,6	39,8	≤35	→/↑
Valgamaa	37,0	27,3	35,7	1,8	45,1	≤35	→/↑
Viljandimaa	41,7	28,6	29,8	1,5	32,3	≤35	→
Võrumaa	39,7	27,4	33,0	1,9	40,4	≤35	→/↑
Kokku (Total)	38,6	30,0	31,4	1,8	37,0	≤35	→/↑

Metskitse arvukus on jätkuvalt viimaste aastakümnete madalaimal tasemel, olles näiteks ruutloenduse jäljeindeksi järgi kesktlābi 4 korda madalam, kui viimasel arvukuse kõrgajal aastatel 2007 - 2009. Siiski viitavad nii jahimeeste hinnang arvukusele 2013. a kui ka ruutloenduse jäljeindeks asustustiheduse mõningasele tõusule võrreldes eelmise aastaga. Asurkonna seisundi paranemisele vihjasid ka 2012. a sügisesed vaatlusandmed. Eelneva kahe aastaga võrreldes oli vaatlustes märksa rohkem kahe ja kolme tallega emasloomi. Iseäranis kõrge oli tallede osakaal vaadeldud metskitsede seas Valga- ja Võrumaal.

Metskitse populatsiooni struktuur sügiseses vaatlustes (%).

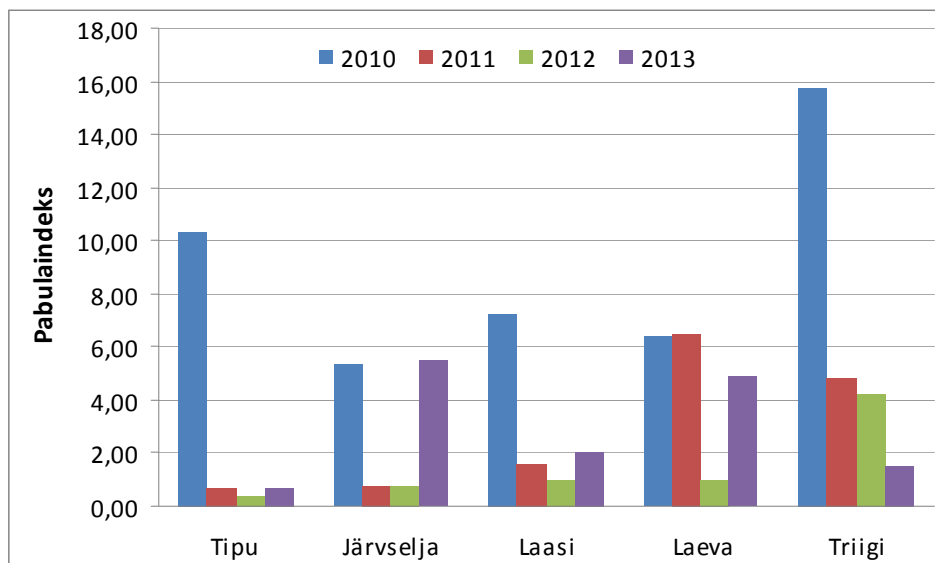
Population structure of roe deer based on field observations made in autumn.

Bucks – blue; does – red; fawns – green.

Kui Eestis kesktlābi on metskitse kosumine olnud veel siiski üsna tagasihoidlik, siis piirkonniti on olukord vägagi erinev. Maakondlikus võrdluses eristuvad selgelt Võru-, Põlva-, Jõgeva-, Tartu- ja Saaremaa, kus 2009/2010 ja 2010/2011 talvede järel jäi metskitse asustustihedus Eesti keskmisega võrreldes kõrgemaks, millest tulenevalt on neis paigus hakanud arvukus kiiremini tõusma. Samal ajal viitavad näiteks Ida-Viru- ja Raplamaalt laekunud andmed metskitse täbara olukorra püsimisele.

Metskitse asustustiheduse ja selle muutuste piirkondlike suuri erinevusi kinnitavad veenvalt ka viimasel neljal aastal püsiseirealadel kevadeti läbiviidavad hirvlaste pabulaloendused. Need annavad üsna adekvaatset informatsiooni nii hirvlaste talvise asustustiheduse kui ka elupaigakasutuse kohta. Seirealade võrdluses, kus valdavalt metsasel, metskitse jaoks vähem eelistatud elupaikadest koosneval Tipu uurimisalal Pärnumaal Kilingi-Nõmme jahipiirkonnas oli suhtelise asustustiheduse langus 2012. aastal võrreldes aastaga 2010 umbes viieteistkümne kordne ning oluliselt paranenud ei olnud olukord ka 2013. aasta

kevadeks. Samas on Tartumaa seirealadel Laevas ja Järveljal 2013. a pabulaloenduste põhjal kitse arvukus juba samal tasemel, mis 2010. aastal.

Metskitse suhtelist asustustihedust iseloomustava pabulaindeksi (keskmine pabulahunnikute arv 1 km loendusmarsruudi kohta) muutused seirealadel aastatel 2010-2013.

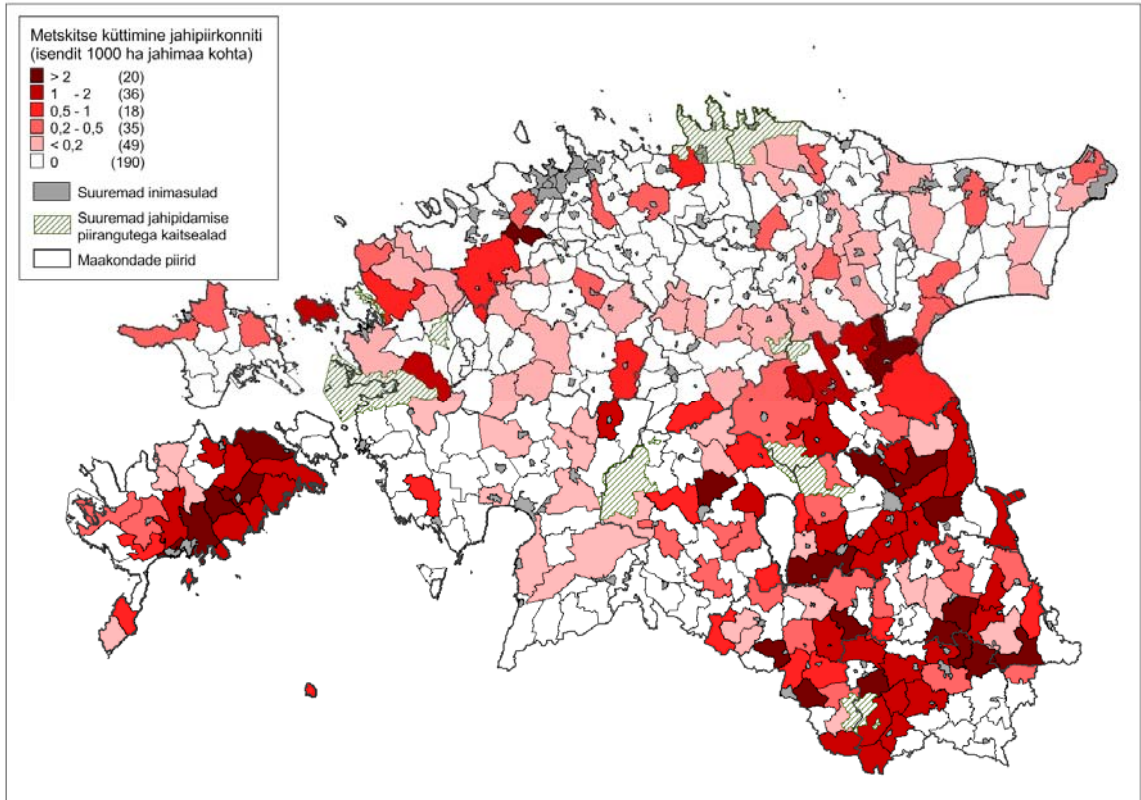
Change in relative population density of roe deer according to pellet counts (number pellet groups per 1 km of transect) in five different study areas.

Metskitse madalast asustustihedusest tingituna on ka meie ilvesepopulatsioon aastakümnete madalaimal tasemel ning selle peamiseks põhjuseks on kehvast toidubaasist tingitud äärmiselt halvad juurdekasvunäitajad. Seetõttu tuleks praeguses olukorras soosida metskitse arvukuse jätkuvat kasvu ning hoida küttimine valdavalt suhteliselt tagasihoidlik. Siiski oleks mõistlik nendes maakondades, kus metskitse taastumine on olnud kiirem ja asustustihedus kõrgem, juba praegu arvukuse tõusu kiirust küttimismahtude suurendamise kaudu pidurdada. Samas on viimasel kahel aastal mitmetes maakondades kütitud vaid mõnikümmend isendit ning sellise madala küttimismahu paarikordne suurendamine ei tohiks asurkonna taastumisele märkimisväärset mõju avalda. Ida-Virumaal, Pärnumaal, Läänemaal ja Raplemaal aga metskitse arvukuse tõus veel selgelt ei väljendu, mistõttu soovitame seal jätkuvalt küttimismahtu hoida eelmise aastaga sarnaselt madalal tasemel. Madalate asustustiheduste juures on eriti oluline hoida asurkonna looduslähedast demograafilist struktuuri. Seetõttu soovitame küttida sokkusid mitte enam, kui 35 % kogu metskitsede küttimismahust. Sellest tulenevalt peaks nendes jahipiirkondades, kus ei olda veel valmis proportsionaalselt ka kitsi ja tallesid küttima, vältima ka sokkude küttimist.

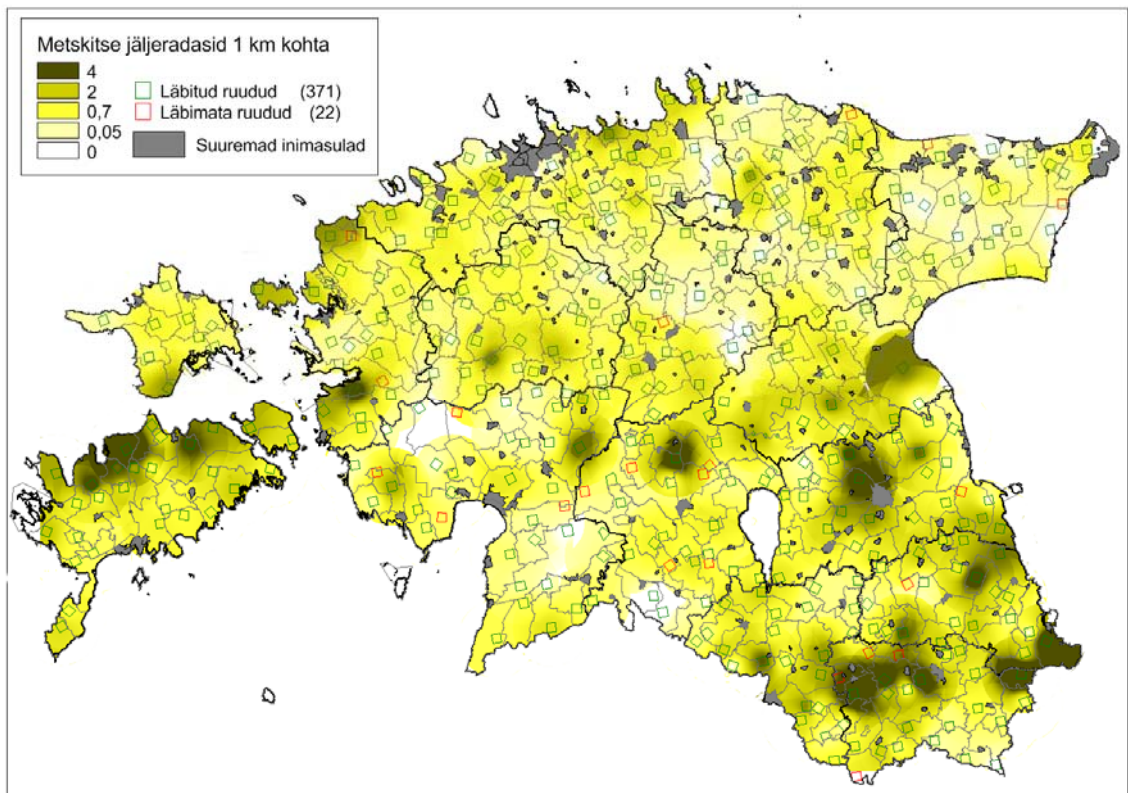
Lisaks sellele soovitame alustada sokkude küttemist mitte enne jooksuaja lõppu (augusti keskpaik). Väide, et suvine sokujaht Eestis on vajalik asurkonnast viletsamas konditsioonis olevate isaste eemaldamiseks, et luua paremaid võimalusi tugevamate isendite omaduste paremaks levitamiseks, on paremal juhul ekslik arvamus, millel puudub sügavam bioloogiline sisu. Halvemal juhul on see silmakirjalik ettekääne kevadsuvised jahipidamise soovi õigustamiseks, kuna sel ajaperioodil on sokud kõige kergemini kättesaadavad. Võrreldes Kesk-Euroopaga pakuvad Eestis looduslikud tingimused ka inimese „abita“ metskitse asurkonnale piisavalt võimalusi oma „verd parandada“ – olgu selleks siis kas karmid talvetingimused, suurkiskjad või teine metskits. Viimasena mainitud konkurentsi säilitamiseks ei tohiks jahti alustada enne jooksuaega.

Metskitse asurkonna suunamise kaugemaks eesmärgiks võiks olla metskitse asustustiheduse hoidmine umbes kaks korda madalamal tasemel, kui see oli tema kõrgajal aastatel 2007 - 2009. Sellist asustustihedust väljendaks ruutloenduse jäljeindeks vahemikus 2 - 3 jäljerida 1 km marsruudi kohta. Seda indeksit ei saa jälgida muidugi jahipiirkonna tasemel, kuna siin mängib juhuslikkus ja välised tegurid liialt suurt rolli, vaid alates maakonna tasemest. Sellise asustustiheduse juures ei tohiks olla liialt tihedalt asustatud kehvema kvaliteediga elupaigad, nagu suuremad okaspuu- ja okaspuu enamusega segapuistud, kus sügavama lumega talvedel on puhmarinde raske kättesaadavuse korral okaspuunoorendikud enim metskitse poolt ohustatud.

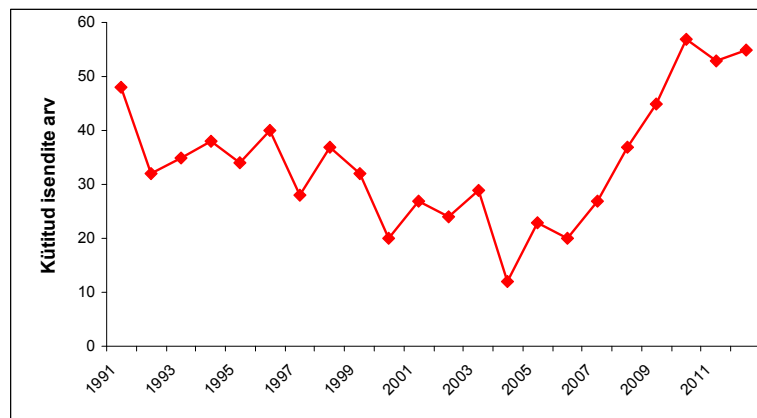

Hunting of roe deer (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of roe deer (winter track index in 2013).

KARU (*Ursus arctos*)

A = → / ↓

K = ↓

Karu küttimine aastatel 1991 – 2012.

The number of brown bear hunted in 1991 – 2012.

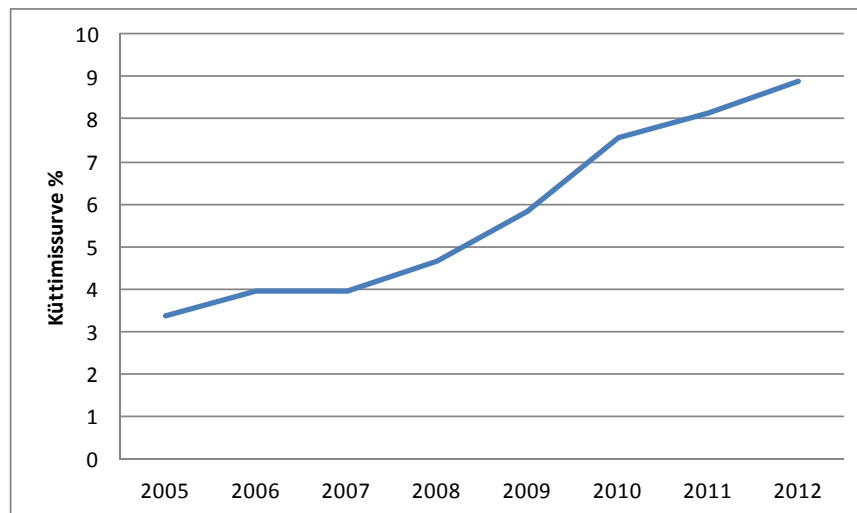
Pruunkaru arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (pesakondade arv viimasel neljal ja küttimine viimasel kolmel aastal ning jahimeeste hinnang arvukuse muutusele) ning nende suhteline muutus.

Maakond <i>County</i>	Pesakondade arv <i>No. of females with cubs-of-the-year</i>				Pesakondade arvu muutus <i>Change in no. of females with cubs-of-the-year</i>	Küttimine <i>Hunting</i>			Küttimismahu muutus <i>Change in %</i>	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele <i>Change in abundance (hunters est)</i>
	2009	2010	2011	2012		2010	2011	2012		
Harjumaa	4	5	7	5	+	3	3	7	133,3	-
Hiiumaa	0	0	0	0	=	0	0	0	=	=
Ida-Virumaa	5	9	7	12	+	8	6	6	0,0	=
Jõgevamaa	9	15	12	8	-	9	13	9	-30,8	-
Järvamaa	11	7	6	5	-	7	7	9	28,6	-
Läänemaa	2	0	4	0	+	1	0	1	0,0	=
Lääne-Virumaa	12	12	8	10	-	10	9	9	0,0	-
Põlvamaa	3	3	3	5	+	3	3	2	-33,3	-
Pärnumaa	5	5	3	3	-	5	2	2	0,0	-
Raplamaa	8	3	5	3	-	5	3	3	0,0	+
Saaremaa	0	0	0	0	=	0	0	0	=	=
Tartumaa	4	6	4	7	+	4	5	6	20,0	-
Valgamaa	0	0	1	0	+	0	0	0	=	+
Viljandimaa	2	4	5	3	+	2	2	1	-50,0	-
Võrumaa	0	1	0	1	=	0	0	0	0,0	+
Kokku Total	65	70	65	62	-	57	53	55	3,8	-

2012. aastal registreeriti Eestis seire käigus kokku 62 erinevat sama-aastaste poegade karu pesakonda. Seega on karu arvukus viimastel aastatel näidanud kerget, kuid püsivat langustrendi. Samas on arvukuse muutused väljendunud maakondades erinevalt. Nii on arvukuse langus olnud jätkuv Järvamaal, Pärnumaal ja Raplomaal ning langustrendi on pööranud ka Jõgevamaa ja Lääne-Virumaa asurkonnad. Samas on karu arvukus kasvanud Ida-Virumaal, ülejäänud maakondades on see jäänud enam-vähem samale tasemele. Karu üldarvukust Eestis võib hinnata praegu umbes 600 - 650 isendile.

Karu arvukuse langust saab põhjendada peamiselt küttimisega, mis on mõnel pool olnud ilmselt suurem kui kohaliku asurkonna juurdekasvumäär. Nimelt on karu küttimissurve (kütitud isendite osakaal kogu asurkonna suuruselt) alates 2005. aastast pidevalt

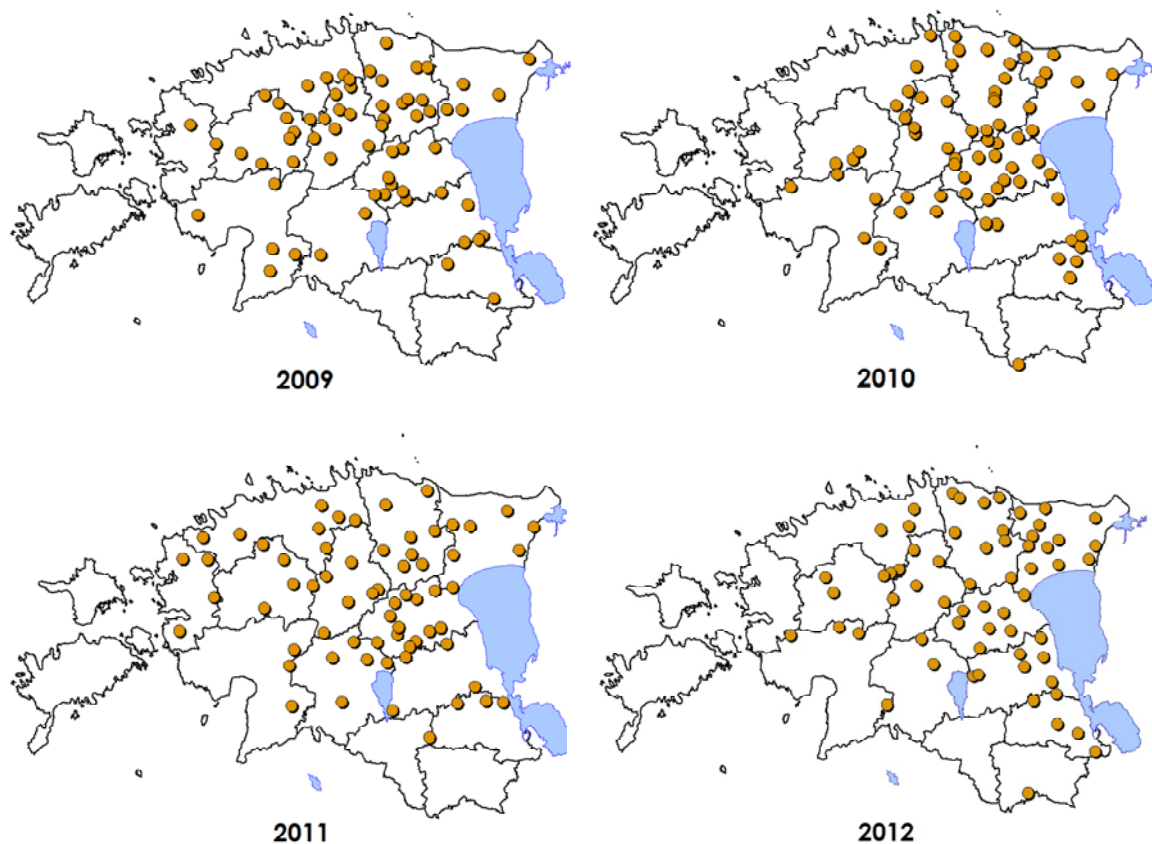
kasvanud, jõudes maksimumini 2011. aastal. Rootsi uuringute andmetel on karu maksimaalseks säästlikuks kütmissurveks (see on kütitud isendite osakaal koguarvukusest, mille juures asurkonna arvukus ei vähene) 7 %. Viimasel kolmel aastal on karu kütmissurve olnud Eestis üle 7 % (aastal 2012 ligi 9 %), mistõttu on kütmine ka ilmselt peamine arvukuse languse põhjus. Kui 2012. aasta jahihooajal kütiti kokku 55 ning aasta varem 53 karu, siis sarnases mahus kütiti karusid Eestis viimati 1980-ndate aastate lõpus ja 1990-ndate alguses. Siis järgnes sellele ka karu arvukuse märgatav langus. Seega viitavad ka meie olemasolevad andmed, et viimaste aastate kütmissurmaht on olnud pisut üle meie praeguse populatsiooni aastase juurdekasvumäära. Kuna karu praegune arvukus (62 pesakonda) on küllaltki lähedal suurkiskjate kaitse- ja ohjamiskavas soovitatud miinimumile (60 pesakonda), siis ei tohiks eeloleval hooajal enam kütida juurdekasvumäärast suuremas hulgas. Kütmissurmaalimi sooline- ja vanuseline struktuur oli aastal 2012 looduslikule küllaltki lähedane, mistõttu võimalikke struktuuripiiranguid eraldi sätestada vaja ei ole.

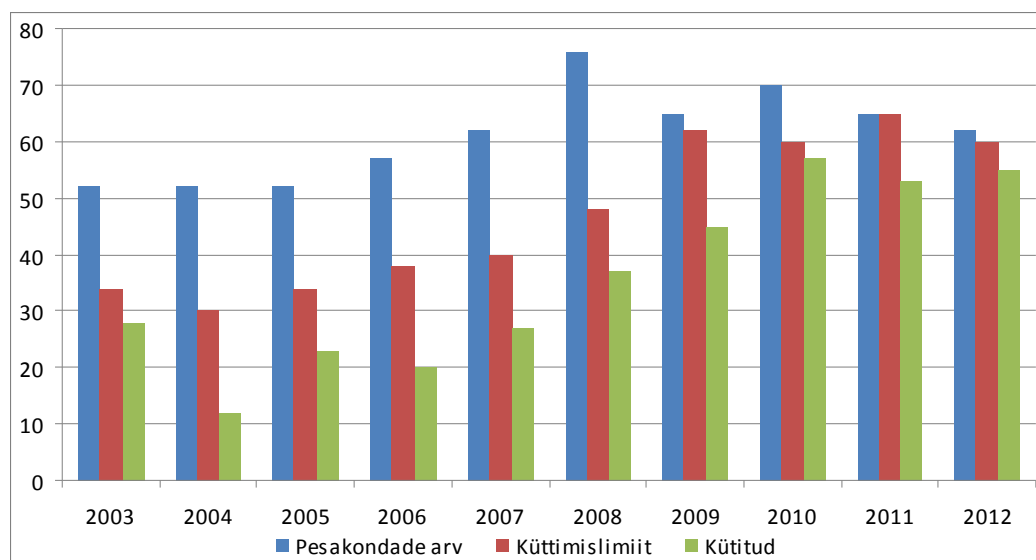
Karu kütmissurve (kütitud loomade osakaal kogu asurkonnast) aastatel 2005-2012.
Hunting pressure (proportion of hunted individuals from total population size) in 2005-2012.

Erinevalt lääne suunast ei ole karu levikuala viimase kümne aasta jooksul lõuna suunas märkimisväärselt laienenud. Pigem on viimasel neljal aastal märgata selle ahenemist Pärnumaa ja Viljandimaa lõunaosas. Siin saab peamiseks põhjuseks pidada emakarude üleühtu kütmist (aastatel 2009 - 2011 kütiti mainitud piirkonnas 4 täiskasvanud emakaru), mis levikula servaaladel oluliselt piirab või isegi peatab selle laienemise. Karu asurkonna kaitse seisukohalt on levikuala laienemine või selle stabiilsena hoidmine aga väga olulise tähtsusega, olles olulisem isegi asurkonna üldarvukusest. Seetõttu on vajalik vaadelda

levikuala lõunaserva muust Eestist erinevalt ning siin tuleks taluda suuremaid võimalikke kahjustusi ja eraldada küttemislube vaid äärmise vajaduse korral.

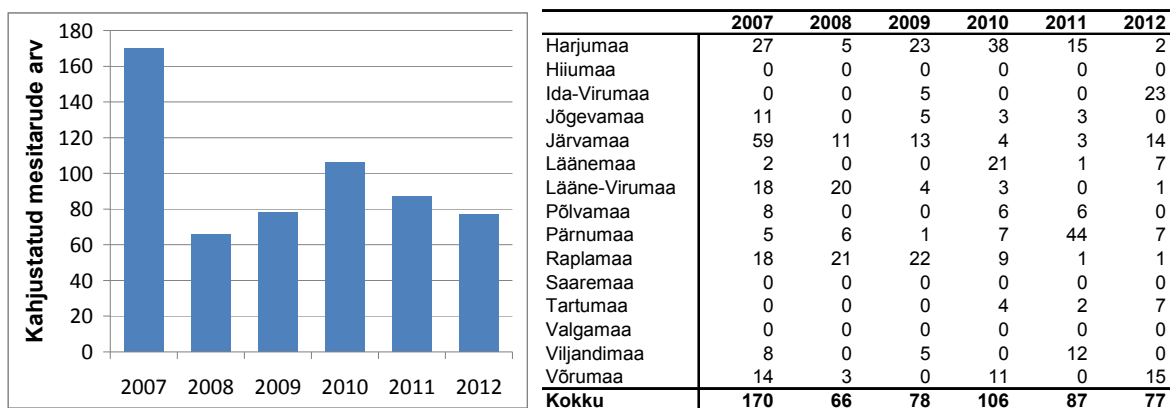
Karu pesakonnad (emad sama-aastaste poegadega) aastatel 2009 -2012.
Female brown bears with cubs-of-the-year in 2009 -2012.

Karu pesakondade (ema sama-aastaste poegadega) arv, lubatud küttemislumiit ja kütitud isendite arv aastatel 2003-2012.

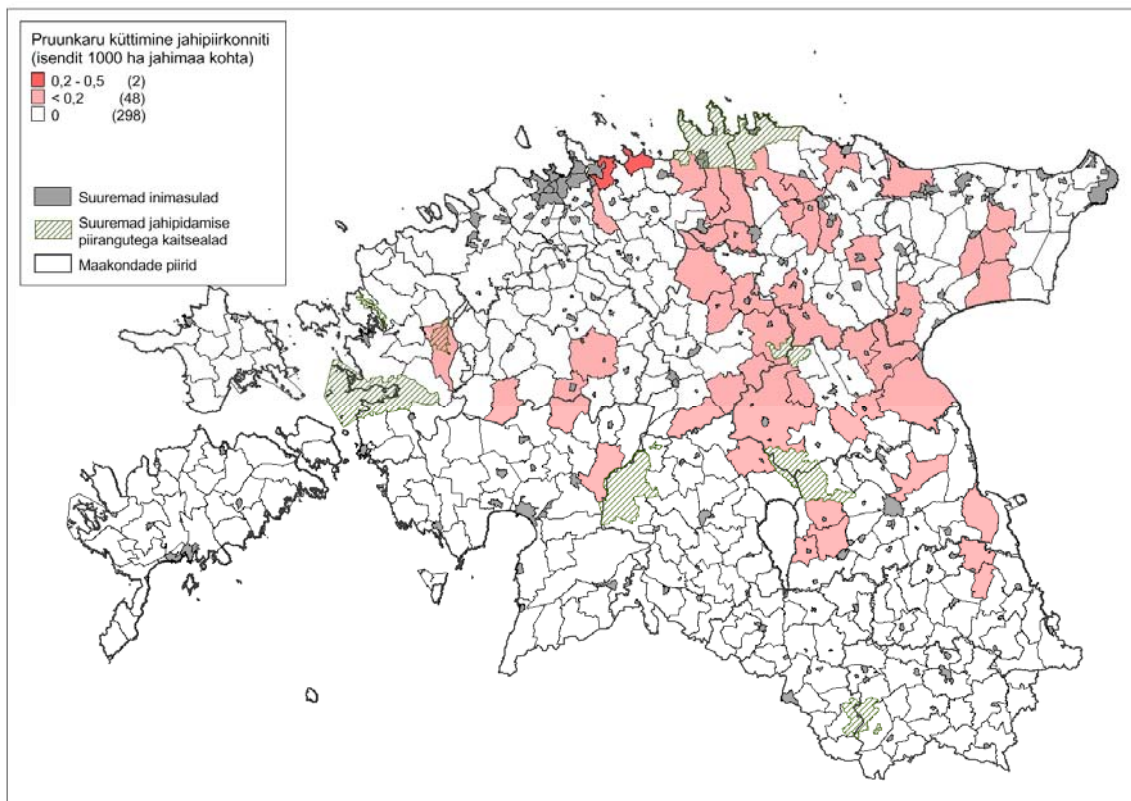
Number of female brown bears with cubs-of-the-year (blue), hunting quota size (red) and number of hunted individuals (green) in 2003-2012.

Karu kahjustused mesilates on 2012. aastal võrreldes eelnevate aastatega taas pisut vähenenud. Need on reeglina olnud ka lokaalse iseloomuga, mis näitab, et mesilate kahjustajate näol on peamiselt tegemist üksikute spetsialiseerunud isenditega. Möödunud aastal oli enim kahjustusi Ida-Virumaal, kus neid varasematel aastatel sisuliselt polnud. Taas on kahjustused suurenenud ka Võrumaal, mis on karu leviku servaala.

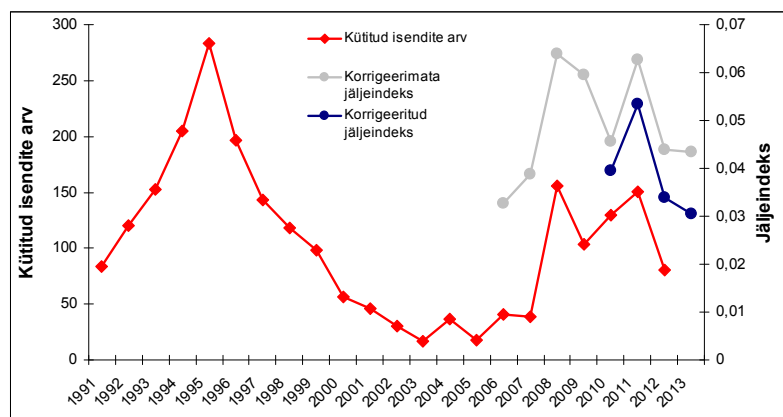
Karu kahjustatud mesitarude arv aastatel 2007 – 2012 (andmed: Keskkonnaamet).
Number of beehives damaged by brown bear in 2007 - 2012.

Karu arvukuse jätkuvat langustendentsi, madalat juurdekasvupotentsiaali, vabade sobivate elupaikade olemasolu ning tagasihoidlikku kahjustuste määra arvestades peaks üle-Eestiline küttimismaht eeloleval hooajal olema tagasihoidlikum, kui viimasel neljal aastal ja piirduma maksimaalselt 40 isendiga. Vältima peaks jätkuvalt karude küttimist lähemal kui 50 km Eesti lõunapiirist.

Hunting of brown bear (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

HUNT (*Canis lupus*)

Hundi küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälgede maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of wolf hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

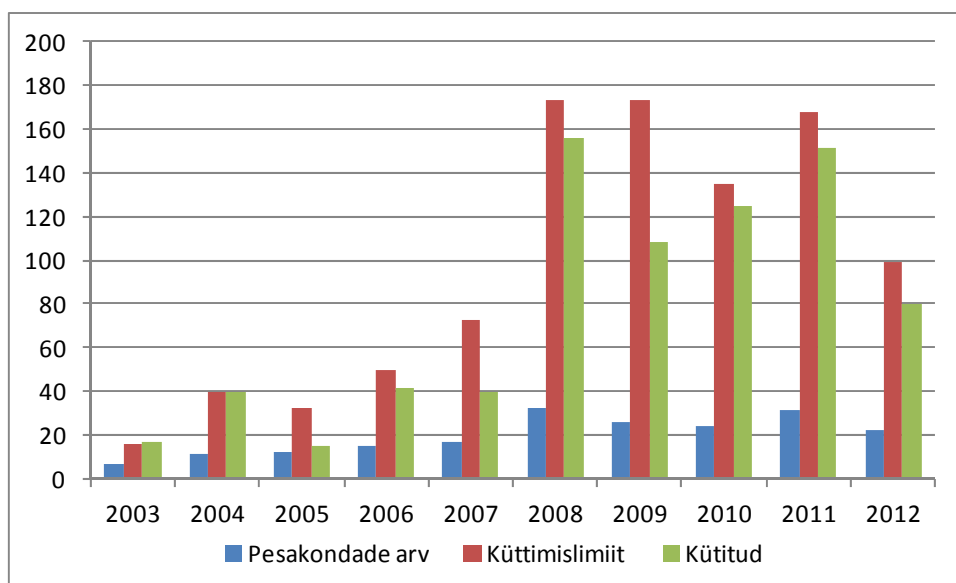
Hundi arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (pesakondade arv, küttimine, korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukuse muutustele) viimasel kolmel aastal ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond <i>County</i>	Pesakondade arv <i>No. of reproductive packs</i>			Pesakondade arvu muutus <i>Change in no. of reproductive packs</i>	Küttimine <i>Hunting bag</i>			Küttimis- mahu muutus <i>Change in hunting bag (%)</i>	Jäljeindeks (1 km kohta) <i>Track index (tracks per 1 km)</i>			Jäljeindeksi muutus <i>Change in track index (%)</i>	Rohkuse indeks <i>Index of abundance</i>	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele <i>Change in abundance (hunters est)</i>
	2010	2011	2012		2010	2011	2012		2011	2012	2013			
Harjumaa	2	4	2	-	11	18	4	-77,8	0,093	0,028	0,080	186,2	167,9	=
Hiiumaa	0	1	0	-	0	4	2	-50,0	0,000	0,009	0,032	251,8	1055,4	-
Ida-Virumaa	1	1	1	=	8	12	2	-83,3	0,038	0,000	0,011	-	38,5	-
Jõgevamaa	0	1	1	=	5	14	3	-78,6	0,150	0,075	0,027	-64,0	22,5	-
Järvamaa	1	2	3	+	11	14	14	0,0	0,093	0,046	0,009	-81,3	17,1	=
Läänemaa	2	1	0	-	11	6	1	-83,3	0,072	0,004	0,021	480,7	51,1	+
Lääne-Virumaa	3	3	0	-	16	10	3	-70,0	0,032	0,053	0,005	-90,0	15,8	-
Põlvamaa	0	0	1	+	2	7	4	-42,9	0,009	0,050	0,017	-66,6	49,7	+
Pärnumaa	6	4	5	+	26	12	8	-33,3	0,085	0,045	0,009	-80,0	12,5	-
Raplamaa	2	3	2	-	7	14	17	21,4	0,033	0,047	0,080	70,2	173,1	+
Saaremaa	0	1	1	=	0	2	7	250,0	0,000	0,032	0,009	-72,1	83,6	-
Tartumaa	2	3	1	-	4	12	1	-91,7	0,066	0,020	0,011	-43,6	25,8	-
Valgamaa	2	2	3	+	7	3	8	166,7	0,034	0,026	0,057	118,8	186,1	-
Viljandimaa	1	4	1	-	7	14	1	-92,9	0,034	0,054	0,048	-12,1	116,7	-
Võrumaa	2	1	1	=	10	9	5	-44,4	0,036	0,026	0,017	-36,8	63,3	=
Kokku (Total)	24	31	22	-	125	151	80	-47,0	0,053	0,034	0,030	-10,3	72,0	-

Seire käigus kogutud vaatluste ning küttimisinfo põhjal oli 2012. aastal Eestis kokku 22 hundi pesakonda (hundikarja, kus sündisid kutsikad). Nendest karjadest 4 elas Eesti-Läti piirialadel ja kasutas oma elualana mõlema riigi territooriumi. Võrreldes 2011. aastaga, kui Eestis oli 31 hundi pesakonda, on hundi arvukus tunduvalt vähenenud, jäädes väiksemaks ka 2010 ja 2009 aasta arvukusest (vastavalt 24 ja 26 pesakonda). Kui 2011. aastal tekkisid pesakonnad nii Saare- kui Hiiumaale, siis 2012. aastal oli pesakond vaid Saaremaal. Arvukuse vähenemist näitasid ka ruutloenduse jäljeindeks ning jahimeeste hinnang, mille järgi oli hundi arvukus 2013. aasta kevadeks võrreldes 2012. aasta sama ajaga langenud ja seda hoolimata 2012. aasta oluliselt väiksemast küttimismahust. Siin tuleb arvestada, et pesakondade arv iseloomustab jahihooaja eelset, ruutloenduse jäljeindeks ja jahimeeste

hinnang aga jahihooaja järgset arvukust. Erinevates maakondades oli 2012. aasta sügisel hundi arvukus jätkuvalt kõrge vaid Järva-, Rapla-, Pärnu- ja Valgamaal, samas kui näiteks Läänemaal ei olnud ühtegi pesakonda ning kogu maakonnas liikus ringi vaid mõni üksik isend.

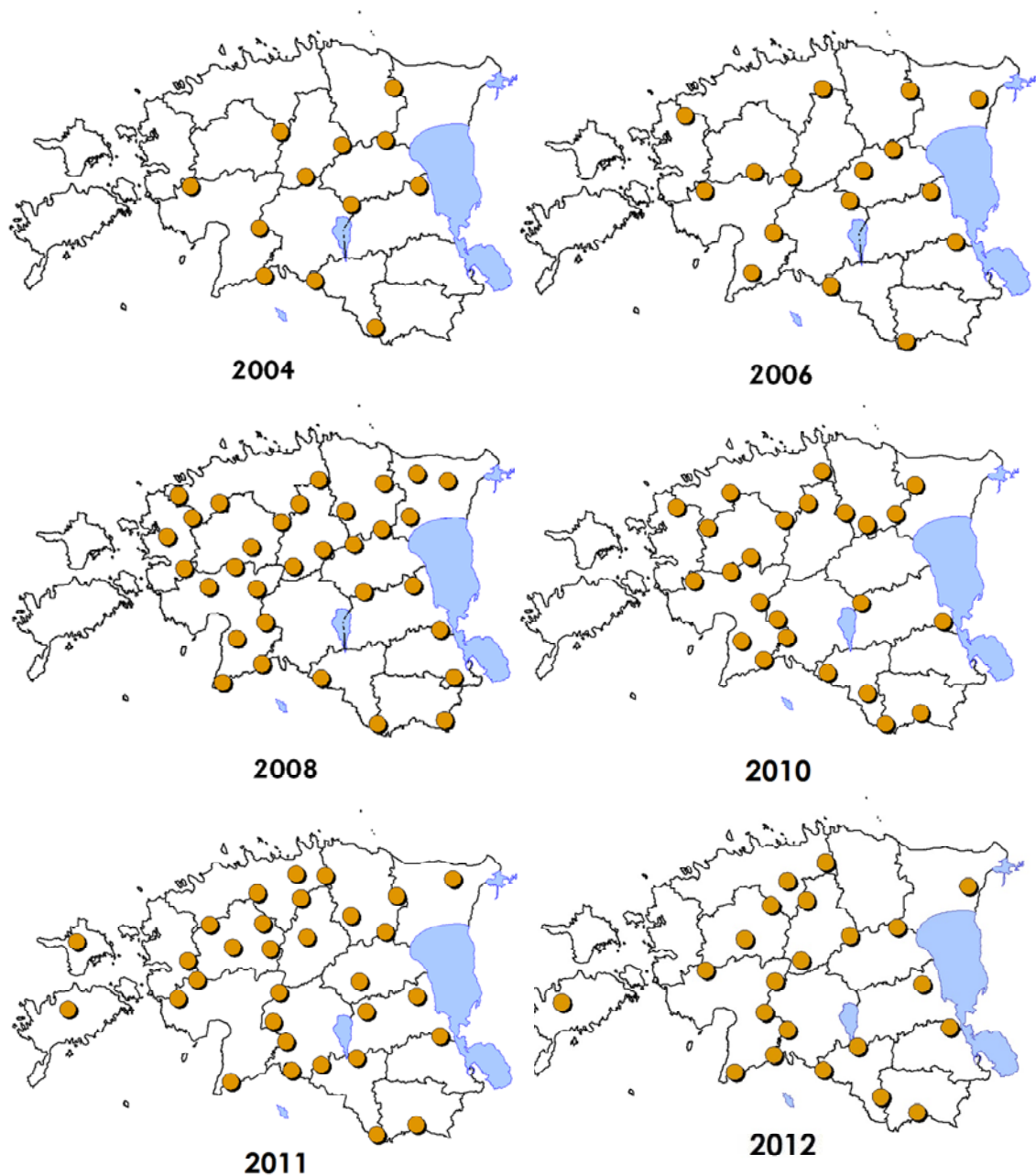
2012. aasta jahihooajal kütiti kokku 77 hundi ning maksimaalselt lubatav küttemismaht oli 99 isendit. Lisaks lasti enne sügisest jahihooaega 2012. a kevadsuvel veel Saaremaal kolm isendit erilubade alusel. Lubatud huntidest jäi enim küttemata Hiiu-, Saare-, Valga- ja Võrumaal. Kutsikaid oli 2012. aastal kütitud isendite hulgas 53 % ning sellele sarnaselt madal on see näitaja olnud ka kahel eelneval aastal. Kuna kutsikad moodustavad populatsiooni iga-aastaselt juurdelisanduva osa, mille suurusest sõltub asurkonna juurdekasv, siis võib kutsikate osakaalu küttemisvalimis kasutada hinnanguna populatsiooni juurdekasvu kohta.

Hundi pesakondade arv, lubatud küttemislimiit ja kütitud isendite arv aastatel 2003 - 2012.

Number of wolf reproductions (blue), hunting quota size (red) and number of hunted individuals (green) in 2003 - 2012.

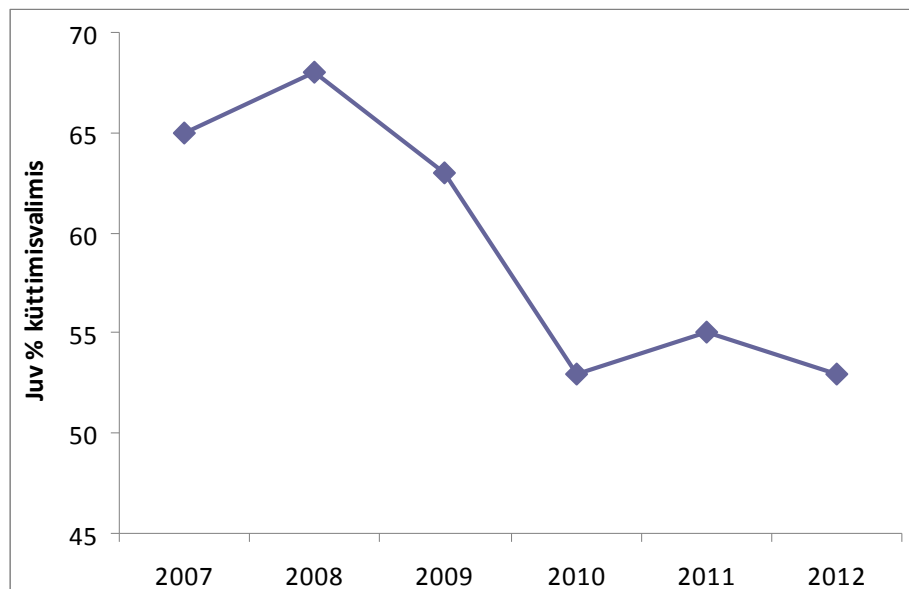

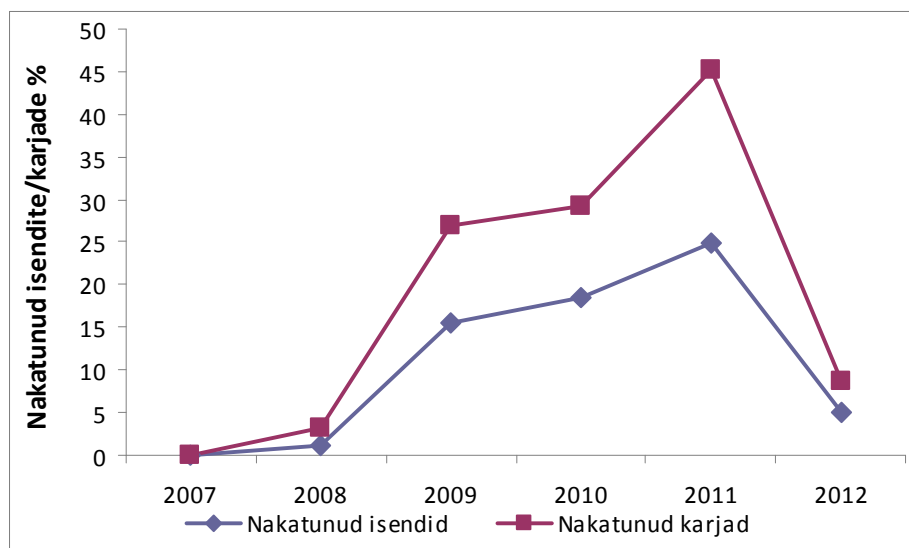
Hundi pesakonnad aastatel 2004-2012. *Wolf reproductions in 2004-2012.*

2012. aastal kütitud loomade seas oli eelnevate aastatega võrreldes oluliselt vähem kärntõppe nakatunud isendeid – kokku kõigest 4 isendit 2-st erinevast karjast. Kuigi kärntõbi on mõningal määral taandunud, paistab siiski, et möödunud aastal suurenes oluliselt küttemisvälise suuremuse osakaal kogu suuremuses. Nii kadusid talve keskspaigaks erinevalt varasematest aastatest mitmed hundikarjad. Kui varem võis selle põhjuseks olla just ulatuslikult levinud kärntõbi, siis möödunud aastal on ilmselt toimunud ka

salaküttimise märkimisväärne suurenemine. Salaküttimise suurenemisel võib olla mitmeid erinevaid põhjuseid, nagu metskitse jätkuvalt madal arvukus, osade jahimeeste soovimatus leppida teatud aladel kehtestatud hundi küttimispiirangutega või üldisem vastumeelsus uuele jahinduspoliitikale.

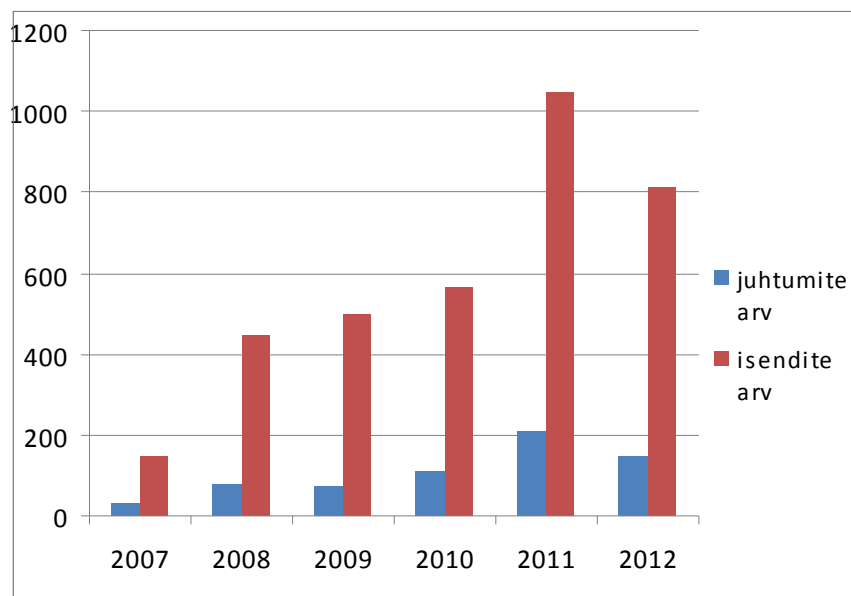

Hundikutsikate osakaal küttimisvalimis aastatel 2007 - 2012.
Proportion of juveniles among hunted wolves in 2007 - 2012.

Kärntõvega nakatunud hundipesakondade ja nakatunud huntide osakaal kütitud/hukkunud isendite hulgast aastatel 2007 - 2012.
Proportion of packs infected by sarcoptic mange (red) and proportion of infected individuals among hunted/perished wolves (blue) in 2007 - 2012.

Hundi tekitatud kahjustuste hulk karjakasvatusele oli aastal 2012 veel suhteliselt kõrge, kuid siiski märgatavalt väiksem kui 2011. aastal. Kahjustuste vähenemise peamiseks põhjusteks võib pidada hundi arvukuse märgatavat langust ning metskitse arvukuse mõnigast tõusu. Aastal 2012 oli sarnaselt eelmise aastaga enim murdmisjuhte Saare- ja Harjumaal. Hundi kahjustused vähenesid oluliselt Jõgeva-, Tartu-, Rapla- ja Viljandimaal ning samas suurenesid Valga- ja Hiiumaal. Seoses hundi arvukuse langusega võib eeldada ka kahjustuste jätkuvat vähenemist. Näiteks Saaremaal ei tohiks käesoleval suvel hundi juurdekasvu tõenäoliselt olla. Seda seetõttu, et möödunud jahihooajal kütitud nelja hundi hulgas olid mõlemad nii täiskasvanud siginud emahunt kui ka täiskasvanud isahunt, tõenäoliselt Saaremaa hundikarja alfa paar. Samuti on Saaremaalt kütitud juba kuus 2011. aastal sündinud isendit, mistõttu on uue sigimiseas oleva hundipaari olemasolu saarel vägagi ebatõenäoline. Seetõttu on hundi rünnaku risk karjale võrreldes eelmise paari aastaga oluliselt väiksem, mis peaks olema hea sõnum Saaremaa lambakasvatajatele.

Hundi tekitatud kahjustusjuhtumite ja murtud kariloomade arv aastatel 2007 – 2012 (andmed: Keskkonnaamet).

Number of wolf damage cases (blue) and killed livestock (red) in 2007-2012.

Hundi tekitatud kahjustusjuhtumite arv, murtud lambad ja veised maakonniti aastatel 2008 – 2012 (andmed: Keskkonnaamet).

Number of wolf damage cases, killed sheep and killed cattle by counties in 2008 - 2012.

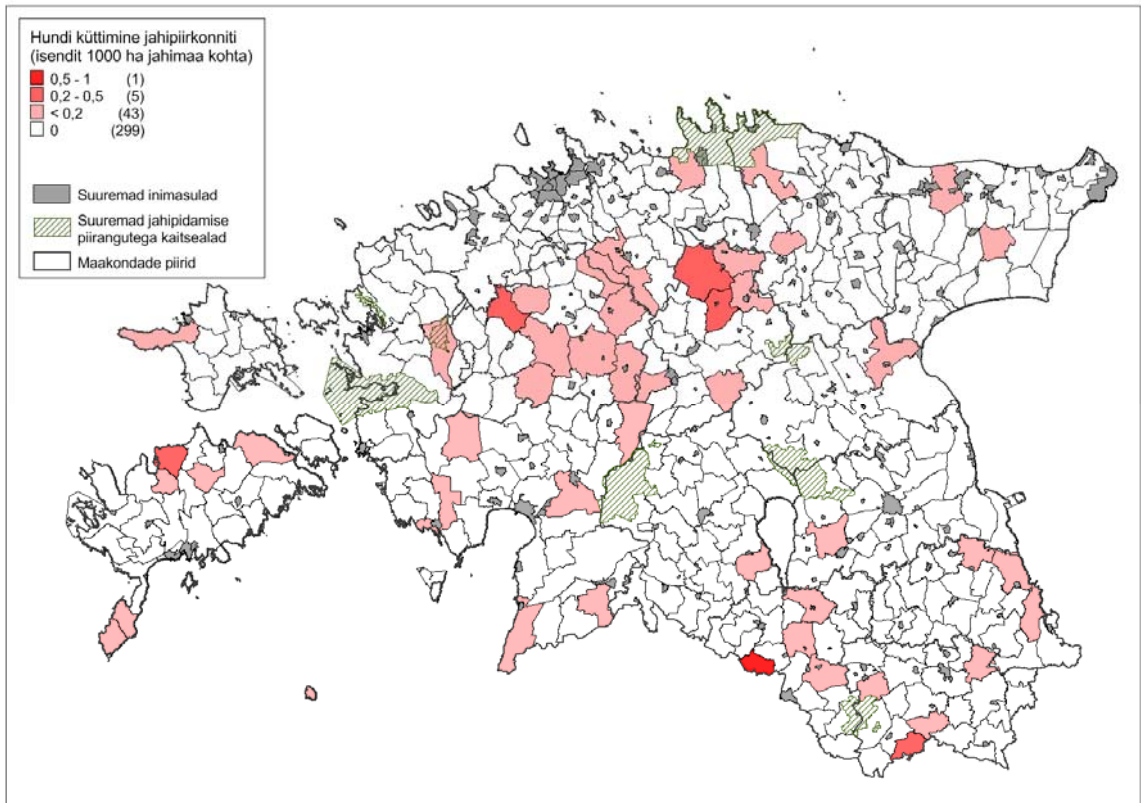
	2008			2009			2010			2011			2012		
	murdmis-juhte	Lambad	Veised	murdmis-juhte	Lambad	Veised	murdmis-juhte	Lambad	Veised	murdmis-juhte	Lambad	Veised	murdmis-juhte	Lambad	Veised
Harjumaa	5	41	0	8	122	0	9	32	1	29	93	0	21	173	1
Hiiumaa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	37	0
Ida-Virumaa	9	12	0	2	5	0	7	12	1	6	29	0	2	4	0
Jõgevamaa	2	15	0	11	113	6	8	59	0	31	57	0	2	10	0
Järvamaa	17	139	0	8	42	0	11	78	0	13	56	0	10	65	1
Läänemaa	9	97	0	8	25	3	3	39	0	4	10	7	0	0	0
Lääne-Virumaa	9	7	5	11	38	0	8	38	0	11	100	0	17	66	14
Põlvamaa	0	0	0	0	0	0	4	46	0	9	42	0	8	48	0
Pärnumaa	4	36	1	4	7	10	12	37	11	14	66	0	12	51	6
Raplamaa	13	59	0	7	53	0	19	23	15	20	98	2	9	14	6
Saaremaa	0	0	0	0	0	0	2	8	0	30	168	0	30	150	0
Tartumaa	1	3	0	2	5	0	2	13	0	19	97	0	1	12	0
Valgamaa	0	0	0	0	0	0	3	13	0	2	43	0	11	73	0
Viljandimaa	1	2	0	3	13	0	5	35	0	15	138	0	11	44	0
Võrumaa	7	29	0	8	53	1	15	103	1	9	43	0	8	37	0
Kokku:	77	440	6	72	476	20	108	536	29	212	1040	9	146	784	28

2012. aasta kevadel ennustasime eelnenud aasta pesakondade arvu, küttemismahu ja asurkonna juurdekasvunäitajate põhjal pesakondade arvu langust ning umbes 20 pesakonna olemasolu 2012. aasta sügiseks. Erinevalt mõnest varasemast aastast läks möödunud aasta prognoos küllaltki hästi täppi. Kui tänavuaastased juurdekasvunäitajad oleksid eelmiste aastatega sarnased, võiks eeloleva jahihooaja alguseks ennustada pesakondade arvu püsimist umbes 2012. aasta tasemel. Samas arvestades, et suurenenud küttemisvälise suremuse tõttu (mõned karjad kadusid ära) oli tänavu kevadeks hundi arvukus madalam, kui 2012. a kevadel, siis jääb ka pesakondade arv 2013. aasta sügisel ilmselt mõnevõrra väiksemaks kui 20. Lisaks kütiti sellel aastal vähemalt 2 sigivat emaslooma, millele lisandus veel vähemalt 3 suguküpsset emaslooma, kelle sigimises osalemise kohta kahjuks andmete puudumise tõttu järeltõlge teha ei saa.

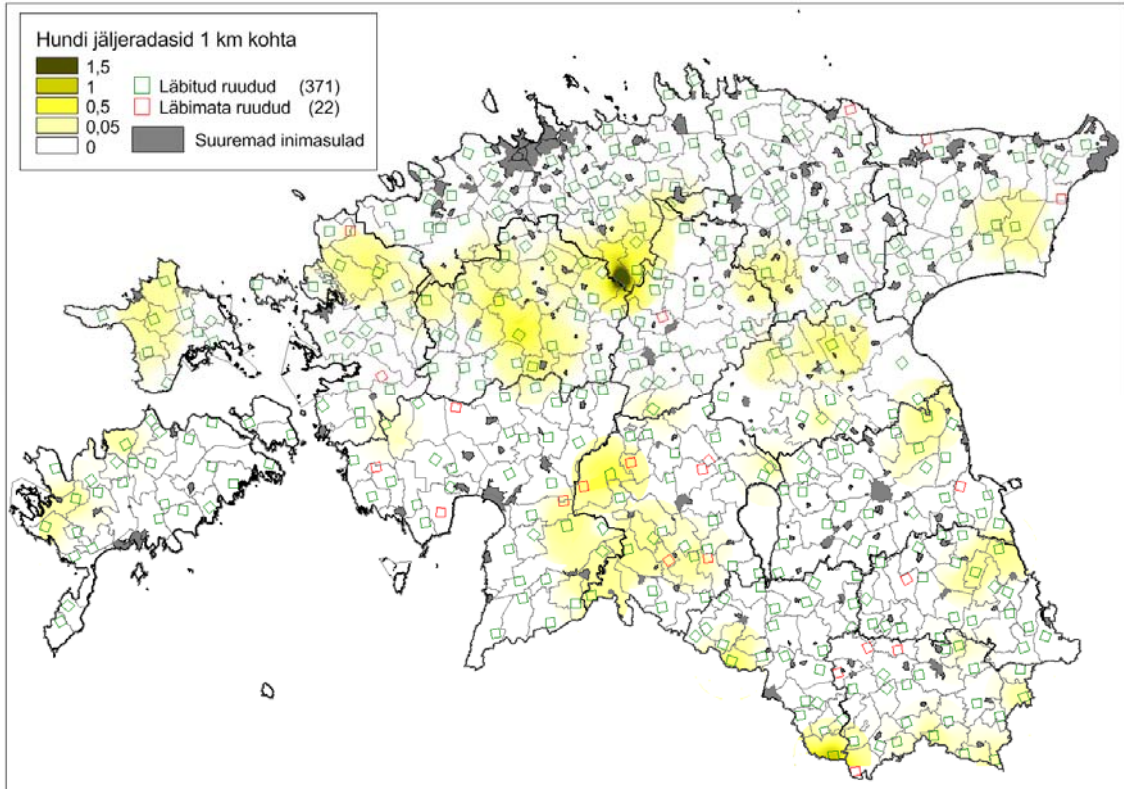
Kahjuks ei saa ikka veel täiel määral kasutada kütitud emastelt isenditelt kogutud andmeid nende sigimisparameetrite kohta. Need on aga vajalikud, et hinnata signinud emaste osakaalu küttemisvalimis ning keskmist loodete arvu, mis on väga olulised näitajad hundi arvukuse muutuse prognoosimisel. Kui laekunud vanuseproovidest (kihva hambajuure lõik) saab kokku piisavalt hea valimi, siis seda ei saa öelda sigimiselundkondade kohta. Möödunud hooajal kütitud vähemalt 1 aastaste emahuntide proove saadi kõigest 65 %-lt isenditest ning samas olid üle pooled kogutud proovid kasutamiskõlbmatud (enamasti oli kogutud vale elund, kõige sagedamini kusepõis). Niisiis laekus analüüsikõlblikke proove kõigest 30 %-lt lastud emasloomadelt.

Hundi juurdekasvu prognoosimine on alati olnud keerukas ülesanne. Kuna hunt on meil vähearvukas, kuid samas kõrge sigimispotentsiaaliga liik, siis mõjutab vaid paar sigivat

emahunti jahihooaja eelset arvukust ligikaudu kümnendiku võrra. Seetõttu mängib siin ka juhuslikkus üsna suurt rolli ning täpseid prognoose on kevadiste andmete põhjal võimatu teha. Seetõttu saab parema hinnangu hundiasurkonna jahihooaja eelse seisundi kohta anda alles pärast suvel, sügisel ja talve alguses hundi tegeliku juurdekasvu kohta kogutud teabe lisandumist. Niisiis peaks hundi küttemislimiit ka edaspidi olema välja antud kahe osalimiidina. Praeguseid looduslikke ja sotsiaalseid tingimusi arvestades võiks hundi pesakondade arv ollagi ligikaudu 20 pesakonna ringis. Säilitamiseks soovitud arvukust, peaks tänavune hundi limiidi I osa tulema praeguse prognoosi järgi väiksem kui eelmisel aastal, mis oli mandri-Eestis 70 isendit. Samas sõltub see küllalt palju suve jooksul kogutavast informatsioonist, sh kahjustuste ulatuse ja leviku kohta. Taaskord peab rõhutama, et hundi küttemise korraldamisel tuleb jätkuvalt tähelepanu pöörata jahipidamise suunamisele kahjustuspiirkondadesse, avaldades samal ajal nõrgemat küttemissurvet suuremaid loodusmaastikke asustavatele karjadele. Vaid nii on võimalik säilitada hundi asurkonna soodne seisund ja vähemalt piirkonniti tema ökoloogiline funktsioon, hoidudes samal ajal ülemäärastest kahjustest lambakasvatusele.

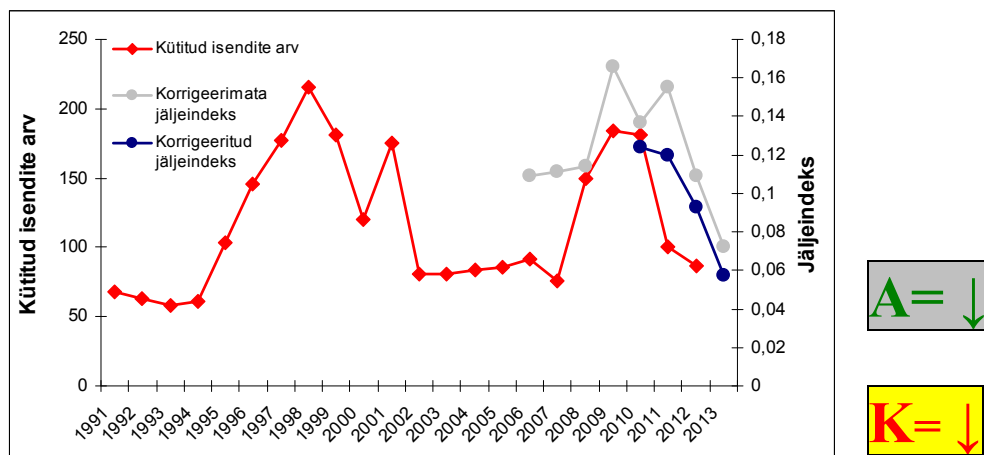

Hunting of wolf (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of wolf (winter track index) in 2013.

ILVES (*Lynx lynx*)

Ilvese küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of lynx hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

Ilvese arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (pesakondade arv, küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukuse muutustele) viimasel kolmel aastal ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

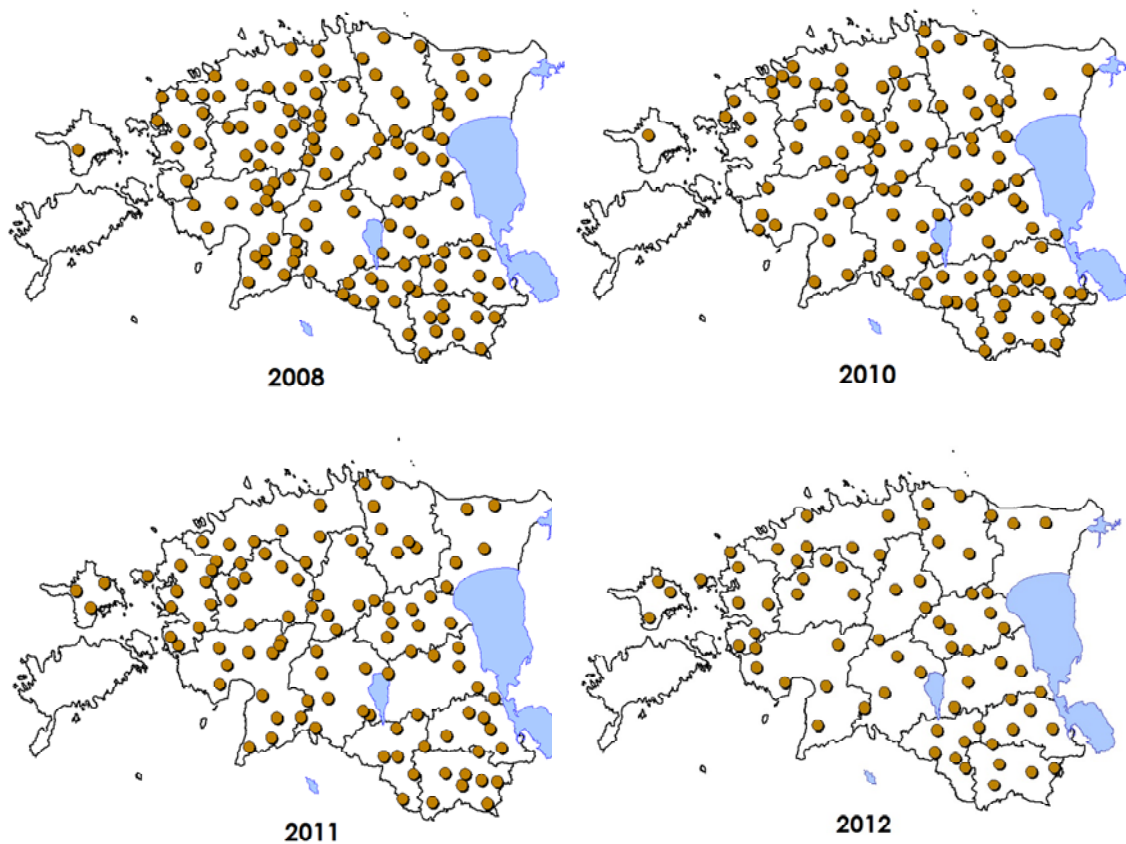
Maakond <i>County</i>	Pesakondade arv <i>No. of reproductive females</i>			Pesakondade arvu muutus <i>Change in no. of reproductive females</i>	Küttimine <i>Hunting bag</i>			Küttimismahu muutus <i>Change in hunting bag (%)</i>	Jäljeindeks (1 km kohta) <i>Track index (tracks per 1 km)</i>			Jäljeindeksi muutus <i>Change in track index (%)</i>	Rohkuse indeks <i>Index of abundance</i>	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele <i>Change in abundance (hunters est)</i>
	2010	2011	2012		2010	2011	2012		2011	2012	2013			
Harjumaa	11	8	7	-	19	8	7	-12,5	0,15	0,13	0,08	-43,3	51,38	-
Hiiumaa	1	3	3	=	0	1	2	100,0	0,07	0,10	0,07	-30,0	88,19	-
Ida-Virumaa	4	5	3	-	5	4	5	25,0	0,05	0,06	0,04	-29,2	74,39	-
Jõgevamaa	8	7	7	=	10	8	7	-12,5	0,15	0,12	0,11	-5,5	80,80	-
Järvamaa	8	8	4	-	7	9	6	-33,3	0,30	0,06	0,04	-30,7	18,87	-
Läänemaa	4	10	8	-	18	5	10	100,0	0,23	0,25	0,13	-49,3	56,17	-
Lääne-Virumaa	9	7	5	-	13	9	6	-33,3	0,06	0,04	0,06	34,1	75,37	-
Põlvamaa	9	5	4	-	12	7	4	-42,9	0,12	0,08	0,06	-21,0	71,94	+
Pärnumaa	12	14	6	-	32	7	12	71,4	0,13	0,10	0,07	-34,1	45,28	-
Raplamaa	10	8	5	-	18	8	7	-12,5	0,16	0,14	0,05	-65,9	37,16	-
Saaremaa	0	0	0	=	0	0	0		0,00	0,01	0,00	-100,0	0,00	+
Tartumaa	7	6	6	=	6	5	5	0,0	0,07	0,05	0,05	-7,6	58,65	-
Valgamaa	9	7	6	-	12	11	4	-63,6	0,10	0,06	0,03	-54,8	41,02	-
Viljandimaa	10	7	3	-	15	8	5	-37,5	0,11	0,09	0,06	-33,7	50,80	-
Võrumaa	9	8	5	-	14	10	7	-30,0	0,14	0,09	0,06	-37,6	47,05	-
Kokku (Total)	111	103	72	-	181	100	87	-13,0	0,12	0,09	0,06	-37,8	51,26	-

Seire andmetel oli 2012. aastal sügisel Eestis vaid 72 ilvese pesakonda. Neist 4 elas väljaspool Mandri-Eestit Hiiumaal ja Vormsil. Kui aastatel 2003 - 2008 võis jälgida ilvese arvukuse püsivat tõusu, siis alates 2009. aastast on see näidanud langustrendi ning eriti järsk on pesakondade arvu vähenemine olnud just viimasel aastal. Vähenenud juurdekasvu (sündinud kutsikate arvu ja suurenenud suremuse) tingimustes väljendubki arvukuse langus mõningase hilinemisega – väiksema kutsikate osakaalu juures kütitakse suhteliselt enam täiskasvanud sigivaid isendeid ning samas on sigimisikka jõudvad põlvkonnad

populatsiooni taastootmiseks liiga nõrgad. Sellise harjumatu madala juurdekasvuvõimega populatsiooni ohjamisel võib kergesti tekkida üleküttimise oht.

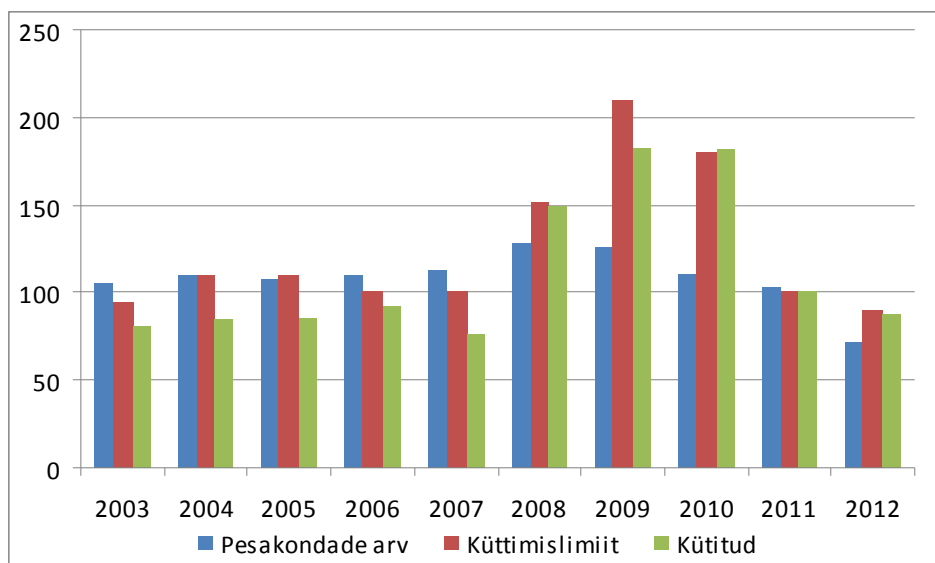
Ilvese arvukuse langus väljendus selgelt ka 2013. aasta kevadel, seda nii ruutloenduse tulemustes kui ka jahimeeste hinnangutes. Lisaks ruutloenduse jäljeindeksi vähenemisele kohati ilvese jälgi üldse vaid 40 %-s läbitud ruutudest, samas kui kahel eelneval aastal oli see näitaja vastavalt 58 % ja 54 %. Seega võib nii pesakondade arvu kui ka ruutloenduse jäljeindeksi järgi öelda, et hetkel on ilvese populatsiooni suurus umbes pool sellest, mis see oli neli-viis aastat tagasi. Positiivsena võib välja tuua, et arvukuse vähenemise tingimustes on ilvese levik (pesakondade paiknemine) jäänud üle Eesti suhteliselt ühtlaseks.

Samas, sarnaselt aastaga 2010 võis populatsioonis olla tavapärasest enam sigimistsükli vahele jätnud emaseid, millele viitab väiksem kutsikate osakaal küttimisvalimis ning väiksem lootearmide arv kütitud täiskasvanud emaste sigimiselundkondades (10-st lootearmidega emakast ei olnud viimasest sigimistsüklist pärit arme kolmel). Seetõttu ei pruugi populatsiooni üldsuuruse langus olla nii järsk, kui seda kutsikatega emaste arvu kahanemise järgi arvata võiks.

Ilvese pesakonnad aastatel 2008 - 2012. *Lynx reproductions in 2008 - 2012.*

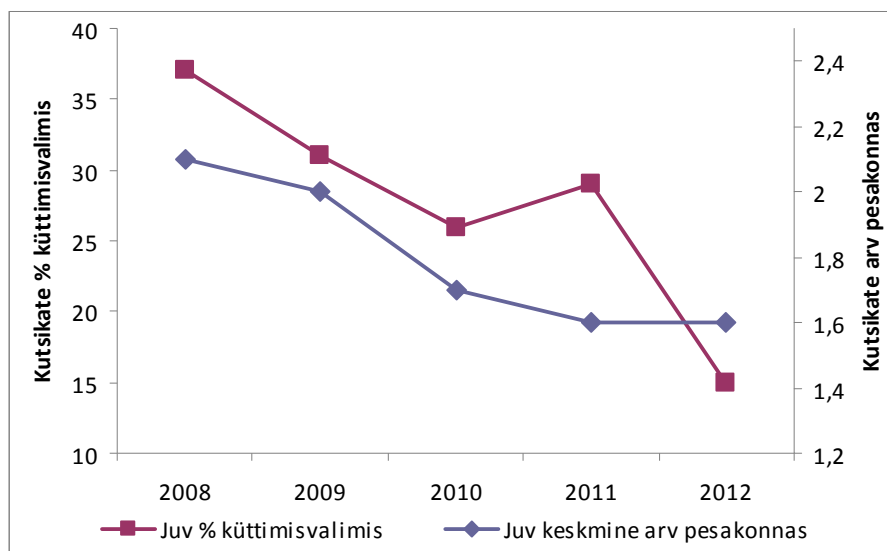

Ilvese pesakondade arv, lubatud küttemislimiit ja kütitud isendite arv aastatel 2003-2012.
Number of lynx reproductions (blue), hunting quota size (red) and number of hunted individuals (green) in 2003-2012.

Aastate 2010 – 2012 vaatlustes ja küttemisvalimis on selgelt väljendunud asurkonna juurdekasvu oluline langus võrreldes varasemate aastatega. Seda näitab nii kutsikate madal osakaal küttemisvalimis kui ka vaatlustest saadud pesakondade keskmine suurus. Selle peamiseks põhjuseks võib pidada metskitse arvukuse olulist langust, mis on vähendanud emaste sigimispotentsiaali ning suurendanud kutsikate suremust, alandades selle kaudu kogu populatsiooni juurdekasvumäära. Metskitse arvukuse langusega kaasnenud ilvese juurdekasvumäära vähenemine näitab, et paralleelselt küttemisega mõjutab populatsiooni juurdekasvu ka väiksemast keskkonnakandevõimest tingitud muutused sündivuses ja suremuses. 2012. aasta tagasihoidlik kasv metskitse arvukuses ei ole veel ilvese juurdekasvu paranemist kaasa toonud. Kuna kiskja arvukuse tõus järgneb saaklooma arvukuse kasvule mõningase hilinemisega, siis võib ilvese arvukuse suurenemist oodata alles mõne aasta pärast.

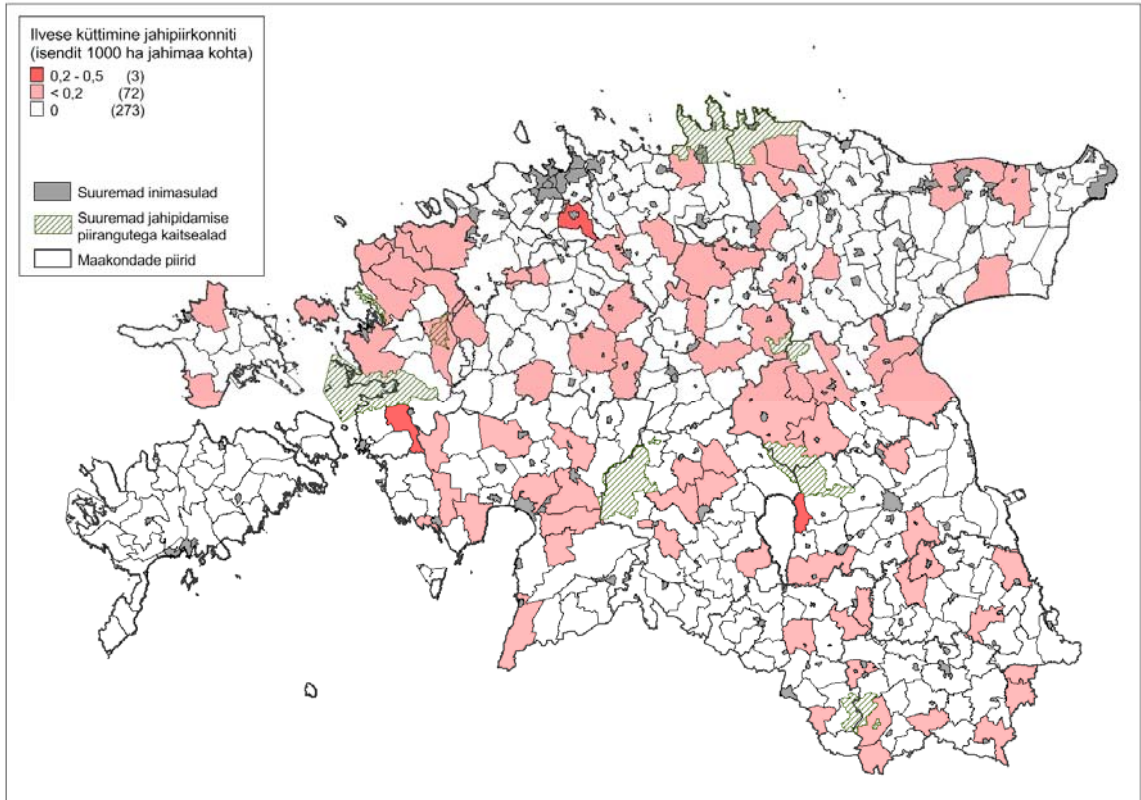
2012. aasta jahihooajal kütiti Eestis kokku 87 ilvest. Aastatel 2010 ja 2011 kütiti vastavalt 181 ja 100 isendit. 2012. aasta küttemisvalimis oli erakordselt vähe kutsikaid, kõigest 15 %, ning nii madal ei ole see näitaja veel kunagi olnud. Sellel aastal võib siin mõningast rolli siiski omada ka valikuline küttemine, kus ilvese kahanenud arvukuse ja suhteliselt väikese kütida lubatud isendite arvu tõttu valisid jahimehed varasemast enam üksikisendeid ning säästsid poegade emaslloomi. Täiskasvanud emaslloomi (vanemad kui 1 aasta) kütiti kokku 24 isendit.

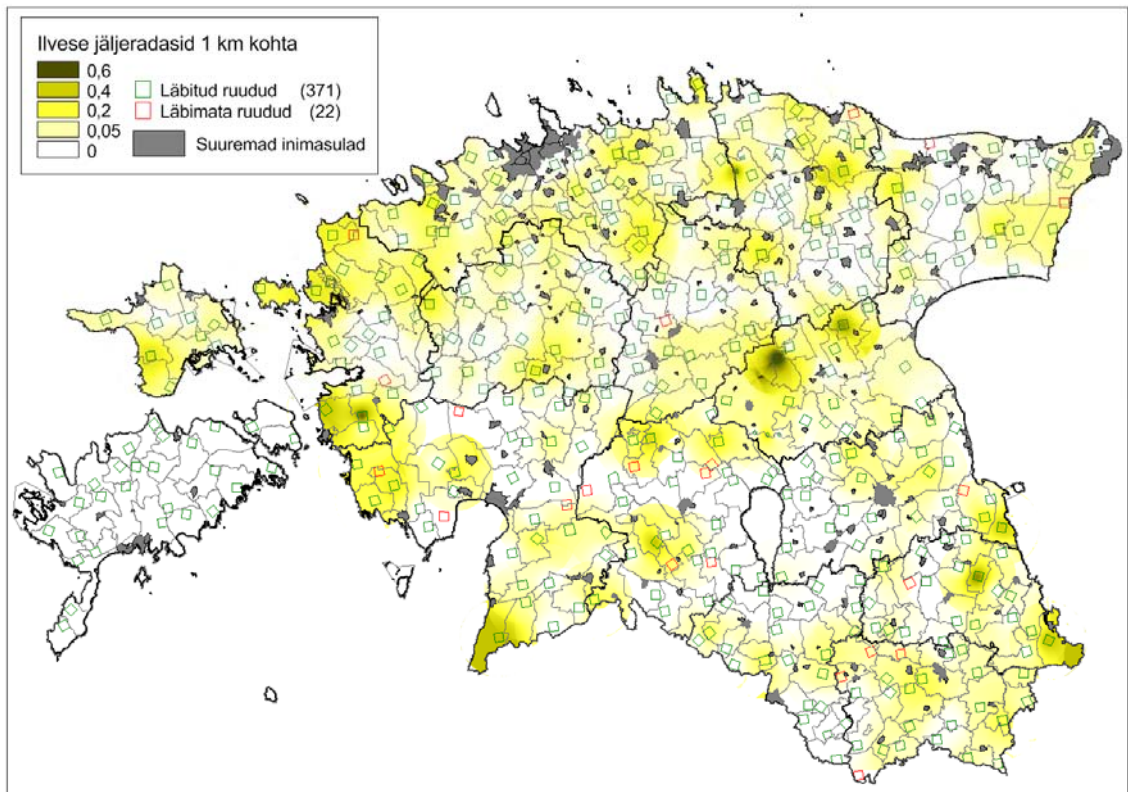
Kutsikate osakaal kütitud ilveste seas ja pesakonna keskmine suurus vaatluste põhjal aastatel 2008 – 2012.

Proportion of juveniles among hunted individuals (red) and average litter size of lynx (blue) in 2008 - 2012.

2012. aasta küttimislimiidi väljatöötamisel sai eelnenud aasta juurdekasvunäitajate ja küttimismahu alusel prognoositud ilvese arvukuse languse pidurdumist ning arvukuse jäämist 100 pesakonna piirimaile. Praegu tuleb tunnistada, et möödunud aasta ilvesepopulatsiooni kasvuprognoos oli selgelt liiga optimistlik ning sellest tuletatud küttimismaht liiga suur. Suurkiskjate kaitse- ja ohjamiskava näeb ette hoida populatsiooni tasemel, kus iga-aastaselt oleks enne küttimishooaega olemas vähemalt 100 ilvese pesakonda. Kavas on siiski ka välja toodud, et äärmuslike tingimuste korral (kehv toidubaas ja tugev mõju saakliikidele) võib veel lubada selle lühiajalist langust kuni 30 % ulatuses. 2012. aastal loendatud 72 pesakonda on sellele olukorrale väga lähedal! Arvestades viimase jahihooaja mõju, saab praegu prognoosida vaid arvukuse jätkuvat vähenemist ning see langeb suure tõenäosusega ka soovituslikust miinimumist madalamale. Kui palju see aga langeda võiks, on praeguste tingimuste juures väga raske ennustada. Näiteks ei oska arvata, kas praegune metskitse ja jäneste arvukuse tõus on olnud piisav, et ilvese juurdekasvunäitajad paraneksid. Samuti pole teada, kui palju oli 2012. aastal kutsikateta täiskasvanud emaseid, kes tänavu taas sigida võiksid. Igal juhul tuleb olemasolevat olukorda arvestades ilvese küttimisse suhtuda eeloleval hooajal äärmise ettevaatusega, mistõttu saab tänavune küttimislimiit olema tõenäoliselt vaid sümboolne, piirdudes paari-kolmekümne isendiga.

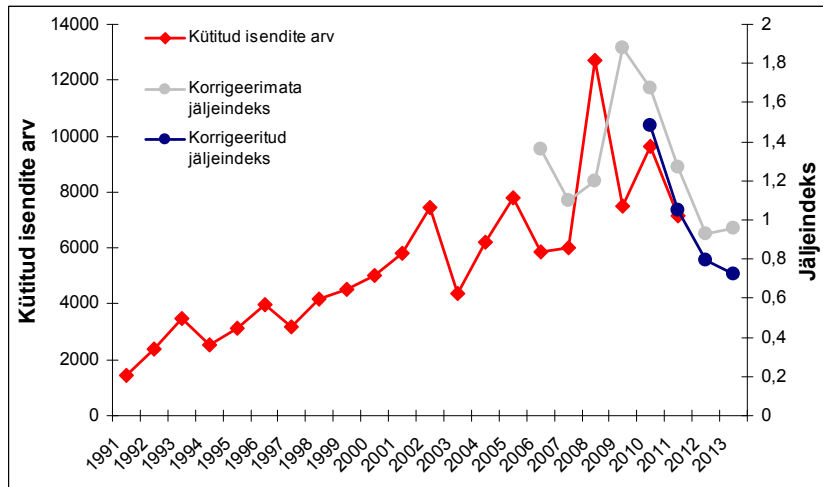

Hunting of lynx (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of lynx (winter track index in 2013).

REBANE (*Vulpes vulpes*)

Rebase küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

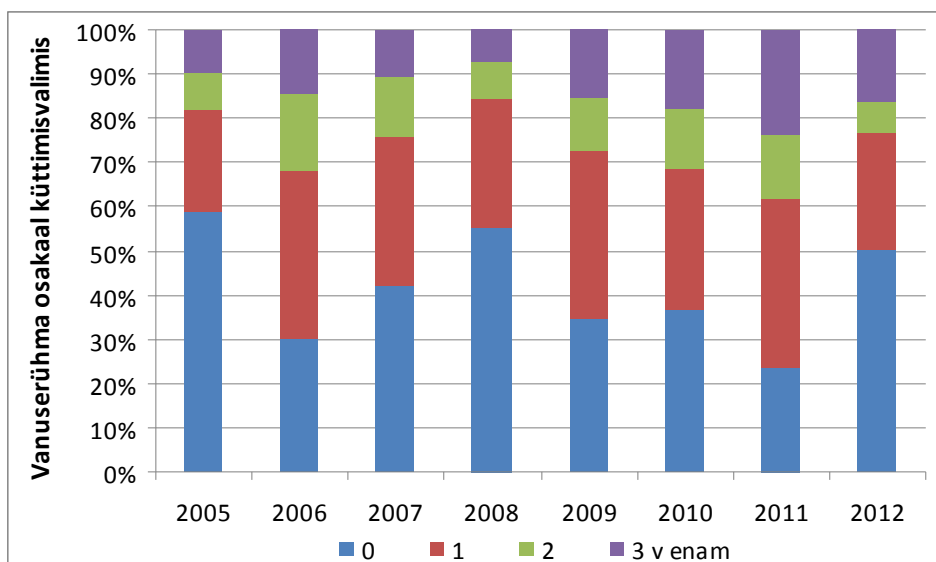
The number of red fox hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

Rebase arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (kütmine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Kütmine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2013
	2010	2011	2012		2011	2012	2013				
Harjumaa	815	507	466	-8,1	1,01	0,66	0,71	8,8	64,16	--	→
Hiiumaa	306	278	245	-11,9	0,60	0,71	0,66	-7,7	100,53	-	→
Ida-Virumaa	298	251	215	-14,3	0,56	0,46	0,56	23,1	106,72	--	→
Jõgevamaa	369	334	330	-1,2	1,03	0,83	0,66	-21,1	50,15	-	→
Järvamaa	441	321	331	3,1	1,29	0,61	0,66	8,8	56,28	--	→
Läänemaa	511	374	264	-29,4	1,45	0,92	0,94	2,1	71,97	-	→
Lääne-Virumaa	564	472	443	-6,1	0,80	0,59	1,02	74,3	116,86	-	→
Põlvamaa	562	424	329	-22,4	1,28	0,80	0,69	-13,6	54,55	--	→
Pärnumaa	794	638	522	-18,2	1,00	1,29	0,40	-68,7	29,99	-	→
Raplamaa	612	399	428	7,3	1,03	0,68	0,52	-23,0	47,14	--	→
Saaremaa	1484	1179	1137	-3,6	1,19	1,11	1,07	-3,6	103,15	-	→
Tartumaa	801	538	454	-15,6	1,09	0,98	0,81	-17,6	66,52	--	→
Valgamaa	589	382	416	8,9	1,08	0,58	0,38	-34,8	44,49	--	→
Viljandimaa	905	603	532	-11,8	1,07	0,60	0,54	-10,0	42,78	--	→
Võrumaa	605	444	362	-18,5	1,36	0,90	1,25	39,1	88,27	--	→
Kokku (Total)	9656	7144	6474	-9,4	1,05	0,79	0,72	-8,5	65,41	--	→

Kõik jälgitavad näitajad, ruutloenduse jäljeindeks, jahimeeste hinnang arvukuse muutusele ja küttimismah, näitavad rebase arvukuse jätkuvat langust. Peamisteks põhjusteks saab siin pidada 2009/2010 ja 2010/2011 raskete talvede tagajärgi koos neil aastatel laialt levinud kärntõvega, mis arvukuse olulisel määral alla viis. Sellele järgnenud tugev küttimissurve ning ilvesepoolne kisklussurve ei ole lasknud hoolimata suhteliselt soodsatest talvedest ja kärntõve taandumisest arvukusel veel tõusta. Samas oli eelmisel aastal vastavalt

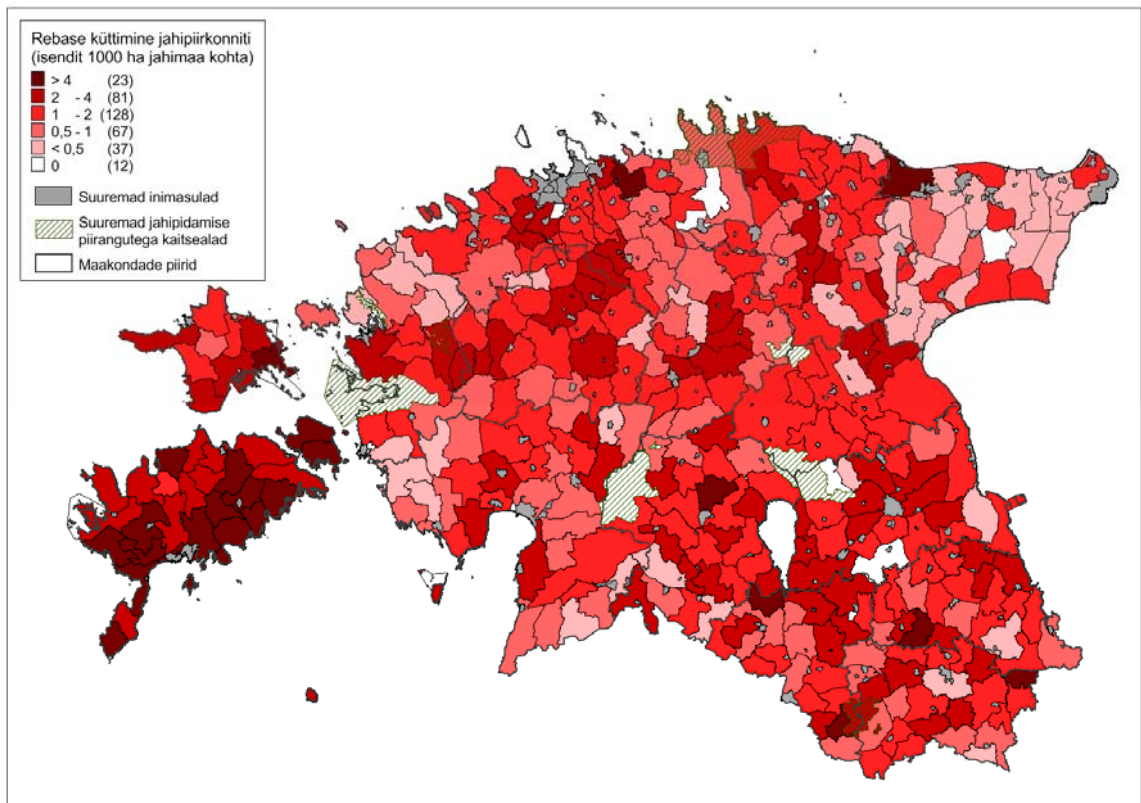
prognoositule märgatavalt paranenud rebase juurdekasvunäitajad (Veterinaar- ja Toiduameti poolt marutaudivastase metsloomade suukaudse vaksineerimise programmi raames kogutud isendite vanuse analüüsist saadud kutsikate osakaal valimis) võrreldes kolme varasema aastaga.

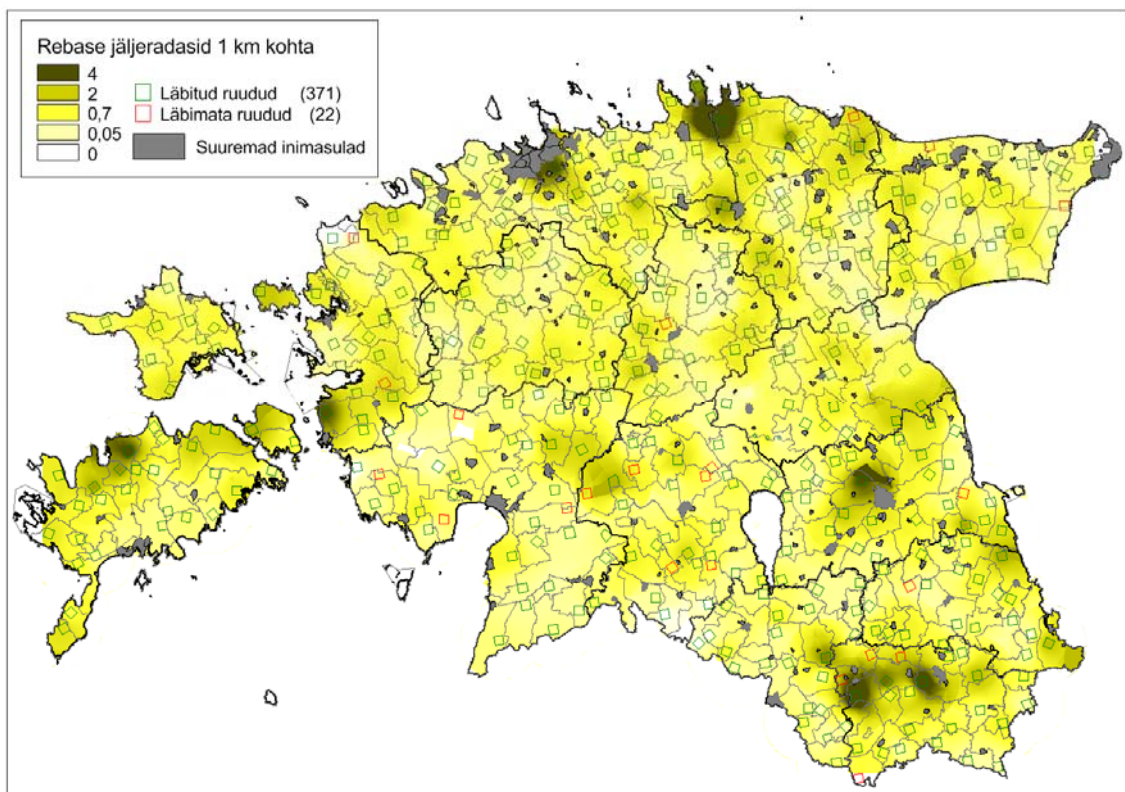
Kütitud rebaste vanuseline struktuur aastatel 2005 - 2012 (Andmed: Veterinaar- ja Toiduamet).

Age structure of hunted red fox in 2005 - 2012.

Samas on sigivate isendite hulk suhteliselt väike, mistõttu arvukuse hüppelist tõusu tänavu veel tõenäoliselt oodata ei ole. Rebase kütimist peaks siiski jätkama vähemalt 2012. aasta tasemel, pidurdamaks arvukuse uut võimalikku kiiret tõusu järgnevatel aastatel. Rebane on hea sigimispotentsiaaliga liik (suured pesakonnad, varajane suguküpsus), kes võib soodsate tingimuste korral oma arvukuse aastaga pea kahekordistada.

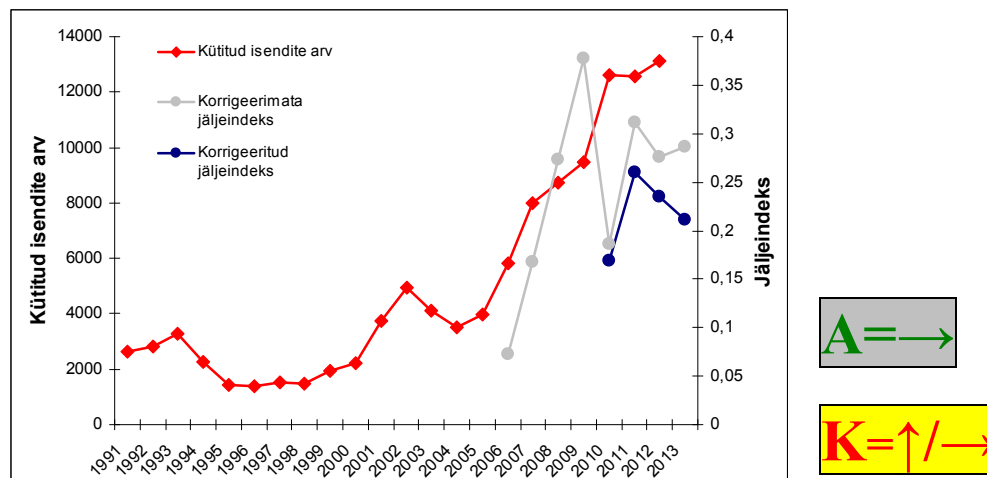

Hunting of red fox (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of red fox (winter track index) in 2013.

KÄHRIK (*Nyctereutes procyonoides*)

Kähriku küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

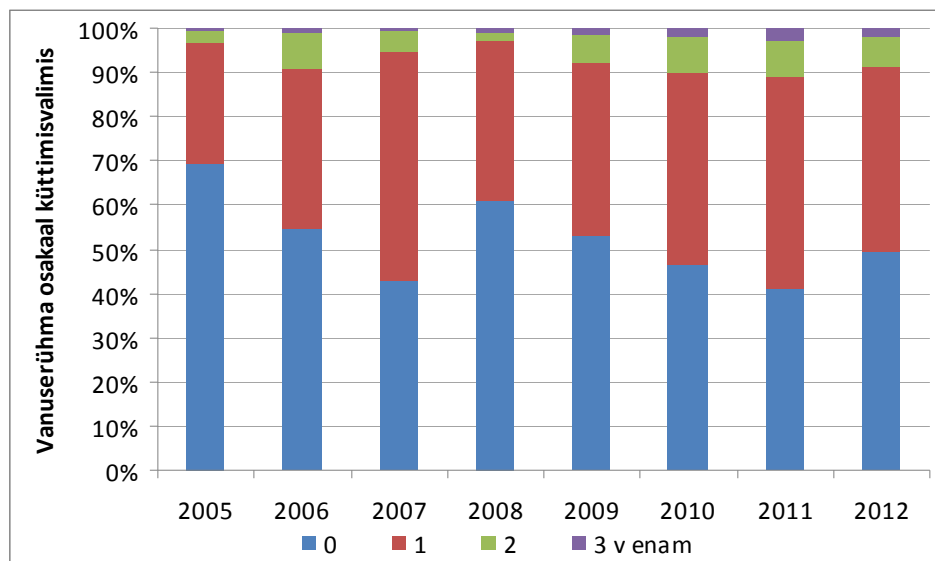
The number of raccoon dog hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

Kähriku arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2013
	2010	2011	2012		2011	2012	2013				
Harjumaa	858	809	1031	27,4	0,13	0,14	0,13	-9,2	100,25	+	↑
Hiiumaa	700	695	911	31,1	0,20	0,15	0,16	5,1	103,62	++	↑
Ida-Virumaa	398	466	408	-12,4	0,05	0,15	0,07	-51,2	84,41	+	↑
Jõgevamaa	517	556	494	-11,2	0,22	0,15	0,16	9,6	85,29	=	↑
Järvamaa	1131	1061	773	-27,1	0,69	0,59	0,26	-54,9	44,97	-	↑
Läänemaa	1496	1695	1527	-9,9	0,69	0,53	0,66	23,8	106,10	+	↑
Lääne-Virumaa	752	817	881	7,8	0,12	0,07	0,12	66,3	128,65	+	↑
Põlvamaa	255	244	283	16,0	0,14	0,09	0,07	-12,3	61,47	=	↑
Pärnumaa	1815	1705	1854	8,7	0,32	0,55	0,48	-13,2	134,37	+	↑
Raplamaa	855	945	1147	21,4	0,47	0,32	0,23	-27,7	67,81	+	↑
Saaremaa	1141	1387	1608	15,9	0,20	0,17	0,37	114,0	262,59	=	↑
Tartumaa	686	559	443	-20,8	0,20	0,10	0,14	40,9	101,09	=	↑
Valgamaa	413	372	509	36,8	0,13	0,05	0,04	-9,4	46,01	=	↑
Viljandimaa	1132	921	883	-4,1	0,27	0,24	0,14	-39,3	74,10	-	↑
Võrumaa	451	345	359	4,1	0,23	0,05	0,10	99,6	86,09	+	↑
Kokku (Total)	12600	12577	13111	4,2	0,26	0,24	0,21	-10,1	95,48	=	↑

Kähriku arvukus tõusis pidevalt aastatel 2005-2011 ning on alates 2011. aastast jäänud püsima küllaltki kõrgele tasemele. Seda näitavad nii kütitud isendite hulk kui ka jahimeeste hinnangud. Kuigi seda väljendab ka ruutloenduse jäljeindeks, ei saa viimast kähriku puhul usaldusväärseks näitajaks pidada, kuna nende liikumine sõltub suures ulatuses loenduse ajal valitsevast ilmastikust. 2009/2010 ja 2010/2011 kaks rasket talve olid kahandanud populatsiooni juurdekasvuvõimet, sellele viitab küttimisvalimis kutsikate osakaalu

vähenev. Ülemöödunud pehmemal talvel tulemusel on see aga mõnevõrra taas suurenenud.

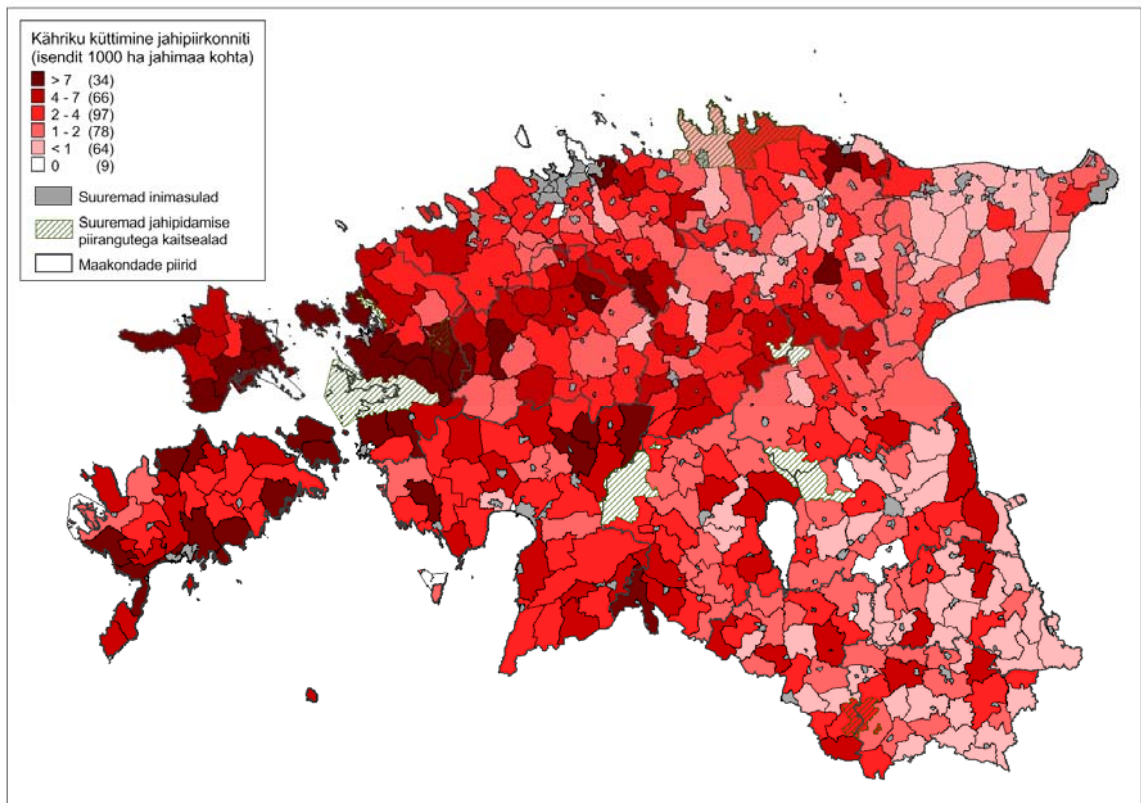

Kütitud kährikute vanuseline struktuur aastatel 2005-2012 (Andmed: Veterinaar- ja Toiduamet)
Age structure of hunted raccoon dog in 2005-2012.

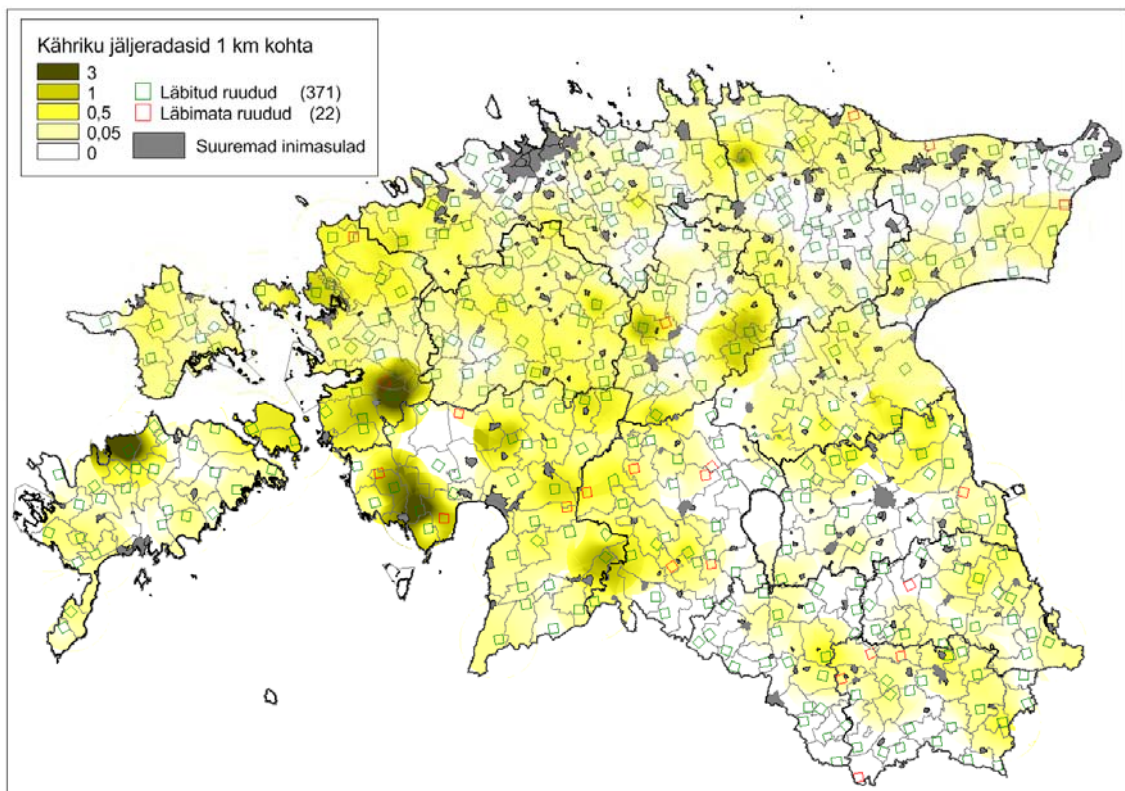
Pikaleveninud talvedel hilineb kährikute jooksuaeg, pojad sünnivad hiljem ega jõua esimese eluaasta lõpuks sigimiseks vajalikku konditsiooni. Esmasigijate vanus on aga populatsiooni juurdekasvupotentsiaali seisukohalt väga olulise tähtsusega. Nimelt on kähriku keskmine eluiga väga lühike, mida näitab vaid umbes 10 %-ne kaheaastaste või vanemate isendite osakaal küttemisvalimis.

Kähriku asurkonna arvukuse suurenemise pidurdumisele on lisaks kliimale kaasa aidanud ka intensiivistunud kütmine, mis on viimastel aastatel püstitanud aina uusi ja uusi rekordeid ja kõrge asustustihedusega populatsioonis laialt levinud kärntõbi. Igal juhul tuleks 2013. aastal kähriku küttemist jätkata vähemalt sama intensiivselt kui eelmisel jahihooajal. Kastlõksudega on pük efektivseim alates augustist, mil noorloomad on iseseisvunud, liiguvad intensiivselt uute elupaikade otsinguil (hajumisränne), toituvad aktiivselt ning on lõksu suhtes veel piisavalt vähe ettevaatlikud. Arvukuse vähendamiseks efektivseim küttemisaeg on aga kevad-talvel, mil looduslik suremus on oma põhitöö juba teinud ja talve üle elanud isendid hakkavad peagi sigima. Kährik on Eestis ebasoovitav võõrliik, mistõttu olenemata asurkonna seisundist mingeid kaitsemeetmeid tema puhul rakendada ei hakata.

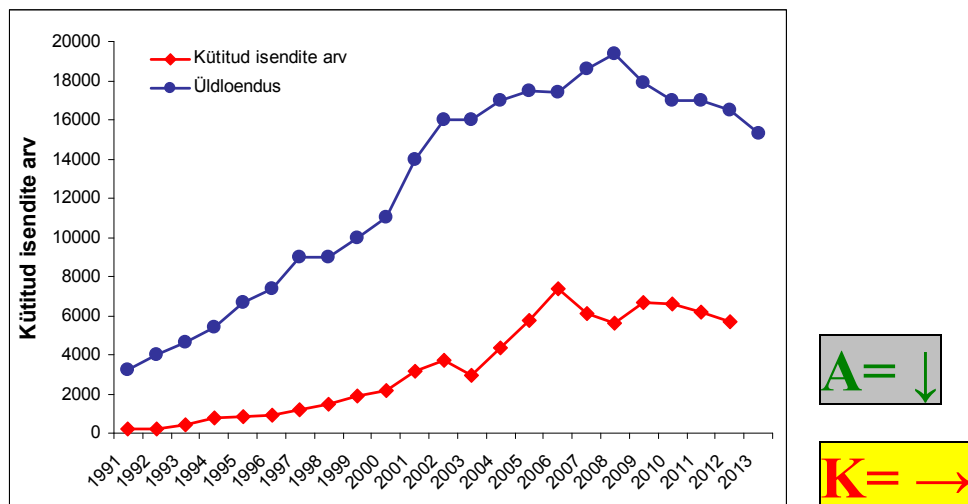

Hunting of raccoon dog (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of raccoon dog (winter track index) in 2013.

KOBRAS (*Castor fiber*)

Kopra küttimine aastatel 1991 – 2012 ning arvukus üldloenduse andmetel ajavahemikus 1991– 2013.

The number of beavers hunted in 1991 – 2012 and number of beavers by hunters estimation 1991 - 2013.

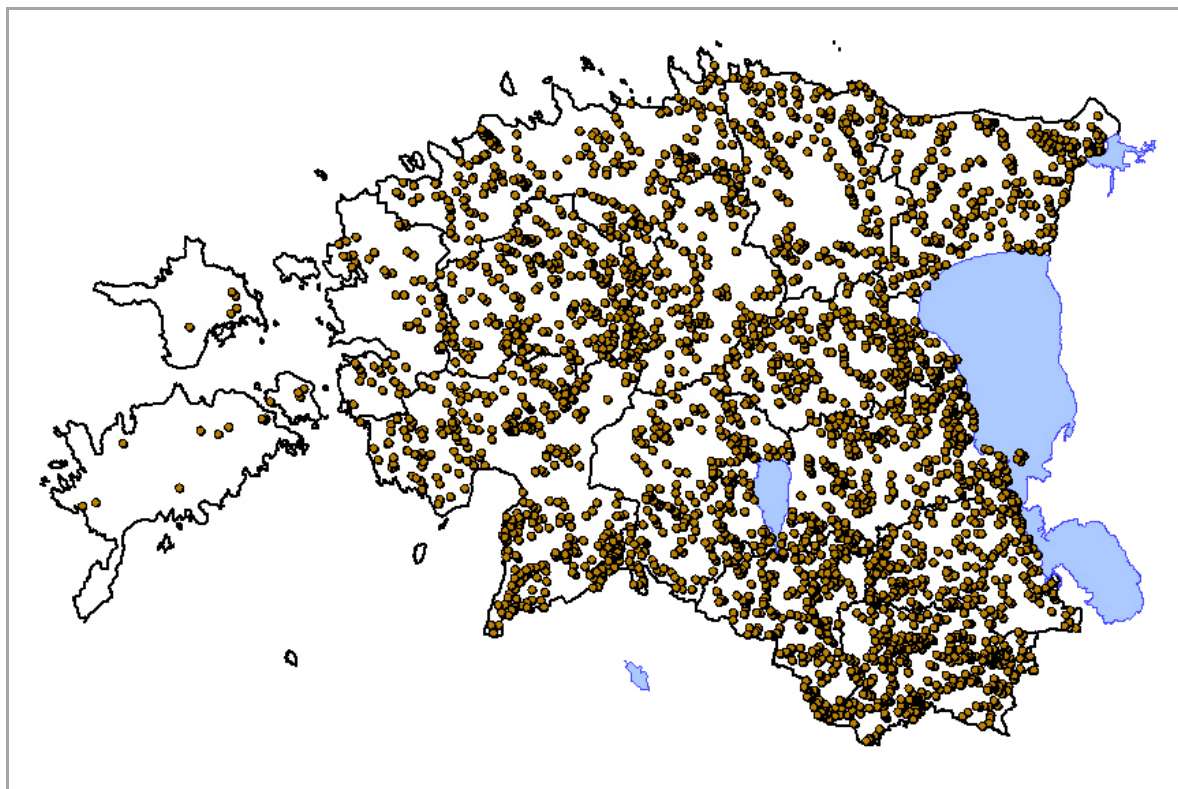
Kopra küttimise ja loenduse andmed ning jahimeeste poolt antud 2013. aasta arvukuse muutus maakonniti võrreldes eelneva aastaga ning küttimissoovitus 2013. aasta jahihooajaks. Küttimismahu ja arvukuse muutus üldloenduse järgi on esitatud protsentides võrreldes eelneva aastaga.

Maakond <i>County</i>	Küttimine <i>Hunting bag</i>			Küttimismahu muutus <i>Change in hunting bag (%)</i>	Loendus <i>Hunters estimation (n)</i>			Arvukuse hinnangu muutus (%) <i>Change in hunters estimation (%)</i>	Küttimissoovitus <i>Suggestion for quota in 2012</i>
	2010	2011	2012		2011	2012	2013		
Harjumaa	363	344	327	-4,9	1140	1230	1130	-8,1	→
Hiiumaa	5	4	9	125,0	20	20	16	-20,0	→
Ida-Virumaa	429	291	290	-0,3	1310	1270	1180	-7,1	→
Jõgevamaa	244	252	257	2,0	1240	1170	1164	-0,5	→
Järvamaa	258	221	198	-10,4	630	690	667	-3,3	→
Läänemaa	182	117	115	-1,7	740	750	740	-1,3	→
Lääne-Virumaa	229	332	267	-19,6	1050	1050	848	-19,2	→
Põlvamaa	423	432	452	4,6	930	960	970	1,0	→↑
Pärnumaa	700	812	648	-20,2	2040	1840	1381	-24,9	→
Raplamaa	369	321	273	-15,0	1120	1070	945	-11,7	→
Saaremaa	21	18	14	-22,2	55	60	36	-40,0	→
Tartumaa	657	633	493	-22,1	1480	1380	1332	-3,5	→
Valgamaa	1084	942	1012	7,4	1260	1210	1172	-3,1	→
Viljandimaa	412	424	399	-5,9	1720	1810	1655	-8,6	↑
Võrumaa	1216	1067	946	-11,3	2220	1970	2092	6,2	→↑
Kokku (Total)	6592	6210	5700	-8,2	16955	16480	15328	-7,0	→

Kobras on üks neist liikidest, kelle absoluutarvukust hindavad jahimehed suhteliselt täpselt, mis võimaldab selle liigi arvukushinnanguid (nn üldloendust) otseselt kasutada asurkonna suuruse hindamisel. Kopra arvukuse hindamise suhteliselt väikest viga saab põhjendada sellega, et mitte ei üritata loendada isendeid, vaid tegevusjälgede järgi erinevaid kolooniaid (pesakondi) ning nende hulga kaudu tuletatakse siis üldarvukus. Üksikisendite kokku

lugemise üritamine annaks kindlasti oluliselt ebatäpsema tulemuse. Põhimõtteliselt sama meetodit kasutatakse just seetõttu ka suurkiskjate seires.

Pärast arvukuse kõrgseisu aastatel 2006 - 2008 väljendab see üle-Eestiliselt väikest kuid pidevat langustendentsi. Kerge langus on tõenäoliselt tingitud peamiselt varasematest rasketest talvedest, suhteliselt stabiilselt püsinud küttimissurvest ja suurenenud kisklussurvest nii hundi kui ka ilvese poolt.

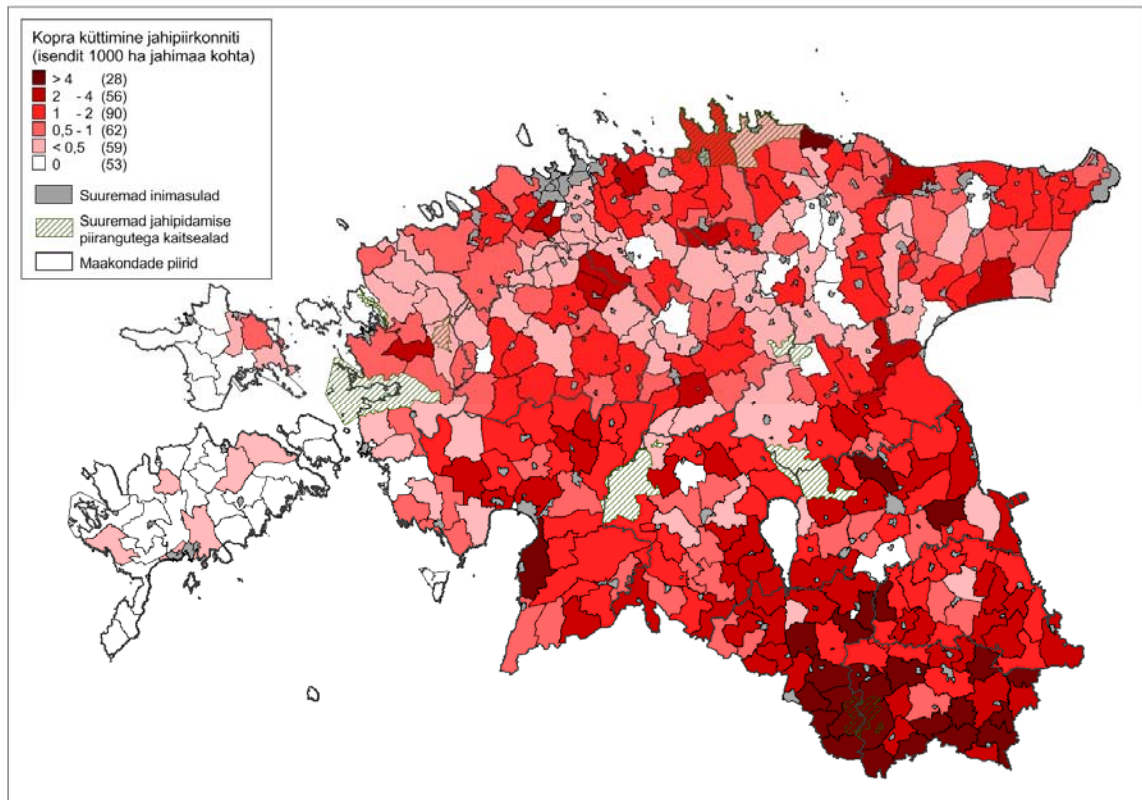
Kopra pesakonnad (kokku 3269) aastal 2012. *Beaver colonies(3269 in total) in 2012.*

Möödunud aastal toimus üle mitme aasta koprapesakondade kaardistamine, mis oli varasemalt iga-aastane, kuid hakkab tulevikus toimuma iga kolme aasta tagant. Lisaks sellele jahimeeste poolt kogutavatele andmetele tehti valitud aladel paralleelselt ekspertide poolt kontrollloendust. Sellest tuli välja, et osades jahipiirkondades teatakse kopra kolooniatest vähem, kui neid tegelikult on, samas hinnatakse teistes neid jälle mõnevõrra üle (ühte pesakonda loetakse mitmeks). Üldjoontes on pesakondade arvu hinnang aga suhteliselt täpne, keskmiseks erinevuseks jahimeeste ja ekspertide loenduse vahel (ehk siis loendusveaks) saadi 13,5 %. Teiste liikidega võrreldes on selline loendusviga kindlasti üks väiksemate seas.

Kopra pesakondade kontroll-loendus valitud jahipiirkondades.
Comparitive survey of beaver colonies in certain game management districts.

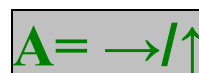
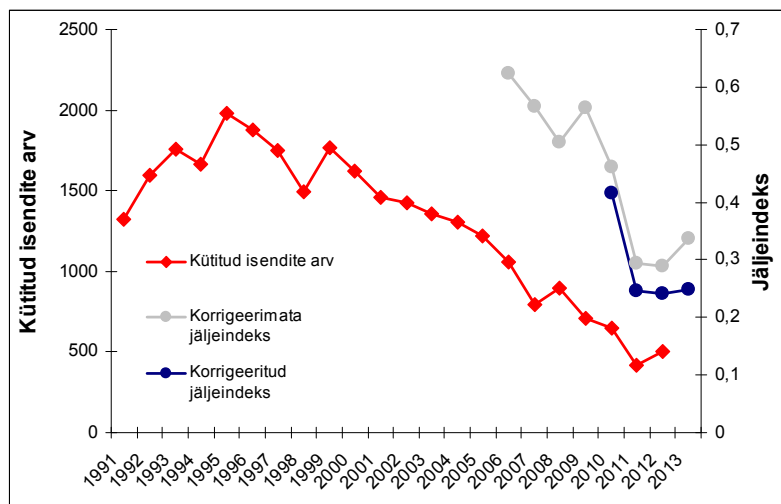
Jahipiirkond <i>Game management district</i>	Pesakondade arv <i>Number of colonies</i>		Erinevus <i>Difference</i>
	Jahipiirkonna loendus <i>Hunter's survey</i>	Kontroll-loendus <i>Expert survey</i>	
Luiste	8	13	-5
Päärdu	18	16	2
Kostivere	6	21	-15
Jäneda	9	15	-6
Kiviõli	17	14	3
Väike-Maarja	6	8	-2
Peipsiääre	30	28	2
Pikknurme	15	22	-7
Suure-Jaani	25	20	5
Rahnoja	38	42	-4
Laheda	4	7	-3
Karula	11	15	-4
Ruusmäe	37	38	-1
Kokku Total	224	259	-35
Loendusvea %	Bias %		13,5

Arvestades siiski jätkuvat kopra suhteliselt kõrget arvukust ning vähendamaks tema tekitatud kahjustusi, tuleks küttemist jätkata möödunud aastaga samas mahus.

Hunting of Eurasian beaver (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

HALLJÄNES (*Lepus europaeus*)

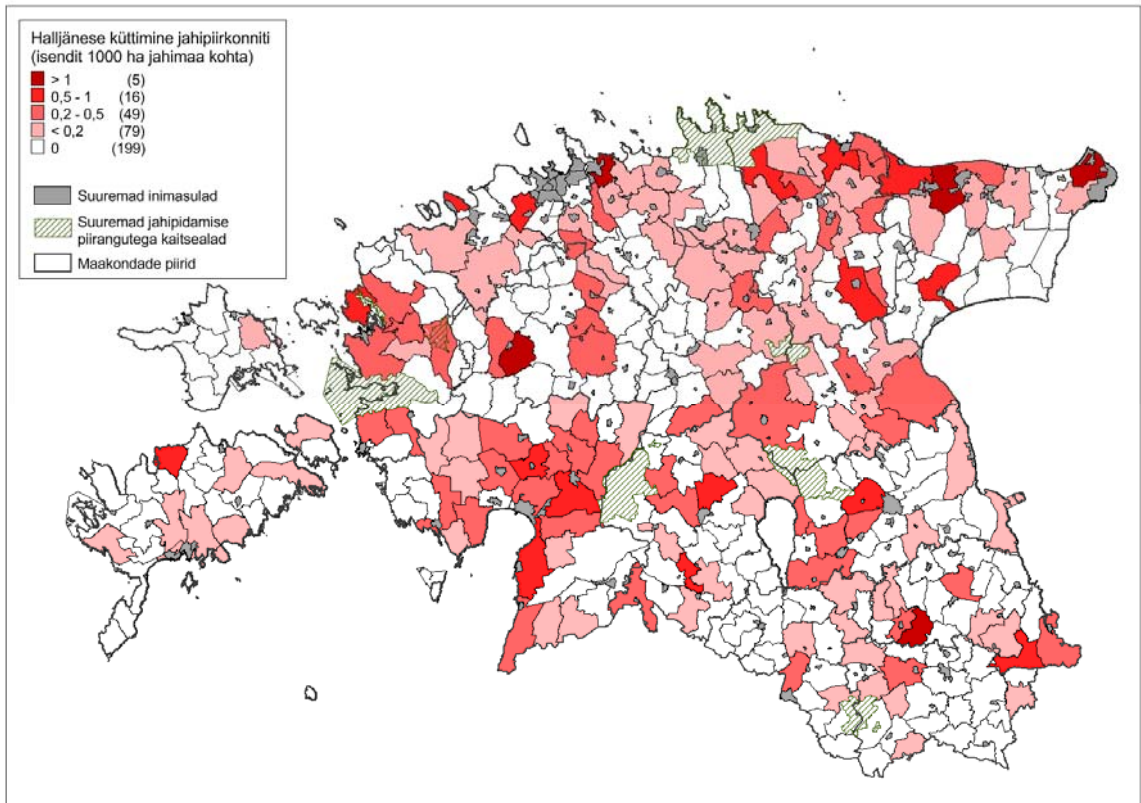
Halljänes kütmine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of brown hare hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

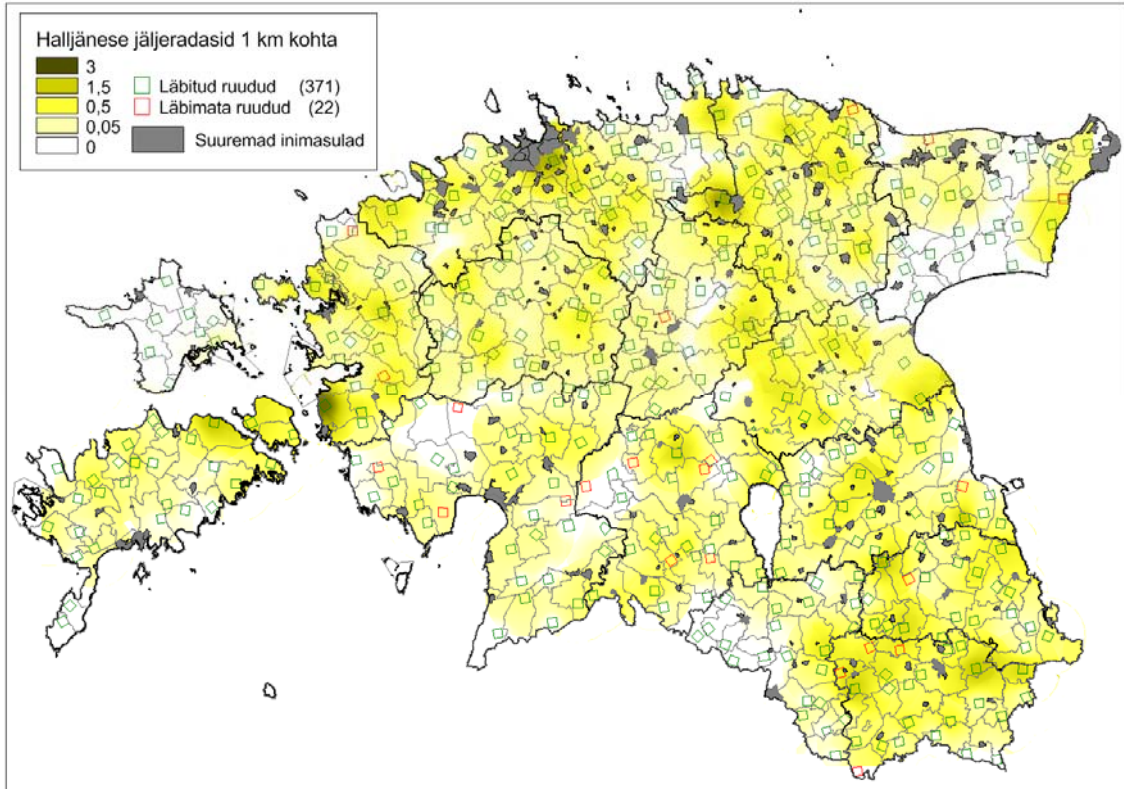
Halljänes arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (kütmine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Kütmine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2013
	2010	2011	2012		2011	2012	2013				
Harjumaa	55	42	35	-16,7	0,24	0,19	0,27	42,3	86,23	+	→
Hiiumaa	0	1	1	0,0	0,00	0,01	0,01	-33,3	200,00	-	→
Ida-Virumaa	62	48	65	35,4	0,08	0,10	0,09	-18,1	89,48	++	→
Jõgevamaa	37	42	38	-9,5	0,25	0,27	0,41	53,2	101,75	=	→
Järvamaa	24	16	18	12,5	0,24	0,15	0,26	76,5	79,43	+	→
Läänemaa	30	37	36	-2,7	0,46	0,43	0,41	-5,5	90,89	=	→
Lääne-Virumaa	56	46	63	37,0	0,23	0,25	0,30	20,2	106,55	++	→
Põlvamaa	34	21	36	71,4	0,38	0,31	0,41	31,3	102,52	+	→
Pärnumaa	114	56	94	67,9	0,20	0,36	0,11	-70,5	32,11	=	→
Raplamaa	52	18	29	61,1	0,26	0,25	0,24	-6,4	79,55	+	→
Saaremaa	18	18	16	-11,1	0,19	0,16	0,22	43,0	132,87	+	→
Tartumaa	33	27	25	-7,4	0,21	0,15	0,23	54,6	95,29	+	→
Valgamaa	19	6	6	0,0	0,28	0,14	0,09	-38,2	44,07	=	→
Viljandimaa	94	22	34	54,5	0,21	0,29	0,23	-20,2	61,60	=	→
Võrumaa	22	19	10	-47,4	0,44	0,43	0,46	7,5	84,35	=	→
Kokku (Total)	650	419	506	20,8	0,25	0,24	0,25	2,3	82,35	+	→

Nii ruutloenduse kui ka jahimeeste hinnangul on halljänes arvukuse langus 2011. aastast stabiliseerunud ning väljendab viimaste andmete järgi isegi kergest tõusutendentsi. Pikemat aegrida jälgides on aga kõik seirenäitajad siiski jätkuvalt väga madalal tasemel. Seoses praeguse rebase asurkonna suhteliselt madala arvukusega võib lühemas perspektiivis prognoosida jänes juurdekasvu jätkuvat paranemist ja arvukuse suurenemist. Kuna halljänes kütmine omab tema suremuses marginaalset tähtsust, võib seda jätkata sarnaselt eelneva aastaga.

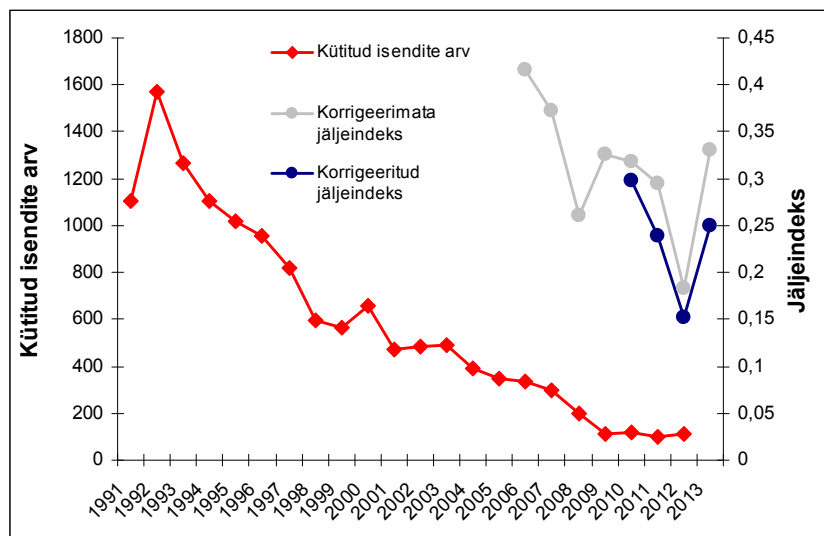

Hunting of brown hare (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of brown hare (winter track index) in 2013.

VALGEJÄNES (*Lepus timidus*)

Valgejänesse küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of mountain hare hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

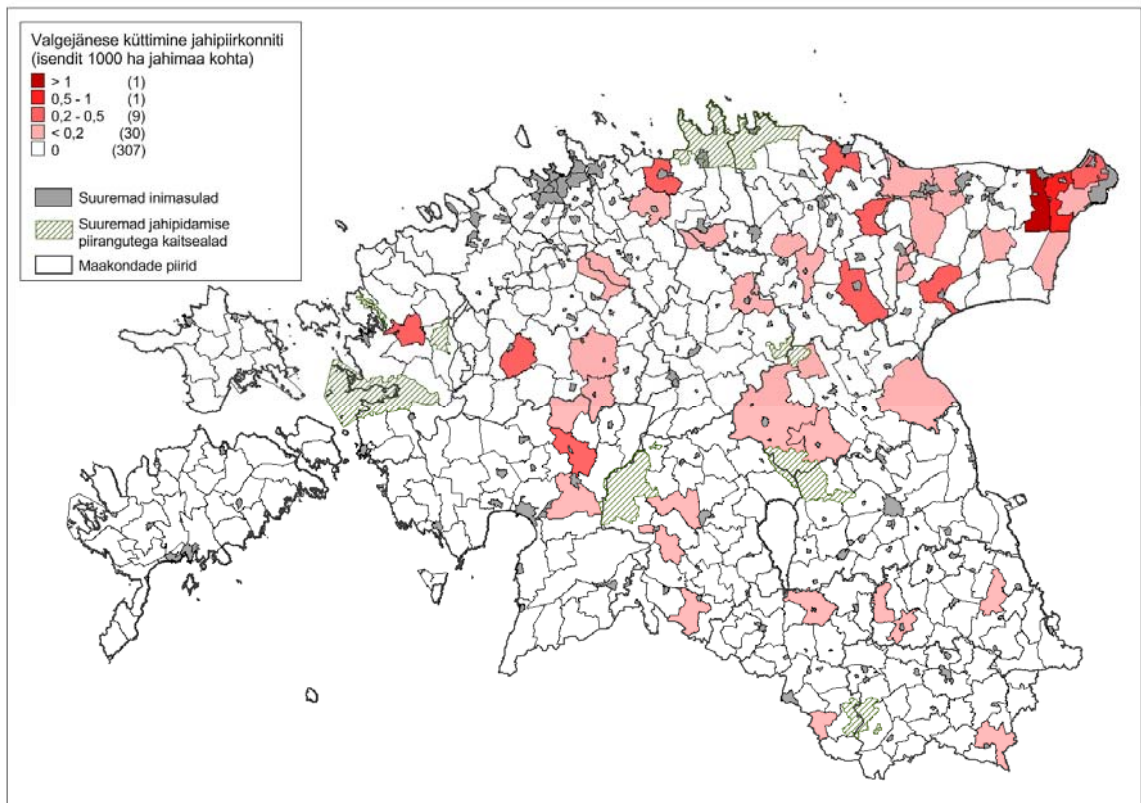
Valgejänesse arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in %	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2013
	2010	2011	2012		2011	2012	2013				
Harjumaa	4	4	6	50,0	0,19	0,07	0,16	124,0	90,45	-	→
Hiumaa	1	0	0	=	0,04	0,04	0,05	29,0	136,83	=	→
Ida-Virumaa	25	49	52	6,1	0,48	0,32	0,64	101,6	140,93	++	→
Jõgevamaa	17	18	8	-55,6	0,41	0,23	0,24	4,0	56,66	+	→
Järvamaa	3	2	2	0,0	0,47	0,18	0,31	73,8	90,66	=	→
Läänemaa	0	0	3	+	0,13	0,06	0,10	71,4	77,21	-	→
Lääne-Virumaa	14	12	15	25,0	0,17	0,24	0,50	106,3	210,87	+	→
Põlvamaa	2	1	3	200,0	0,18	0,07	0,11	62,0	69,61	=	→
Pärnumaa	11	8	6	-25,0	0,17	0,21	0,22	2,9	93,35	-	→
Raplamaa	11	3	7	133,3	0,45	0,22	0,22	-1,0	52,81	-	→
Saaremaa	0	0	0	=	0,03	0,05	0,08	69,1	203,06	-	→
Tartumaa	0	0	0	=	0,10	0,06	0,29	385,6	227,37	=	→
Valgamaa	20	0	2	+	0,30	0,11	0,14	25,1	69,96	+	→
Viljandimaa	9	3	4	33,3	0,26	0,19	0,20	8,7	77,36	=	→
Võrumaa	2	1	1	0,0	0,19	0,14	0,32	123,7	164,14	-	→
Kokku (Total)	119	101	109	7,9	0,24	0,15	0,25	63,7	108,55	=	→

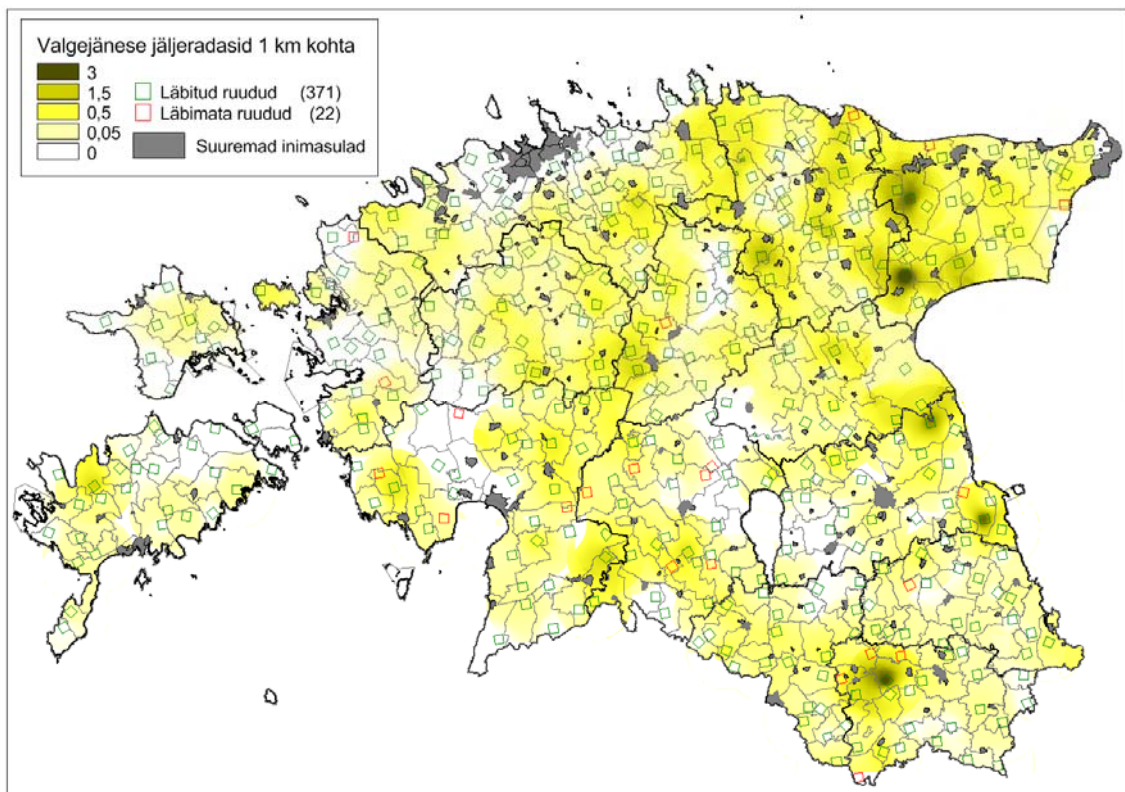
Valgejänesse küttimine on viimasel viieteistkümnel aastal olnud pidevas languses ning vaid viimane 2012. aasta väljendab kerget tõusu. Tõusutrendi võrreldes möödunud aastaga näitab ka ruutloendus, mis on varasema seitsme aasta jooksul näidanud pidevat langust. Ka jahimeeste hinnangul on valgejänesse arvukuse pärast pikka langust stabiliseerunud. Ruutloenduse järgi on arvukus nii viimasel aastal (jäljeindeksi muutus) kui ka viimasel

kolmel aastal (rohkuse indeks) suurenenud enim Tartumaal, Võrumaal, Saaremaal ning Lääne- ja Ida-Virumaal. Arvestades väga väikseid küttimismahte, võib küttimist tervikuna pidada selle liigi arvukusdünaamikat suunava faktorina väheoluliseks ning järgneval aastal võiks hoida liigi küttimist eelnevate aastatega sarnasel tagasihoidlikul tasemel.

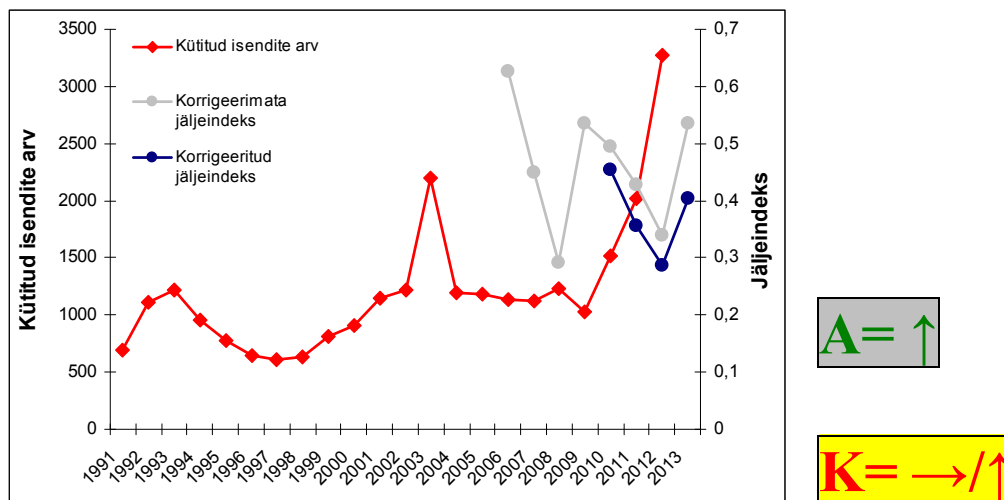

Hunting of mountain hare (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Relative population density of mountain hare (winter track index) in 2013.

METSNUGIS (*Martes martes*)

Metsnugise küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

The number of pine marten hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

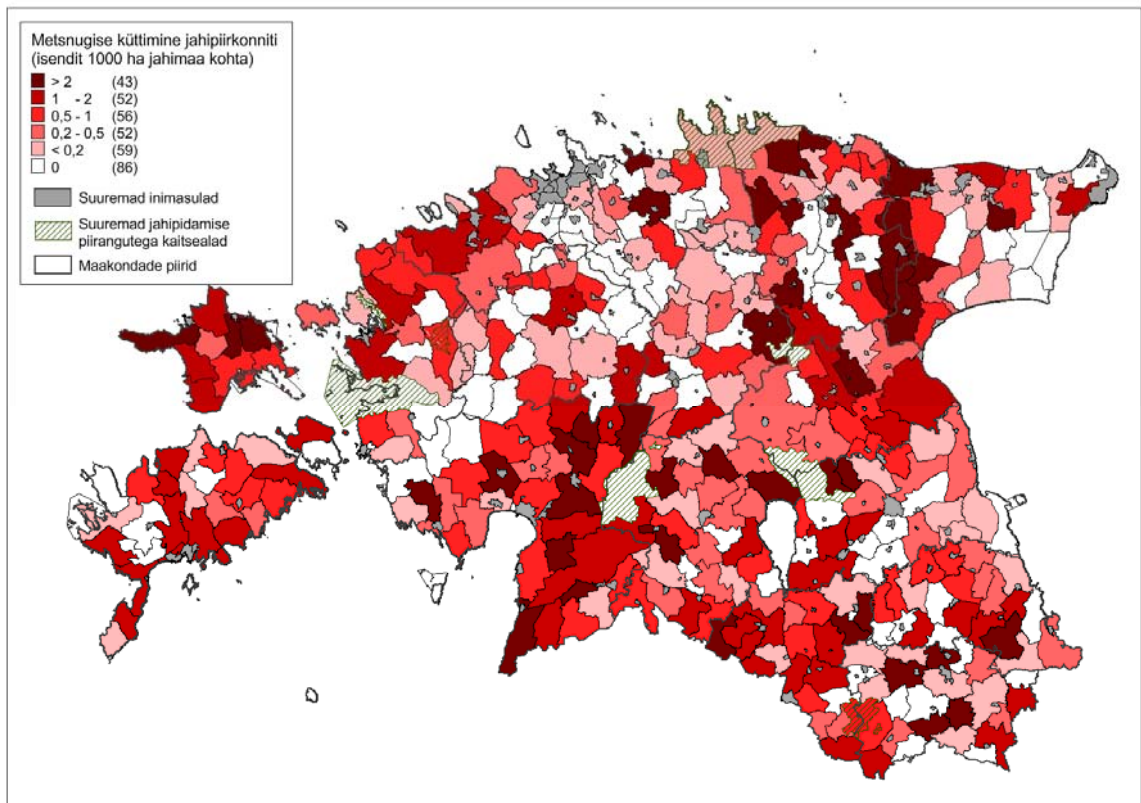
Metsnugise arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2013
	2010	2011	2012		2011	2012	2013				
Harjumaa	75	117	172	47,0	0,34	0,27	0,39	47,1	117,24	+	→/↑
Hiiumaa	124	132	166	25,8	0,20	0,25	0,49	91,0	249,78	-	→
Ida-Virumaa	53	157	221	40,8	0,32	0,35	0,43	23,7	102,60	+	→/↑
Jõgevamaa	67	85	197	131,8	0,37	0,25	0,33	29,1	74,65	+	→
Järvamaa	48	71	121	70,4	0,46	0,32	0,39	20,2	101,80	+	→
Läänemaa	50	84	138	64,3	0,38	0,40	0,72	78,7	171,47	++	↑
Lääne-Virumaa	84	198	432	118,2	0,19	0,25	0,46	85,2	157,29	++	→
Põlvamaa	49	85	134	57,6	0,39	0,18	0,26	43,6	78,03	+	→
Pärnumaa	341	448	657	46,7	0,52	0,40	0,29	-26,3	56,84	+	→
Raplamaa	22	43	95	120,9	0,35	0,30	0,37	22,5	100,43	++	↑
Saaremaa	130	175	200	14,3	0,19	0,22	0,44	102,2	244,80	+	→/↑
Tartumaa	53	90	133	47,8	0,37	0,23	0,50	120,3	151,09	+	→/↑
Valgamaa	142	88	219	148,9	0,40	0,21	0,12	-44,1	29,81	+	→
Viljandimaa	161	166	215	29,5	0,51	0,35	0,52	47,5	103,08	++	↑
Võrumaa	121	84	176	109,5	0,29	0,18	0,40	117,9	149,19	+	→/↑
Kokku (Total)	1520	2023	3276	61,9	0,36	0,29	0,40	41,2	110,49	+	→/↑

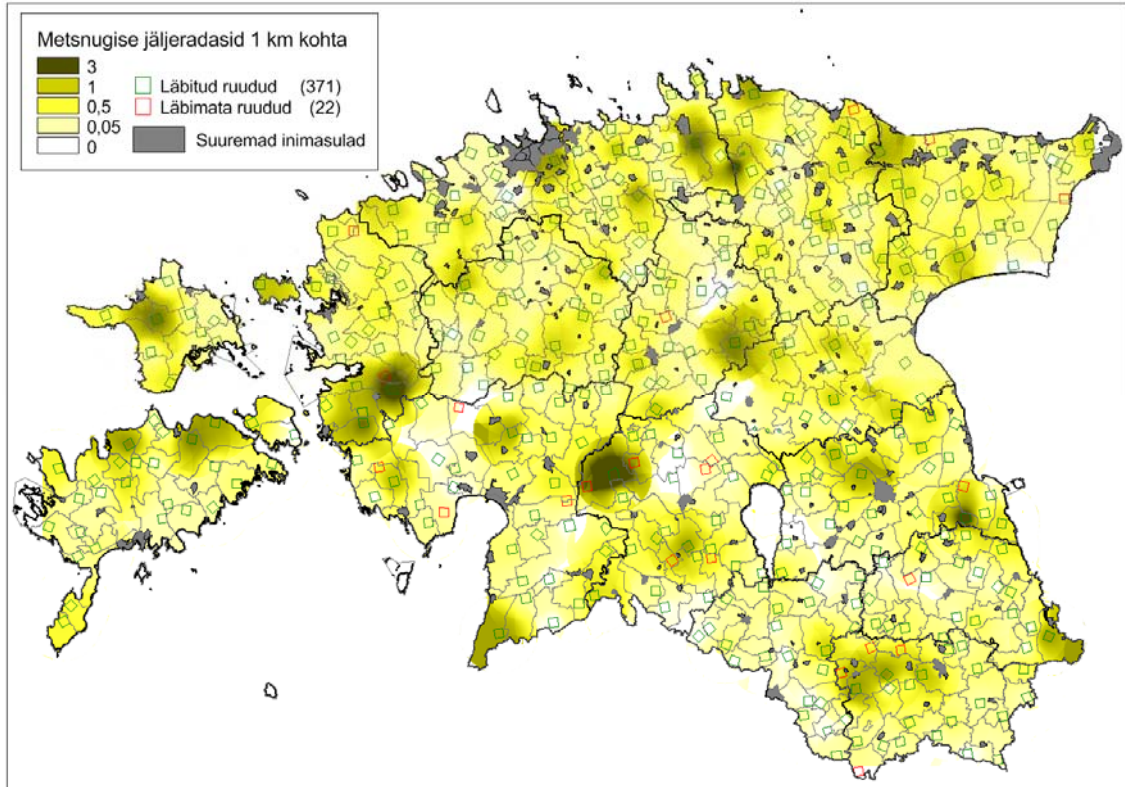
Metsnugise arvukus näitab ruutloenduse järgi viimasel aastal olulist tõusu, sarnaselt väljendab seda ka jahimeeste hinnangud arvukuse muutusele. Küttimismaht suurenes võrreldes 2011. aastaga umbes kolmandiku võrra, samas suurusjärgus suurenes see ka aasta varem. Nugise küttimise suurenemine on kindlasti seotud nii paranenud olukorraga karusnahaturul kui ka üldise huvi suurenemisega selle liigi küttimise vastu. Metsnugise küttimine on jahipiirkonniti väga ebaühtlane ning sõltub peamiselt vastava huviga küti olemasolust jahipiirkonnas. Praegu on nugise küttimine kindlasti veel tasemel, mis

märgatavalt tema arvukuse dünaamikat ei mõjuta. Eeloleval jahihooajal võiks metsnugise küttemist jätkata eelnevate aastatega samadel põhimõtetel.

Kivinugise leviku ja asustustiheduse kohta on andmeid vähe. Ka ruutloendusel ei ole kivinugist eraldi välja toodud, kuna tema eristamine metsnugisest ei pruugi olla jälgede järgi võimalik. Siiski näitavad küttemisandmed, et kivinugis on levinud pea kõikidesse Mandri-Eesti osadesse. Möödunud hooajal kütiti kivinugiseid kokku 34, 2011. aastal 16 ning 2010. aastal 12. Vaadeldes kivi- ja metsnugise küttemismahtude suhet, on see viimasel aastal pisut suurenenud, mis viitab selle liigi arvukuse tagasihoidlikule suurenemisele. Samuti viitab kivinugise levikuala laienemisele ka maakondade hulk, kus kivinugist kütitud on. Kui 2011. aastal kütiti kivinugiseid vaid viies maakonnas, siis 2012. aastal juba kümnes. Möödunud hooajal ei kütitud jahindusstatistika andmetel kivinugist vaid Hiiumaal, Läänemaal, Pärnumaal, Raplemaal ja Jõgevamaal. Pärnumaal on siiski kivinugiseid jahisaaki sattunud 2011. aastal ning Jõgevamaal 2010. aastal.

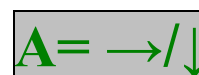
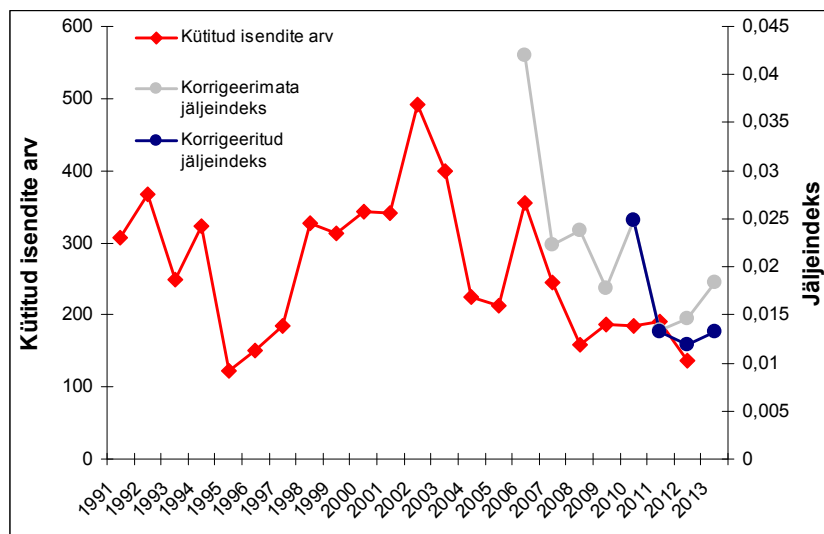

Hunting of pine marten (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2013.

Relative population density of pine marten (winter track index) in 2013.

MINK (*Neovison vison*)

Mingi kütmine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

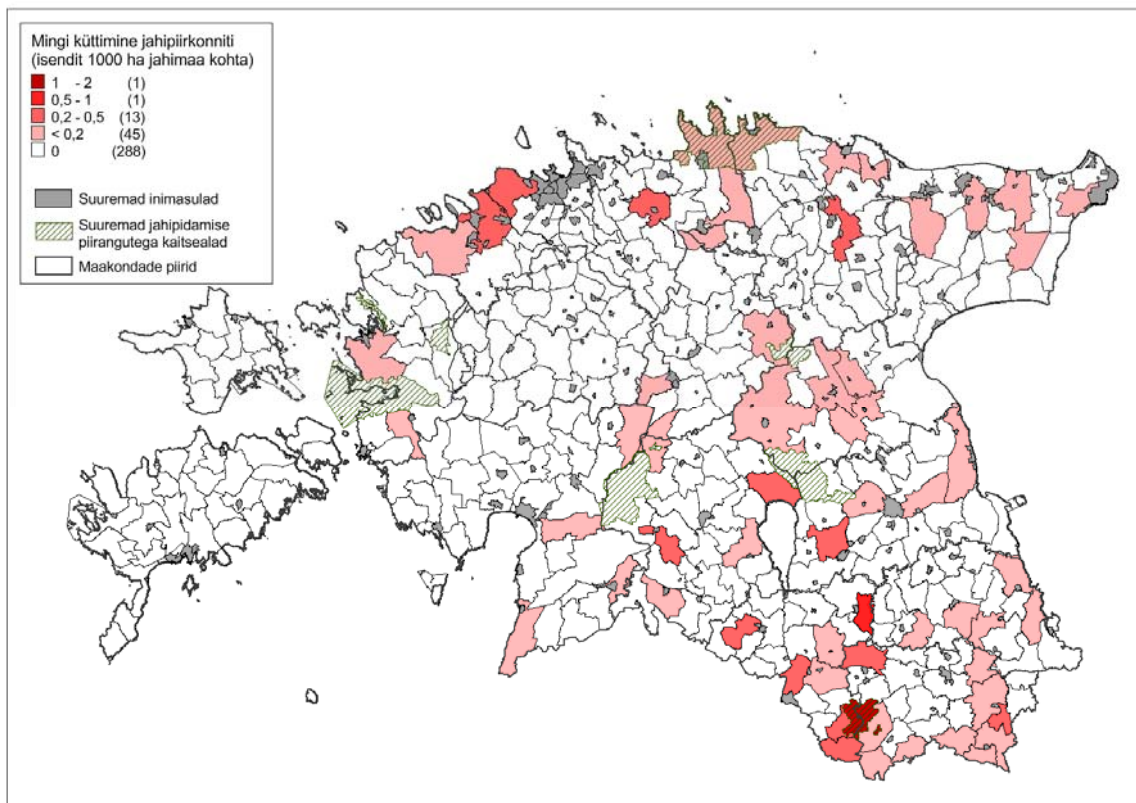
The number of American mink hunted in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

Mingi arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (kütmine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Kütmine Hunting bag			Küttimis- mahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance (hunters est)	Küttimis- soovitus Suggestion for quota in 2013
	2010	2011	2012		2011	2012	2013				
Harjumaa	59	30	19	-36,7	0,043	0,018	0,016	-13,2	46,30	=	↑
Hiiumaa	0	0	0	=	0,000	0,000	0,000			=	↑
Ida-Virumaa	3	7	5	-28,6	0,003	0,008	0,006	-20,8	37,24	=	↑
Jõgevamaa	9	31	6	-80,6	0,037	0,028	0,000	-100,0	0,00	=	↑
Järvamaa	5	0	4	+	0,010	0,008	0,007	-17,9	12,77	-	↑
Läänemaa	7	10	4	-60,0	0,000	0,007	0,068	805,6	2014,32	=	↑
Lääne-Virumaa	9	7	6	-14,3	0,003	0,004	0,021	395,3	611,76	-	↑
Põlvamaa	5	3	5	66,7	0,011	0,000	0,008		195,69	=	↑
Pärnumaa	7	24	5	-79,2	0,012	0,017	0,011	-33,9	76,44	-	↑
Raplamaa	5	3	0	-100,0	0,015	0,017	0,008	-53,8	58,73	=	↑
Saaremaa	0	0	0	=	0,000	0,000	0,000			=	↑
Tartumaa	26	27	24	-11,1	0,016	0,035	0,010	-71,0	31,98	-	↑
Valgamaa	30	18	34	88,9	0,003	0,007	0,017	125,2	425,64	=	↑
Vijandimaa	9	10	10	0,0	0,018	0,010	0,007	-34,3	45,89	-	↑
Võrumaa	11	20	15	-25,0	0,006	0,007	0,015	132,0	113,23	=	↑
Kokku (Total)	185	190	137	-27,9	0,013	0,012	0,013	11,7	79,52	-	↑

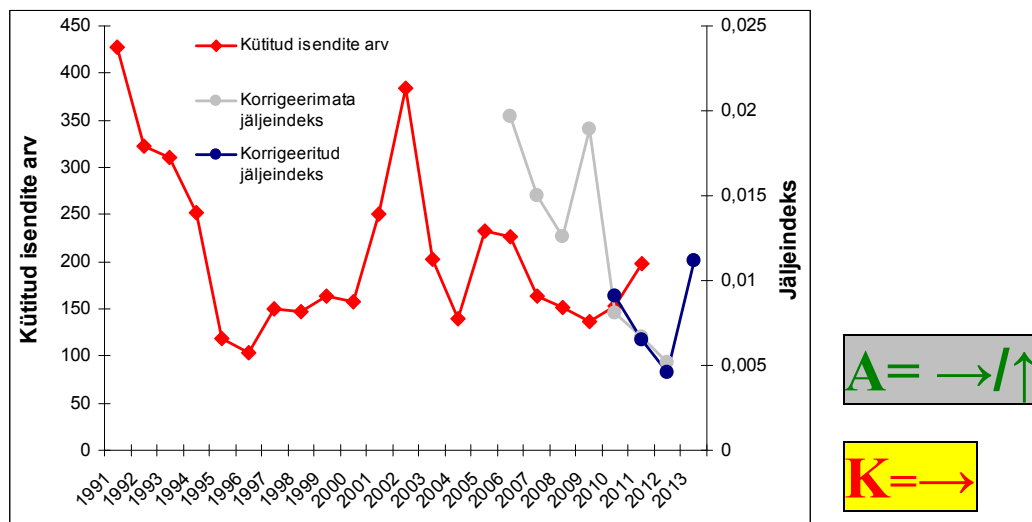
Küttimisstatistika ja jahimeeste hinnang viitavad mingi arvukuse jätkuvale langusele, ruutloendus pigem selle stabiilsusele. Samas ei ole ruutloendus kindlasti selle liigi puhul väga usaldusväärne, kuna esiteks kattuvad jäljeloenduse transekid mingi elupaikadega vaid väga väikeses ulatuses ning teiseks on tema jälgi tuhku omadest väga keeruline eristada. Kütmine on jahipiirkonniti väga ebahütlane ning sõltub vastava huviga küti olemasolust

jahiirkonnas või vajadusest tema väljapüügiks nt kalakasvatusest. Mink on Eestis ebasoovitav võõrliik ning tema püüki kastlõksudega (et soovi korral saaks püümissesse sattunud tuhkur lahti lasta) võiks laiendada. Võõrliigi staatuse tõttu ei hakata ka asurkonna seisundi halvenemise korral tema puhul mingeid kaitsemeetmeid rakendama. Huvi mingi küttime vastu võiks igal juhul suurenda.

Hunting of American mink (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

TUHKUR (*Mustela putorius*)

Tuhkru küttimine aastatel 1991 – 2012 ning ruutloenduse jälje maksimaalse vanuse suhtes korrigeeritud ja korrigeerimata jäljeindeksi muutused ajavahemikus 2006 – 2013.

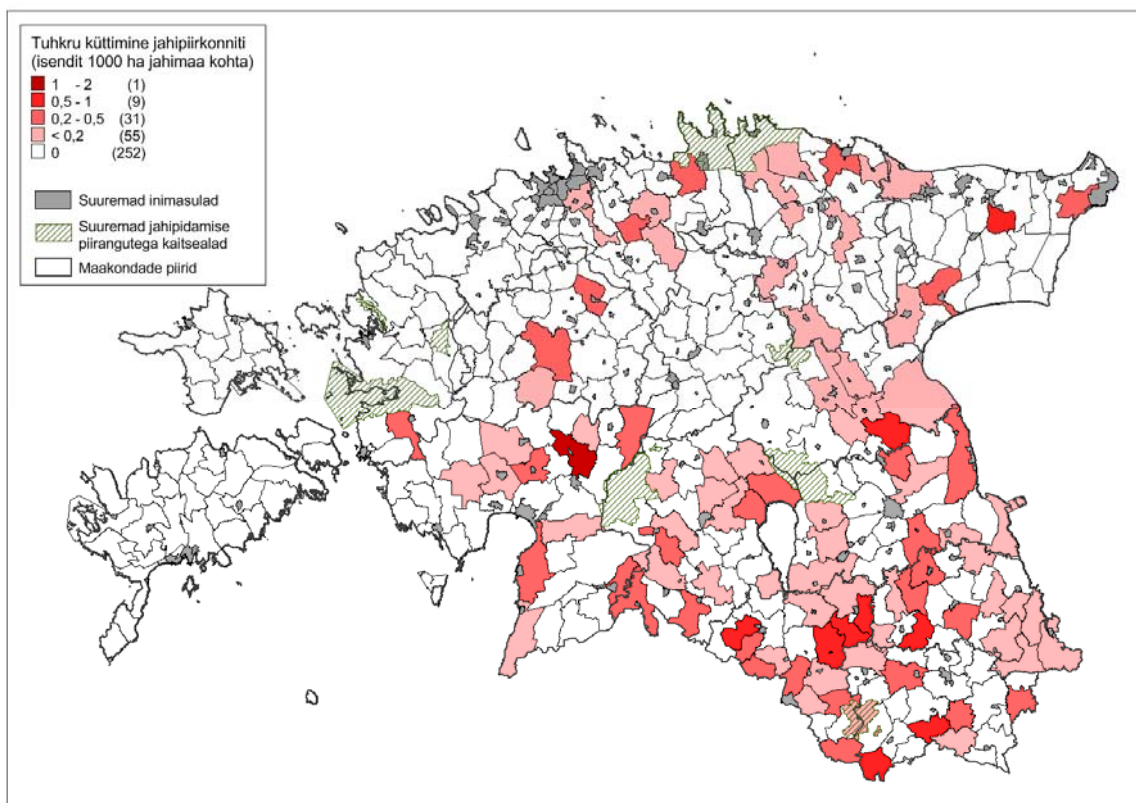
The number of hunted European polecat in 1991 – 2012 and winter track index (gray line - tracks per 1 km; blue line - tracks per 1 km per 24 hours) in 2006 - 2013.

Tuhkru arvukusdünaamikat iseloomustavad näitajad (küttimine, jälje võimaliku vanuse suhtes korrigeeritud ruutloenduse jäljeindeks, jäljeindeksi põhjal leitud rohkuse indeks ja jahimeeste hinnang arvukusele) viimastel aastatel ning nende suhteline muutus võrreldes eelnenud aastaga.

Maakond County	Küttimine Hunting bag			Küttimismahu muutus Change in hunting bag (%)	Jäljeindeks (1 km kohta) Track index (tracks per 1 km)			Jäljeindeksi muutus Change in track index (%)	Rohkuse indeks Index of abundance	Jahimeeste hinnang arvukuse muutusele Change in abundance	Küttimissoovitus Suggestion for quota in 2013
	2010	2011	2012		2011	2012	2013				
Harjumaa	7	5	9	80,0	0,000	0,002	0,010	331,6	1294,79	=	→
Hiiumaa	0	0	0	=	0,000	0,000	0,000	=		=	→
Ida-Virumaa	6	8	15	87,5	0,000	0,000	0,003	+	39,03	=	→
Jõgevamaa	16	32	17	-46,9	0,000	0,017	0,005	-72,7	81,90	-	→
Järvamaa	2	5	0	-100,0	0,010	0,000	0,000	=	0,00	=	→
Läänemaa	0	0	2	+	0,000	0,000	0,077	+		=	→
Lääne-Virumaa	5	13	12	-7,7	0,000	0,000	0,000	=		=	→
Põlvamaa	10	13	28	115,4	0,005	0,004	0,004	0,1	83,08	=	→
Pärnumaa	9	8	36	350,0	0,016	0,000	0,008	+	150,35	=	→
Raplamaa	13	5	8	60,0	0,016	0,006	0,005	-19,3	55,45	-	→
Saaremaa	0	1	0	-	0,000	0,000	0,000	=		=	→
Tartumaa	17	32	24	-25,0	0,002	0,007	0,010	48,6	249,57	=	→
Valgamaa	19	25	44	76,0	0,036	0,011	0,017	52,2	84,43	=	→
Viljandimaa	33	20	35	75,0	0,012	0,023	0,003	-85,4	13,19	=	→
Võrumaa	16	31	22	-29,0	0,002	0,003	0,037	1161,4	639,42	-	→
Kokku (Total)	153	198	252	27,3	0,006	0,005	0,011	143,3	165,97	=	→

Nii küttimisstatistika kui ka ruutloendus viitavad tuhkru arvukuse jätkuvale tõusule, jahimeeste hinnangutes on see aga stabiilne. Siinkohal tuleb siiski mainida, et sarnaselt mingile (ja mingiga enam-vähem samadel põhjustel) ei saa ka tuhkru puhul ruutloenduse jäljeindeksit arvukuse muutuse hindamisel väga usaldusväärseks pidada. Sama kehtib ka küttimise kohta, mis sõltub pigem teiste liikide (mink, metsnugis) küttimise intensiivsusest, kuna spetsiaalselt tuhkru püüki eriti ei harrastata. Tuhkru küttimismahu suurenemine võibki

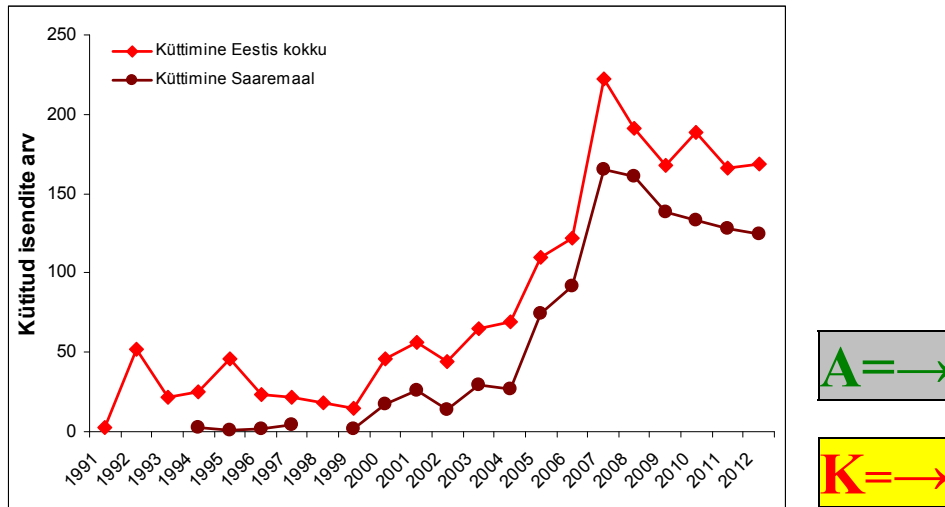
olla tingitud aktiveerunud nügisejahist, kus kaaspüügina ka enam tuhkruid lõksu jääb. Nimelt kattuvad nügise ja tuhkru elupaigad suuremas ulatuses, kui nügise ja mingi omad. Võrreldes tuhkru ja mingi suhet jahisaagis, on see viimase nelja aasta jooksul aina enam kaldunud tuhkrute poole. 2012. aastal kütiti tuhkruid üle kümne aasta oluliselt enam, kui minke, vastavalt 252 ja 137. Loodetavasti väljendab see vähemalt osaliselt ka muutusi looduslikes asurkondades ehk siis tuhkru arvukus võrreldes mingiga suureneb. Kuna tegemist on küllalt suures ulatuses konkureerivate liikidega, kellest üks on Eesti põliselanik, teine aga invasiivne võõrliik, oleks selline muutus kindlasti tervitatav.

Hunting of European polecat (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

MÄGER (*Meles meles*)

Mägra küttimine Eestis (sealhulgas Saaremaal) ja Saaremaal eraldi aastatel 1991 -2012.

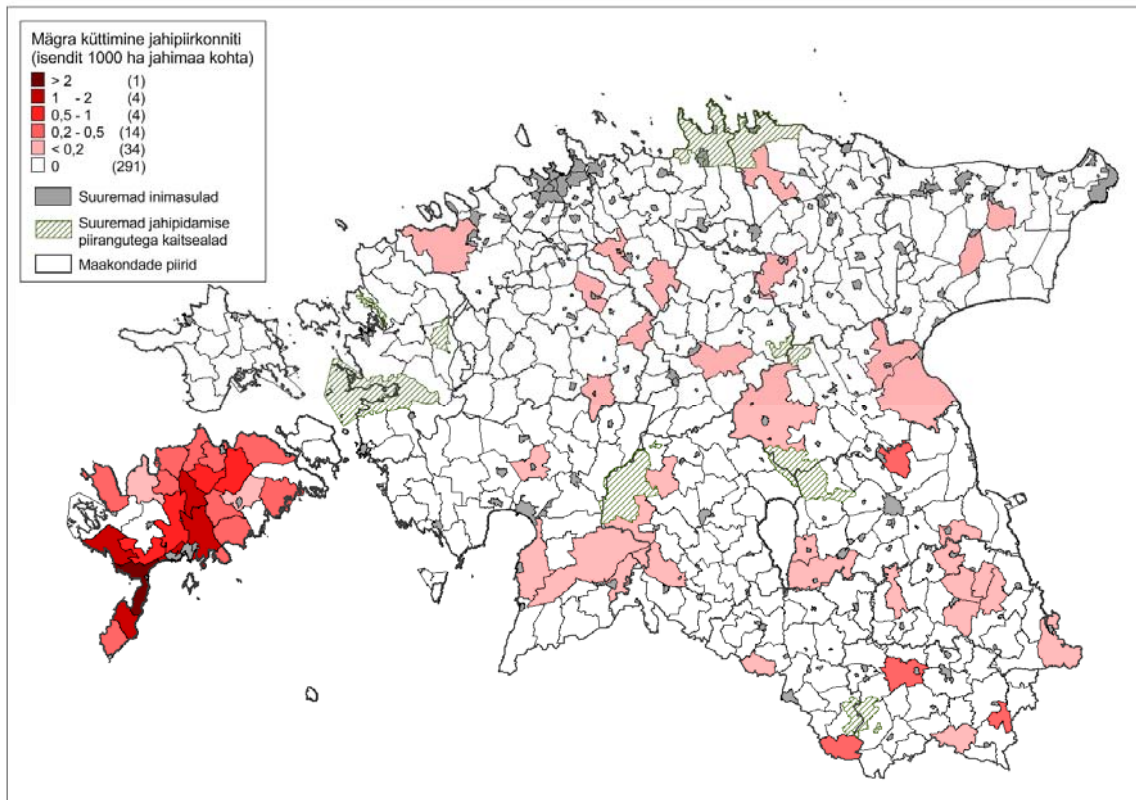
The number of Eurasian badger huntid in Saaremaa and in Estonia (total including Saaremaa) in 1991 – 2012.

Mägra küttimise andmed, jahimeeste 2013. aasta kevadine hinnang arvukuse muutusele maakonniti võrreldes eelneva aastaga ning KTK poolne küttimissoovitus 2013. aasta jahihooajaks. Küttimismahu muutus on esitatud protsentides võrreldes eelneva aastaga.

Maakond <i>County</i>	Küttimine			Küttimis mahu muutus	Jahimeeste hinnang arvukuse	Küttimissoovitus <i>Suggestion for quota in 2013</i>
	2010	2011	2012			
Harjumaa	2	4	4	0,0	=	→
Hiiumaa	0	0	0	=	=	→
Ida-Virumaa	2	3	2	-33,3	=	→
Jõgevamaa	3	0	4	+	=	→
Järvamaa	1	2	1	-50,0	=	→
Läänemaa	1	2	0	-100,0	=	→
Lääne-Virumaa	0	1	2	100,0	=	→
Põlvamaa	7	2	7	250,0	+	→
Pärnumaa	4	1	4	300,0	=	→
Raplamaa	2	1	3	200,0	=	→
Saaremaa	133	128	125	-2,3	+	→
Tartumaa	1	1	5	400,0	+	→
Valgamaa	10	4	3	-25,0	=	→
Viljandimaa	16	10	3	-70,0	+	→
Võrumaa	7	7	6	-14,3	+	→
Kokku (Total)	189	166	169	1,8	=	→

Mäger asustab kogu mandri-Eestit ja Saaremaad, Hiiumaal mäger siiani puudub. Mäger on liik, kelle asurkonna seisundi muutuste kohta meil täpsem info puudub, kuna käigusolevad seiremeetodid tema kohta andmeid ei anna. Liigispetsiifilise seiremetoodika väljatöötamise ja rakendamise eelduseks on üle-Eestiline mägralinnakute inventuur, mis on praeguseks valmis saanud. 2014. aasta jooksul on plaanis seiremetoodika väljatöötamine ja rakendamine. Olgu siinkohal öeldud, et mägra seire ei saa tulevikus olema lisakoormuseks jahipiirkondade kasutajatele.

Küttimisandmete põhjal on mägra arvukus nii Saaremaal, kus ta on arvukas nuhtlusliik, kui ka mandri-Eestis, kus ta on kohati vähearvukas, suhteliselt stabiilne. Jahimeeste hinnangul näitab mägra arvukus mõnedes maakondades siiski jätkuvat tagasihoidlikku suurenemist. Seetõttu ei ole põhjust viimastel aastatel olnud küttimismahtu ja –tingimusi muuta.

Hunting of Eurasian badger (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

JAHILINNUD

Birds

Jahilindude küttimine Eesti erinevates maakondades 2012. a jahihooajal.
Hunting of game birds in different counties in Estonia in 2012.

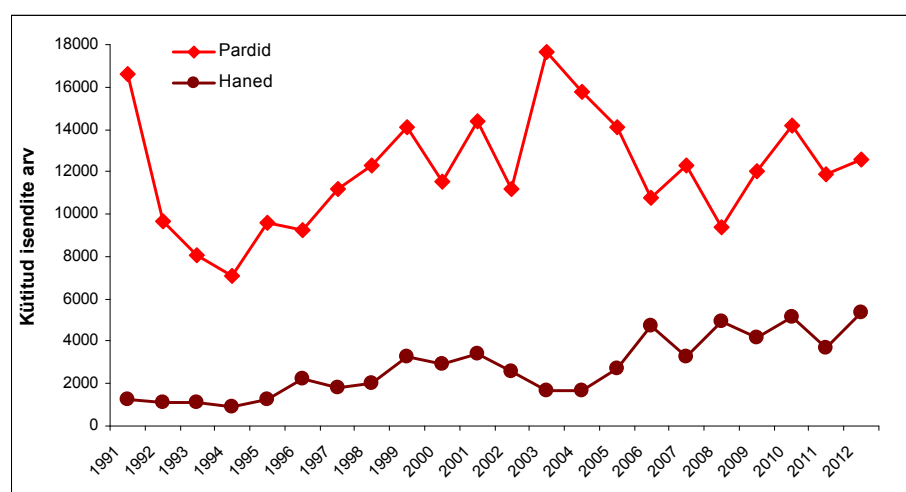
Liik	Harjumaa	Hiiumaa	Ida-Virumaa	Jõgevamaa	Järvamaa	Läänemaa	Lääne-Virumaa	Põlvamaa	Pärnumaa	Raplamaa	Saaremaa	Tartumaa	Valgamaa	Viljandimaa	Võrumaa	EESTI KOKKU
Laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>)	0	0	9	2	0	4	3	1	7	1	0	8	3	5	6	49
Nurmkana (<i>Perdix perdix</i>)	0	0	5	0	0	0	1	0	0	1	0	4	0	1	0	12
Faasan (<i>Phasianus colochicus</i>)	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	14
Metskurvits (<i>Scolopax rusticola</i>)	1	271	131	0	0	58	10	6	342	0	2	2	1	3	0	827
Tikutaja (<i>Gallinago gallinago</i>)	3	0	2	4	0	1	0	4	3	0	0	4	1	0	0	22
Kaelustuvi (<i>Columba palumbus</i>)	41	11	20	34	2	48	17	3	152	146	111	59	56	39	73	812
Kodutuvi (<i>Columba livia f. domestica</i>)	0	0	0	45	0	3	254	35	33	79	2	99	7	66	2	625
Hallvares (<i>Corvus corone</i>)	236	177	94	20	12	184	74	25	244	39	869	138	16	169	7	2304
Künnivares (<i>Corvus frugilegus</i>)	0	0	0	0	0	2	12	1	5	0	0	0	0	7	5	32
Ronk (<i>Corvus corax</i>)	11	1	2	2	9	10	5	5	63	4	51	5	0	38	11	217
Hallrästas (<i>Turdus pilaris</i>)	1	0	0	1	0	0	25	0	3	0	8	0	0	95	4	137
Höbekajakas (<i>Larus argentatus</i>)	21	0	1	0	0	0	0	0	0	0	45	0	0	2	0	69
Merikajakas (<i>Larus marinus</i>)	7	0	0	0	0	14	0	0	2	0	20	0	0	0	0	43
Naerukajakas (<i>Larus ridibundus</i>)	4	0	0	0	0	1	0	0	0	0	3	0	0	0	0	8
Kalakajakas (<i>Larus canus</i>)	3	0	0	0	0	1	0	0	0	0	34	0	0	10	0	48
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	0	0	1	0	0	0	0	0	7	0	0	24	0	0	1	33
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	27	29	0	0	0	11	15	0	181	0	242	1	0	0	2	508
Hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>)	9	21	0	0	2	5	1	4	24	0	17	1	1	3	6	94
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	200	8	396	193	262	126	542	38	297	101	56	92	6	31	12	2360
Suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>)	91	3	68	35	42	47	191	8	86	64	11	11	3	16	7	683
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	92	33	92	33	148	140	273	0	76	50	154	31	5	29	6	1162
Valgepõsk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	0	49	0	0	0	384	0	0	34	0	645	0	0	0	0	1112
Kanada lagle (<i>Branta canadensis</i>)	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
Haned kokku	384	93	556	261	452	697	1006	46	493	216	866	134	14	76	25	5319
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	506	54	40	5	0	147	0	0	338	3	83	1	0	2	0	1179
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	15	2	11	0	0	9	0	0	11	2	13	0	0	1	0	64
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	875	171	51	8	1	481	34	5	419	10	343	19	9	8	19	2453
Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	953	348	557	254	71	947	245	199	986	111	934	968	247	356	339	7515
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	251	85	12	0	10	64	16	1	47	2	100	1	0	14	3	606
Rägapart (<i>Anas querquedula</i>)	18	12	31	0	0	15	20	0	13	0	37	8	0	2	0	156
Luitsnökk-part (<i>Anas clypeata</i>)	42	17	16	0	0	65	24	0	75	0	134	8	0	1	0	382
Punapea-vart (<i>Anas ferina</i>)	1	0	4	0	0	5	0	0	2	0	12	0	0	1	0	25
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	1	0	6	0	0	0	0	0	14	1	3	0	0	0	0	25
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	3	0	2	0	0	10	0	0	0	0	0	0	0	0	0	15
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	1	0	3	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	6
Sõtka (<i>Bucephala clangula</i>)	9	0	28	0	0	73	0	6	8	2	6	7	0	0	0	139
Pardid kokku	2675	689	761	267	82	1816	339	211	1914	131	1665	1013	256	385	361	12565

Haneliste küttimine sõltub suurel määral rändeagest ilmastikust, mistõttu võivad erinevate aastate küttimismahud olla kordades erinevad, ega näita hästi arvukuse trende. Möödunud aasta oli nii partide kui ka hanede küttimiseks võrreldes 2011. aastaga taas sobivam. Eriliselt paistab silma rabahanede küttimise oluline suurenemine võrreldes varasemate aastatega. Vaadates pikemaajalisi trende tundub, et sellel liigil läheb võrreldes teiste hanelistega oluliselt paremini. Alates eelolevast jahihooajast on vastavalt jahieeskirjale lubatud esmakordselt küttida valgepõsk-laglet kõikjal üle Eesti. Kas sellega kaasneb ka küttimismahu hüppeline tõus, selgub järgmisel kevadel. Veelindude küttimist laiemalt hakkab kindlasti mõjutama pliihaavilite kasutamise keeld juba eeloleval jahihooajal.

Jahilindude kütmine Eestis aastatel 2003 – 2012.
Hunting of game birds in Estonia during 2003 - 2012.

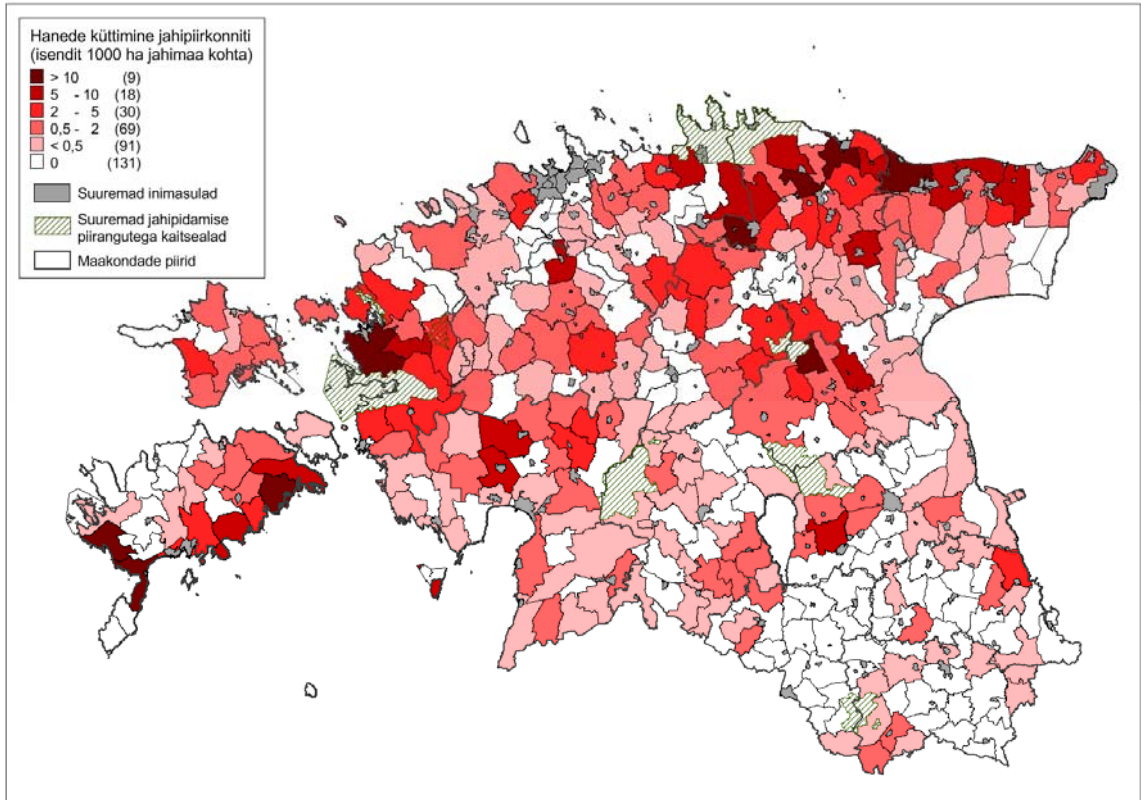
Linnuliik	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Rabahani (<i>Anser fabalis</i>)	411	484	726	1419	1400	1481	1487	1104	760	2360
Suur-laukhani (<i>Anser albifrons</i>)	77	90	155	448	453	846	559	288	225	683
Hallhani (<i>Anser anser</i>)	750	762	837	1529	922	1239	1005	977	705	1162
Valgepösk-lagle (<i>Branta leucopsis</i>)	280	292	952	919	462	1324	1085	2778	2005	1112
Kanada lagle (<i>Branta canadensis</i>)	2	2	14	84	15	9	17	23	21	2
Määramata hani (<i>unspecified geese</i>)	138	25	4	39	0	0	0	0	0	0
HANED KOKKU Total n of hunted geese	1658	1655	2688	4438	3252	4929	4153	5170	3716	5319
Viupart (<i>Anas penelope</i>)	844	1726	1466	1027	1078	761	1255	1454	1066	1179
Rääkspart (<i>Anas strepera</i>)	165	341	345	158	164	55	106	161	92	64
Piilpart (<i>Anas crecca</i>)	4570	2556	2166	2055	3118	1426	2341	3688	2963	2453
Sinikael-part (<i>Anas platyrhynchos</i>)	6321	8964	7931	4813	6204	6024	7125	7492	6577	7515
Soopart (<i>Anas acuta</i>)	334	769	754	145	364	494	558	678	490	606
Rägapart (<i>Anas querquedula</i>)	1625	312	311	300	299	151	161	161	198	156
Luitsnokk-part (<i>Anas clypeata</i>)	325	458	457	100	226	275	288	270	263	382
Punapea-varv (<i>Anas ferina</i>)	35	34	19	11	6	8	45	41	9	25
Tuttvart (<i>Aythya fuligula</i>)	4	7	31	10	43	21	33	25	44	25
Merivart (<i>Aythya marila</i>)	40	56	45	0	0					
Hahk (<i>Somateria mollissima</i>)	0	0	3	0	0	0	3	0	0	0
Aul (<i>Clangula hyemalis</i>)	223	205	173	3	7	11	70	10	20	15
Mustvaeras (<i>Melanitta nigra</i>)	10	68	1	2	1	49	3	1	12	6
Sõtkas (<i>Bucephala clangula</i>)	102	88	43	91	92	94	54	177	171	139
Määramata part (<i>unspecified duck</i>)	3063	171	400	399	0	0	0	0	0	0
PARDID KOKKU Total n of hunted ducks	17667	15755	14145	9114	12291	9369	12042	14158	11905	12565
Laanepüü (<i>Bonasa bonasia</i>)	176	55	170	70	84	57	20	37	63	49
Nurmkana (<i>Perdix perdix</i>)	96	23	111	32	41	46	13	45	6	12
Metskurviits (<i>Scolopax rusticola</i>)	1034	659	750	291	1192	979	976	1475	990	827
Tikutaja (<i>Gallinago gallinago</i>)	88	49	29	59	7	31	20	107	12	22
Kaelustuvi (<i>Columba palumbus</i>)	276	398	374	373	300	317	426	802	824	812
Kodutuvi (<i>Columba livia f. domestica</i>)	793	246	543	117	413	336	606	1075	825	625
Hallvares (<i>Corvus corone</i>)	2069	2383	1964	1740	1743	1870	2599	2438	2663	2304
Künnivares (<i>Corvus frugilegus</i>)	0	5	8	38	25	28	22	61	53	32
Lauk (<i>Fulica atra</i>)	97	17	73	47	30	84	50	93	76	33
Kormoran (<i>Phalacrocorax carbo</i>)	158	127	101	290	345	407	707	594	498	508
Kajakas (<i>Larus sp</i>)	83	74	162	173	120	233	348	274	295	168
Hallrastas (<i>Turdus pilaris</i>)	34	73	70	51	43	114	91	66	80	137
Faasan (<i>Phasianus colochicus</i>)	1366	1942	651	642	140	56	127	112	54	14
Hallhaigur (<i>Ardea cinerea</i>)	23	45	39	38	25	55	88	76	148	94
Ronk (<i>Corvus corax</i>)	2	11	22	244	209	175	243	193	398	217

Spetsiifiline linnustiku seire näitab jahilindudest vaid laanepüü juurdekasvunäitajate paranemist võrreldes 2011. aastaga. Enamusi jahilinde kütatakse meil suhteliselt väikestes kogustes võrreldes nende asurkondade suurusega, mistõttu kütmine nende arvukusdünaamikale märkimisväärtset mõju ei avalda.

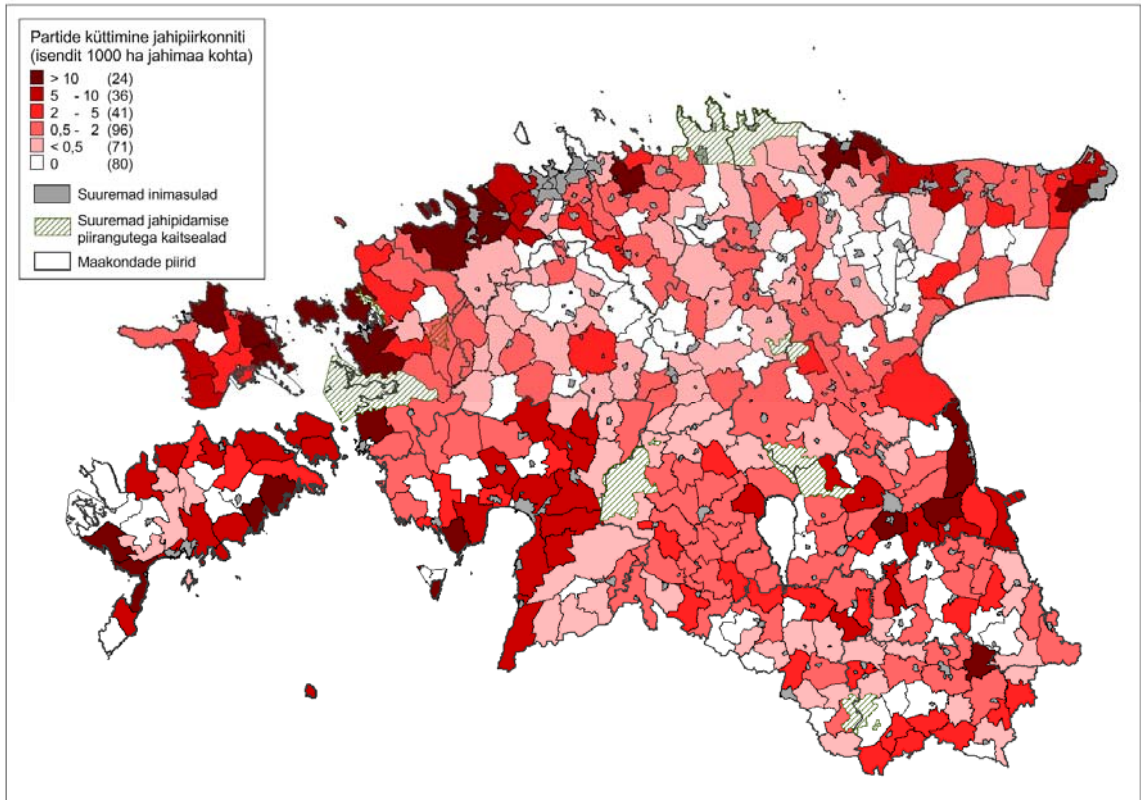

Pardide ja hanede kütmine Eestis aastatel 1991 - 2012.

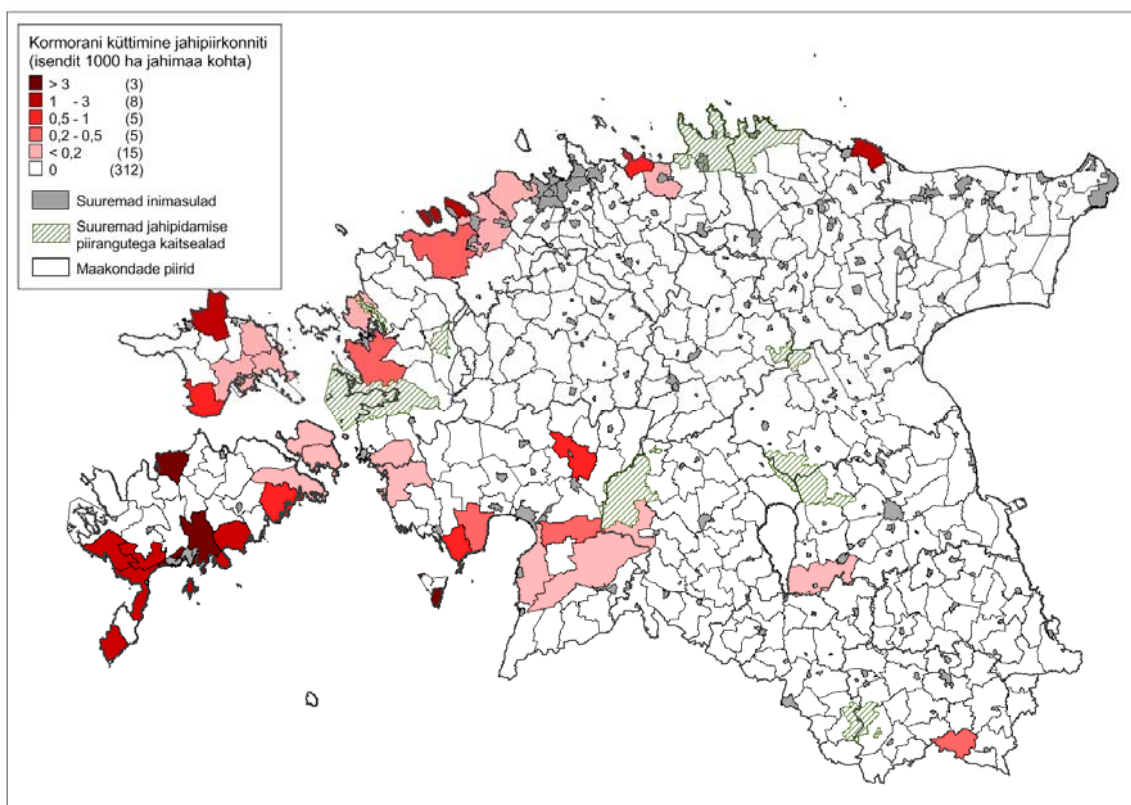
The number of ducks (red line) and geese (brown line) hunted in Estonia in 1991 – 2012.

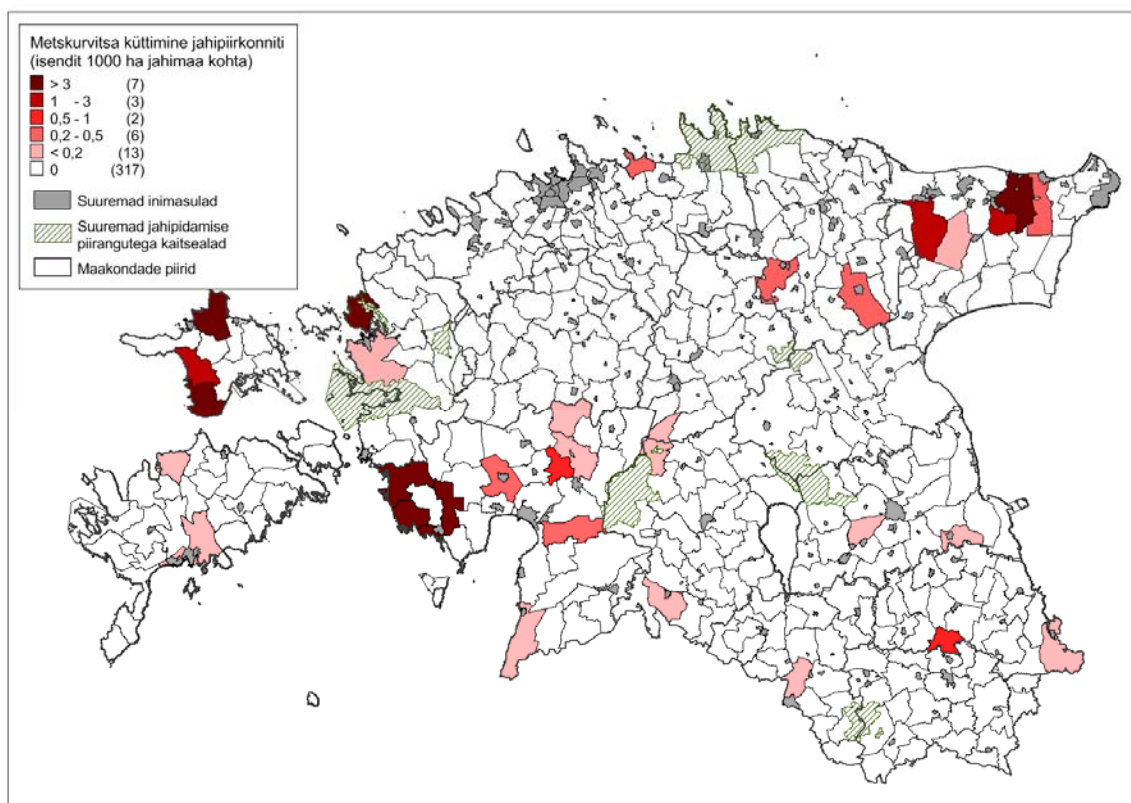
Hunting of geese (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Hunting of ducks (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Hunting of cormorant (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

Hunting of Eurasian woodcock (number of hunted individuals per 1000 ha) in hunting districts in 2012.

KOKKUVÕTE

Arvukus on jätkuvalt kõrge põdral, metseal ja ka kährikul. 2009/2010 ja 2010/2011 a. lumerohketel talvedel tugevasti kannatada saanud metskitseasurkond on hakanud kosuma. Karu arvukus on kerges, hundi ja ilvese arvukus aga tugevas langustrendis. Rebase arvukus on stabiilselt madal ning hall- ja valgejänese arvukus on tõusnud. Jahilindudest paistab väga hästi minevat rabahanel ja laanepüül.

Metsamajanduslikult talutava ülempiiri ületanud põdraasurkonna asustustiheduse langetamiseks on 2013. a jahihooajal vaja küttimismahtu võrreldes eelneva aastaga oluliselt suurendada. Juurdekasvumäära ületava küttimismahu juures tuleb aga veelgi enam jälgida soovitatud küttimisstruktuuri ning liialdada ei tasu kummagi soorühma küttimisega. Dominantsete isendite küttimisest tuleb asurkonna hea käekäigu huvides senisest märksa enam hoiduda.

Metssigade küttimist peaks järgneval jahihooajal hoidma enam-vähem 2012. aastaga samas mahus, kui soovitakse olemasolevat arvukust säilitada või aeglaselt alla viia. Kui soovitakse arvukust kiiremini alandada, peaks küttimismahtu suurendama, sest viimase kahe aasta talved on loonud head eeldused metssigade juurdekasvunäitajate suurenemiseks ning seeläbi ka arvukuse kasvuks. Kuna üksikute täiskasvanud kultide osakaal asurkonnas on jätkuvalt väga madal, peaks ka 2013. a kütitavatest kesikutest ja täiskasvanud loomadest ~50% moodustama emised. Üksikuid täiskasvanud kulte ning karjades olevaid tugevamaid kesikkulte võiks metsseajahil senisest rohkem säästa.

2012/2013 kerget tõusutrendi näidanud metskitsede küttimismaht on soovitav hoida enamuses maakondades tagasihoidlikul tasemel. Vaid Kagu-Eestis ja Saaremaal võiks küttimismahte suurendada pidurdamaks arvukuse tõusu kiirust. Jahipiirkonnad, kes metskitse madala arvukuse tõttu ei taha jahti pidada emasloomadele ja talledele, peaksid loobuma ka sokujahist. Metskitseasurkonna taastumise huvides võiks sokkude küttimisega alustada augusti keskpaigas või septembri alguses ehk siis pärast metskitsede jooksuagea. Samuti tuleks hoiduda lähiaastatel dominantsete (hea sarvekasvuga) isendite küttimisest.

Punahirve asustustihedus on jätkuvalt suurenenud Saaremaal ning leviala on jätkuvalt laienemas Mandri-Eestis. Kõrge asustustiheduse ning sellega kaasnevate metsa- ja põllukahjustuste piiramiseks on Saaremaal järgmisel hooajal soovitav suurendada hirvede küttimismahtu. Mandri-Eestis võiks minimaalset küttimismahtu rakendada vaid hirve poolt

tihedamalt asustatud piirkondades jättes teistes jahipiirkondades hirvede küttemismahu täielikult jahipiirkonna kasutaja otsustada.

Suurkiskjatest on ilvese populatsiooni suurus lähedal soovitavale miinimumtasemele ning prognoositav trend on jätkuvalt negatiivne. Kuna praeguse ilvese arvukuse juures on metskitse arvukus tõusmas, ei tohiks ilvese arvukuse jätkuvat langust enam mingil juhul lubada. Hundi arvukus oli 2013. aasta kevadel madalam, kui aasta varem, pesakondade arv võiks lähiaastatel jääda 20 piirimaile. Karu arvukus näitab pigem ettevaatlikku langustrendi, mistõttu peaks küttime eelmisest kahest aastast pisut väikesemas mahu. Lõunasuunalise leviku soodustamiseks ei tohiks karu küttime Eesti lõunapiirile lähemal, kui 50 km.

Kõik jahipiirkonnad peaksid üritama küttime kõiki ulukeid sellises soolis-vanuselises vahekorras, mis säilitaks asurkonna struktuuri võimalikult lähedasena looduslikule. Samas võib see ühe jahipiirkonna jaoks osutada liiga keeruliseks. Seetõttu oleks mõistlik moodustada elupaiku ja jahimeeste sotsiaalseid suhteid arvestades jahipiirkondade grupid, mida võiks edaspidi vaadelda kui ohjamispiirkondi. Küttime maht ja –struktuur peaksid tulevikus olema järgitavad mitte jahipiirkonna, vaid ohjamispiirkonna tasemel. See ettepanek puudutab esmalt põtra, kuid on rakendatav ka teiste liikide puhul.

Autorid tänavad veelkord kõiki seirematerjali kogujaid ning soovivad kõigile jahimeestele edu käimasoleval jahihooajal.

SUMMARY

Current report gives an overview of statuses and trends of all game species and recommendations for next hunting season.

The evaluation of population statuses and trends are mainly based on analyzed data collected using following methods:

1. Bag statistics where hunters are obliged to report the numbers of all hunted games by hunting districts including sex and age group for big games (ungulates and large carnivores).
2. Snow-track counts on permanent transects all over Estonia (366 transects in total length of 4445 km in 2013) giving a track index (tracks per 1 km) as a result.
Index of abundance based on track index indicating difference between current year (2013) track index and average of previous three years (2010 – 2012, given value of 100). Index value over 100 indicates increase and index value under 100 indicates decrease.
3. Mapping of sight and track observations of large carnivores all over Estonia giving a number, location and size of reproductive units as a result.
4. Observations of ungulates made by hunters all over Estonia giving an age and sex structure of populations as a result.
5. Aging and estimating the reproductive status of hunted large carnivores, moose and red deer based on samples collected from the hunted individuals.
6. Hunter's estimations of population numbers or trends.
7. Field expertise of livestock and bee farming damage cases made by large carnivores and estimation the level of forest damage made by cervids in sample plots of pine plantations.

Due to extraordinary climate conditions (deep snow and low temperature) in two consecutive winters (2009/2010 and 2010/2011) the number of roe deer has been decreased remarkably. However, the trend of roe deer shows currently a slight increase. Decrease of roe deer population is the main reason for lowered reproduction rate and decreased abundance of lynx. Lynx number is close to the minimum acceptable level following the national management plan and the bag limit will be considerably lowered for the next season.

Population size of red fox, wolf and brown bear indicates decrease, while moose, snow hare, brown hare and marten indicates increase. Populations of wild boar, red deer and raccoon dog remained more or less stable.

As a result of selective hunting of wild boar where single individuals (males) are preferred compared to adult females the proportion of older males in population has been decreased. Therefore, following the goal to improve the population sex and age structure we suggest decrease hunting of single individuals and increase hunting of females (yearlings) from the sounders.

Avoiding the probable negative impacts of selective harvest on wild animal populations in future, we recommend hunters to not overexploit any sex or age-groups and suggest harvesting games more or less at the same natural age and sex structure as in the population. To maintain the populations genetically diverse and natural selection effective authors recommend rather to avoid hunting of the dominant males of all species.